ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ
ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΗ ΑΡΧΗ

Η ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΩΝ ΑΠΟΒΛΗΤΩΝ

ΕΙΔΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ 2020

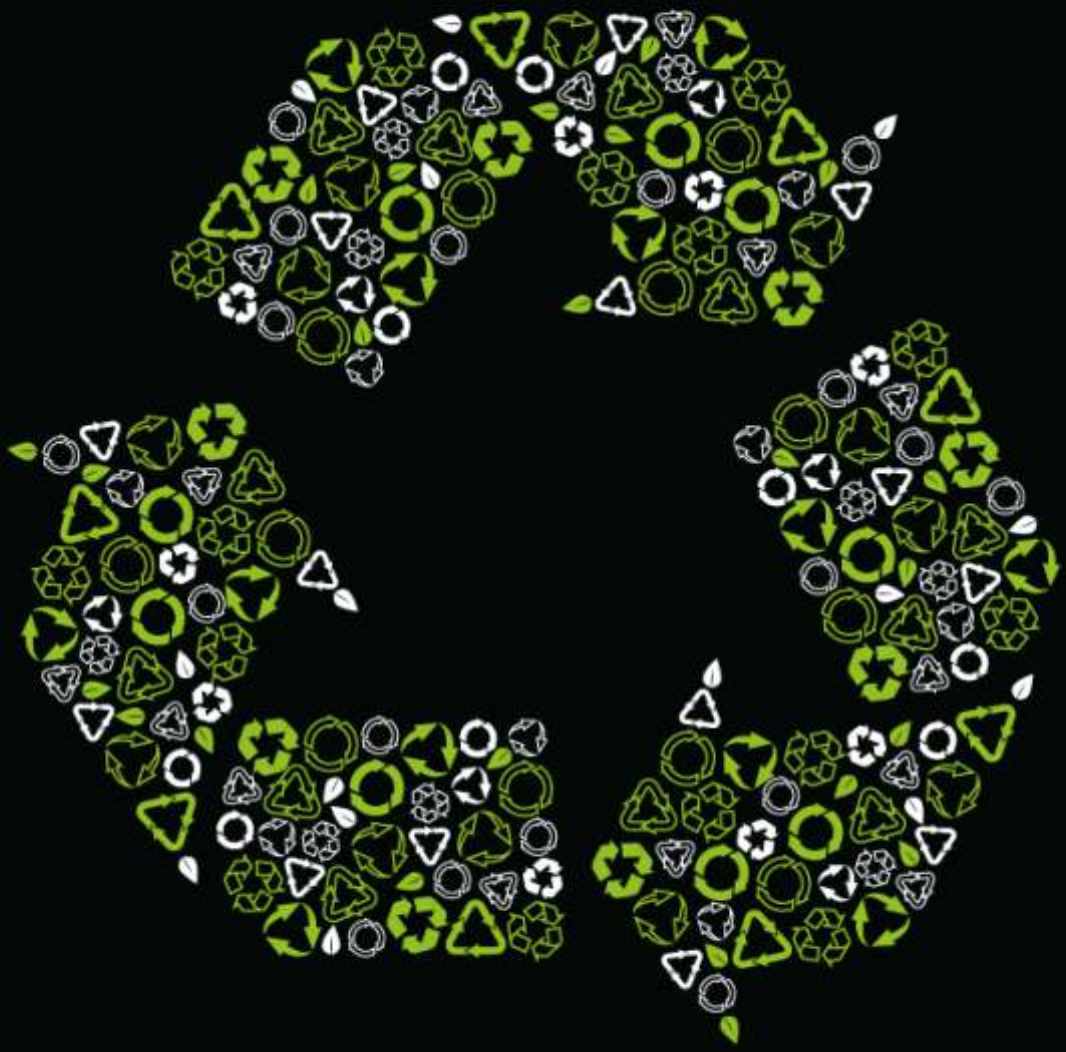

Η ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΩΝ ΑΠΟΒΛΗΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ 2020

ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ
ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΗ ΑΡΧΗ

Η παρούσα Ειδική Έκθεση πραγματοποιήθηκε υπό την εποπτεία του Συνηγόρου του Πολίτη κ. Ανδρέα Ι. Ποττάκη και του Βοηθού Συνηγόρου κ. Ιωάννη Σαγιά.

Σύνταξη - Επιμέλεια Έκθεσης: Αγγελική Μποσδογιάννη
Αντωνίνα Παπαθανάσογλου

Γλωσσική Επιμέλεια: Βασιλική Τριάντη

Συντονισμός Έκδοσης: Αλεξάνδρα Πολιτοστάθη

Σχεδιασμός, σελιδοποίηση: Γενική Γραμματεία Πληροφοριακών Συστημάτων

Η παρούσα Ειδική Έκθεση αποτελεί προϊόν επεξεργασίας υλικού, το οποίο προέρχεται από την εργασία (διερεύνηση αναφορών και αυτοψίες) των **ειδικών επιστημόνων** κ.κ.: Κωνσταντίνου Αντωνιάδη , Μαρίας Αποστόλου, Αικατερίνης Βλάχου, Νικολάου Βίττη, Αιμιλίας Λιάσκα, Βασιλικής Μπίλη, Αγγελικής Μποσδογιάννη, Αντωνίνας Παπαθανάσογλου, Μαρίας – Μυρτούς Παινέση, Κωνσταντίνου Σγάγια, Δάφνης Φιλιππάκη, Αικατερίνης Φλιάτουρα

Το φωτογραφικό υλικό της έκθεσης λήφθηκε από το αρχείο του Συνηγόρου του Πολίτη.

Επιτρέπεται η δωρεάν αναπαραγωγή του κειμένου αυτής της έκδοσης σε οποιαδήποτε μορφή ή μέσο, υπό την προϋπόθεση ότι αναπαράγεται με τρόπο ακριβή και μη παραπλανητικό.
Είναι απαραίτητη η αναφορά στα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας του Συνηγόρου του Πολίτη και στον τίτλο της έκδοσης. Σε περίπτωση που περιλαμβάνεται υλικό τρίτων, πρέπει να ζητηθεί η άδεια από τον αντίστοιχο κάτοχο των πνευματικών δικαιωμάτων.
Για ερωτήματα σχετικά με την έκδοση παρακαλώ επικοινωνήστε στο:
press@synigoros.gr
Η Ειδική Έκθεση τυπώθηκε το 2020 σε 700 αντίτυπα από τη Γενική Γραμματεία Πληροφοριακών Συστημάτων και είναι διαθέσιμη ηλεκτρονικά στην σελίδα:
https://www.synigoros.gr/?i=stp.el.eidikesektheseis

© Συνήγορος του Πολίτη
Χαλκοκονδύλη 17 | 104 32 Αθήνα
(+30) 213 1306 600
www.synigoros.gr
ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ — THE GREEK OMBUDSMAN
@Synigoros

Διαστάσεις εντύπου: 17x24
Σελίδες: 128
ISBN: 978-960-6762-18-5

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Πρόλογος **5**

Εισαγωγή **11**

1. Ανακύκλωση **19**

1.1 Υλικά Συσκευασίας 22

1.2 Βιοαποδομήσιμα Αστικά Απόβλητα (ΒΑΑ) 26

1.3 Απόβλητα Εκσκαφών, Κατασκευών & Κατεδαφίσεων (ΑΕΚΚ) 31

2. Υφιστάμενη Κατάσταση στη Διαχείριση Αποβλήτων **37**

2.1 Χώροι Ανεξέλεγκτης Διάθεσης Αποβλήτων (ΧΑΔΑ) 39

2.2 Προσωρινή Διάθεση Αποβλήτων – Δεματοποιητές 44

3. Χωροθέτηση – Αδειοδότηση Εγκαταστάσεων Διαχείρισης Αποβλήτων ... **49**

4. Λειτουργία Έργων Διαχείρισης Αποβλήτων – Έλεγχοι & Κυρώσεις **65**

4.1 Λειτουργία Έργων Διαχείρισης Αποβλήτων – Μη τήρηση Περιβαλλοντικών Όρων 67

4.2 Έλεγχοι – Κυρώσεις 73

5. Εφαρμογή των Περιφερειακών Σχεδίων Διαχείρισης Αποβλήτων (ΠΕΣΔΑ) **79**

5.1 ΠΕΣΔΑ Πελοποννήσου 86

5.2 ΠΕΣΔΑ Δυτικής Ελλάδας 90

5.2.1 ΠΕΣΔΑ Ηλείας 90

5.2.2 ΠΕΣΔΑ Αχαΐας 92

5.3 ΠΕΣΔΑ Ιονίων Νήσων 93

5.4 ΠΕΣΔΑ Αιγαίου 97

6. Φορείς Διαχείρισης Στερεών Αποβλήτων (ΦοΔΣΑ) **103**

7. Συμπεράσματα **107**

8. Προτάσεις **115**

Συντομογραφίες **123**

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Φωτό κεφαλαίου:
Εσωτερικός χώρος ΚΔΑΥ (Απρίλιος 2018)

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Το 2005, το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΔΕΕ) εξέδωσε την υπ' αρ. C-502/03/06.10.2005 απόφαση, με την οποία καταδίκασε την Ελλάδα για τη λειτουργία 1.125 μη ελεγχόμενων χώρων ταφής αποβλήτων. Στο πλαίσιο της συμμόρφωσής τους με την απόφαση, οι ελληνικές αρχές δεσμεύτηκαν επανειλημμένα για το κλείσιμο και την αποκατάσταση του συνόλου των ΧΑΔΑ.
Ωστόσο, όλες οι αποκλειστικές προθεσμίες που τέθηκαν, αρχικά έως το τέλος του 2007, στη συνέχεια ως το τέλος του 2008, μετά έως τις 16 Ιουλίου 2010 και κατόπιν έως 1 Ιουλίου 2011, παρήλθαν άκαρπες. Χρόνια μετά την καταδικαστική του απόφαση, και ενώ εξακολουθούσαν να λειτουργούν ακόμη 293 μη αποκατεστημένοι ΧΑΔΑ, το ΔΕΕ επανήλθε με την C-378/2013 απόφαση, με την οποία επιδίκασε επιβολή χρηματικού προστίμου κατά της χώρας μας με το αιτιολογικό της παράβασης των υποχρεώσεων που απορρέουν από την Οδηγία για τα στερεά απόβλητα και της μη συμμόρφωσης προς τη προγενέστερη, από το έτος 2005, απόφασή του. Συγκεκριμένα, το Δικαστήριο επέβαλε στη χώρα πρόστιμο 10 εκατομμυρίων ευρώ για μη συμμόρφωση στην προγενέστερη απόφασή του και πρόστιμο 14.520.000 ευρώ ανά εξάμηνο για τους ΧΑΔΑ που εξακολουθούσαν να λειτουργούν το Μάιο του 2014, πρόστιμο που προβλέφθηκε να απομειώνεται κατά 40.000 ευρώ για κάθε ΧΑΔΑ που θα κλείνει ή θα απορυπαίνεται. Η καταβολή των προστίμων ανελήφθη από την κεντρική διοίκηση, η οποία, μάλιστα, μέχρι και σήμερα δεν έχει προβεί στις ενδεδειγμένες ενέργειες, ώστε τα ποσά αυτά να παρακρατούνται, τελικώς, από τους επιμέρους δήμους που όφειλαν να είχαν αποκαταστήσει τους ενεργούς ΧΑΔΑ.

Σε συνέχεια των ανωτέρω αποφάσεων για τη λειτουργία ΧΑΔΑ, η χώρα μας έχει καταδικαστεί επανειλημμένως για παράβαση των υποχρεώσεών της, όπως αυτές πηγάζουν από τις σχετικές οδηγίες διαχείρισης αποβλήτων:

- Με την απόφαση του ΔΕΕ C-440/2006, η Ελληνική Δημοκρατία καταδικάστηκε για παράβαση των υποχρεώσεών της, καθώς παρέλειψε να εξασφαλίσει την κατάλληλη επεξεργασία των αστικών λυμάτων 24 οικισμών της χώρας, ηπειρωτικών και νησιωτικών.
- Με την απόφαση του ΔΕΕ C-81/2007, η Ελληνική Δημοκρατία καταδικάστηκε για παράβαση των υποχρεώσεών της, καθώς παρέλειψε να δημιουργήσει και θέσει σε εφαρμογή προγράμματα παραλαβής και διαχείρισης αποβλήτων πλοίων στη συντριπτική πλειοψηφία των λιμένων της χώρας.

- Με την απόφαση του ΔΕΕ C-677/2013, η Ελληνική Δημοκρατία καταδικάστηκε για παράβαση των υποχρεώσεών της, ανεχόμενη τη μη σύννομη λειτουργία του ΧΥΤΑ Κιάτου Κορινθίας, «*...μη λαμβάνοντας τα απαραίτητα μέτρα προκειμένου να διασφαλίσει ότι η διαχείριση των αποβλήτων στον εν λόγω ΧΥΤΑ πραγματοποιείται χωρίς να τίθεται σε κίνδυνο η ανθρώπινη υγεία και χωρίς να βλάπτεται το περιβάλλον... ανεχόμενη τη λειτουργία του εν λόγω ΧΥΤΑ χωρίς εγκεκριμένους περιβαλλοντικούς όρους και χωρίς ισχύουσα άδεια ...και μη διασφαλίζοντας ότι στον ΧΥΤΑ πραγματοποιείται μόνο διάθεση αποβλήτων που έχουν υποστεί ...και μη μεριμνώντας ώστε οι διαδικασίες ελέγχου και παρακολούθησης κατά τη λειτουργία να πληρούν τις ελάχιστες νόμιμες απαιτήσεις...*».
- Εν συνεχεία, με την απόφαση του ΔΕΕ C-202/2016, η Ελληνική Δημοκρατία καταδικάστηκε εκ νέου για παράβαση των υποχρεώσεών της, ανεχόμενη τη λειτουργία του ΧΥΤΑ Τεμπλονίου Κέρκυρας, που δεν πληροί τους όρους και τις προδιαγραφές της περιβαλλοντικής νομοθεσίας της ΕΕ.

Από την πλευρά της, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή που έχει αναλάβει την επιτήρηση της προόδου των κρατών μελών στην επίτευξη των αποφασισμένων στόχων διαχείρισης/ανακύκλωσης, εξέδωσε το 2018 έκθεση έγκαιρης προειδοποίησης για την Ελλάδα, στην οποία προβλέπονται συγκεκριμένες δράσεις προτεραιότητας που θα πρέπει να υλοποιηθούν άμεσα για την κάλυψη του κενού. Είναι χαρακτηριστικό, ότι η χώρα μας βρίσκεται στις τελευταίες θέσεις μεταξύ των κρατών μελών σε ό,τι αφορά το βαθμό επίτευξης των στόχων ανακύκλωσης, για όλες τις κατηγορίες αποβλήτων (αστικών, αποβλήτων κατασκευών και κατεδαφίσεων, επικίνδυνων αποβλήτων, αποβλήτων ηλεκτρικού και ηλεκτρονικού εξοπλισμού, αποβλήτων συσκευασίας). Ενδεικτικά,

- σε ό,τι αφορά στα αστικά απόβλητα, η χώρα μας ανήκει στην ολιγάριθμη ομάδα κρατών μελών που όχι μόνο απέχουν πολύ από την επίτευξη του στόχου επαναχρησιμοποίησης /ανακύκλωσης σε ποσοστό 50% έως το τρέχον έτος, αλλά, μάλλον αναμενόμενα, και από τους επικαιροποιημένους στόχους για αντίστοιχα ποσοστά 55% έως το 2025, 60% έως το 2030 και 65% έως το 2035,
- σε ό,τι αφορά στα απόβλητα κατασκευών και κατεδαφίσεων, και πάλι η χώρα μας υπολείπεται δραματικά του στόχου επαναχρησιμοποίησης, ανακύκλωσης και ανάκτησης άλλων υλικών για τη συγκεκριμένη ροή αποβλήτων σε ποσοστό 70% έως το τρέχον έτος,

- στην ίδια, απογοητευτική, κατάσταση βρίσκεται η χώρα μας και σε ό,τι αφορά στην απόκλιση που παρουσιάζει από τους στόχους επαναχρησιμοποίησης/ανακύκλωσης αποβλήτων συσκευασίας, ιδίως γυαλιού.

Τα ανωτέρω στοιχεία καταδεικνύουν πέραν αμφιβολίας, ότι οι πολιτικές διαχείρισης αποβλήτων στη χώρα, στο βαθμό που έχουν σχεδιαστεί και εφαρμοστεί, έχουν αποτύχει. Είναι, επίσης, πρόδηλο, ότι η διοίκηση, κεντρική και τοπική, οφείλει να επιταχύνει σημαντικά τις παρεμβάσεις της, προκειμένου η Ελλάδα να καλύψει το χαμένο χρόνο και να προσεγγίσει, αν όχι να επιτύχει, τους κοινούς Ευρωπαϊκούς στόχους, έστω και με αξιοσημείωτη καθυστέρηση. Οι λόγοι, τα αίτια που έχουν οδηγήσει τη χώρα μας σε αυτή τη, διόλου ζηλευτή, θέση μεταξύ των εταίρων της αναλύονται στη παρούσα έκθεση.

Η ορθολογική, αποτελεσματική, και εν τέλει και επωφελής, διαχείριση των αποβλήτων δεν έχει ευθεία και άμεση επίδραση μόνο στην ποιότητα της ζωής των κατοίκων, της καθημερινότητας όσων ζουν σε αστικά ή περιαστικά κέντρα. Έχει καθοριστική σημασία στην ευρύτερη προστασία της ποιότητας του περιβάλλοντος, αστικού, περιαστικού και φυσικού. Και μπορεί, παράλληλα, να αποτελέσει και άξονα οικονομικής ανάπτυξης, τομέα της οικονομίας με σημαντικά περιθώρια πολλαπλών οφελών.

Η Ανεξάρτητη Αρχή του Συνηγόρου του Πολίτη, καθ' όλη τη διάρκεια της λειτουργίας της, έχει ασχοληθεί εκτενώς με το ζήτημα των αποβλήτων, της προκαλούμενης περιβαλλοντικής ρύπανσης αλλά και των χαμηλών επιδόσεων της κυκλικής οικονομίας από την ελλιπή, ανορθολογική, μη σύννομη διαχείρισή τους. Μέσα από πληθώρα αναφορών, έχει διαμορφώσει πλήρη εικόνα για το, χαμηλό ομολογουμένως, επίπεδο διαχείρισης των αποβλήτων. Έχει, παράλληλα, αναπτύξει τεκμηριωμένες θέσεις και απόψεις αναφορικά με τις στρεβλώσεις, τα προσκόμματα, τις αγκυλώσεις, τις αστοχίες στο σχεδιασμό και στην υλοποίηση προγραμμάτων διαχείρισης, σε βαθμό που επιτρέπει στην Αρχή να καταθέτει σαφείς, στοχευμένες και εφαρμόσιμες προτάσεις.

Η παρούσα έκθεση έχει, συνεπώς, αυτόν ακριβώς τον διττό στόχο. Από τη μία πλευρά να χαρτογραφήσει, να καταγράψει και να παρουσιάσει τις πλημμέλειες στον σχεδιασμό και στην υλοποίηση των πολιτικών στον τομέα της διαχείρισης αποβλήτων, και μάλιστα διαχρονικά. Από την άλλη, να αναδείξει τις ορθές πρακτικές, να επισημάνει βελτιώσεις, να προβάλει ρεαλιστικές, σύννομες και

αποτελεσματικές προτάσεις για την αναβάθμιση του ακολουθούμενου μοντέλου και, συνακόλουθα, την επίτευξη των κοινών, ευρωπαϊκών στόχων.

Αξιοποιώντας τον πλούτο του υλικού που έχει χειριστεί, σε συνδυασμό με την ευρύτατη εμπειρία και τεχνογνωσία των στελεχών του, ο Συνήγορος του Πολίτη ευελπιστεί, ότι η παρούσα έκθεση θα αποτελέσει το κατάλληλο και αναγκαίο ερέθισμα για ευρεία ευαισθητοποίηση της κοινής γνώμης αλλά και των αρμοδίων αρχών και υπηρεσιών. Και παράλληλα, θα συμβάλλει στην επιτάχυνση και στον εξορθολογισμό του σχεδίου, των πολιτικών και των εφαρμογών στη διαχείριση των αποβλήτων στη χώρα.

Η άμεση και ουσιαστική βελτίωση της υφιστάμενης κατάστασης δεν αποτελεί απλώς υποχρέωση της χώρας έναντι της Ε.Ε. και του κοινού ενωσιακού θεσμικού πλαισίου. Είναι ζήτημα πολιτισμού. Είναι χρέος προς τους εαυτούς μας και τις μέλλουσες γενεές. Και δεν πρέπει να επιτρέψουμε να γίνει ζήτημα επιβίωσης.

Η παρούσα έκθεση έμελλε να είναι η τελευταία στην οποία συνεργάστηκα με τον Ίωνα. Έναν άνθρωπο σπάνιας, ανεπιτήδευτης ευγένειας. Δε θα μπορούσε παρά να είναι αφιερωμένη στη μνήμη του. Ως μια μικρή ένδειξη ευγνωμοσύνης για τη προσφορά του. Για το βαθύ, ανεξίτηλο στίγμα που αφήνει στους συνεργάτες του στην Αρχή.

Ανδρέας Ι. Ποττάκης

Συνήγορος του Πολίτη

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Φωτό κεφαλαίου:
ΧΥΤΑ Αμαρίου ΠΕ Ρεθύμνης (Δεκέμβριος 2017)

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η διαχείριση των αποβλήτων είναι ένα συνεχώς διογκούμενο πρόβλημα σε ολόκληρο τον κόσμο. Η συσσωρευμένη παραγωγή αποβλήτων οφείλεται προφανώς σε οικονομικο – πολιτικούς λόγους που διαμορφώνουν ένα συγκεκριμένο κοινωνικό μοντέλο, το οποίο χαρακτηρίζεται από διάχυτη αστικοποίηση, εκτενή εκβιομηχάνιση και, φυσικά, υπερκατανάλωση. Αναγκαία, συνεπώς, καθίσταται η δημιουργία υποδομών για την προστασία του περιβάλλοντος και της ανθρώπινης υγείας, δηλαδή έργων διαχείρισης αποβλήτων (χώροι υγειονομικής ταφής, σταθμοί μεταφόρτωσης, συστήματα ανακύκλωσης κ.λ.π.). Οι σύγχρονες κοινωνίες καλούνται, λοιπόν, να διαχειριστούν ένα πρόβλημα που διαρκώς επιδεινώνεται, αφού αφενός καθίσταται ολοένα και πιο δύσκολη η χωροθέτηση νέων έργων διαχείρισης αποβλήτων και αφετέρου, οι επιπτώσεις στο περιβάλλον από την πλημμελή διαχείριση αυτών είναι τεράστιες. Ταυτόχρονα, η εξάντληση των φυσικών πόρων και των πρώτων υλών, σε συνάρτηση με τον διαρκώς αυξανόμενο όγκο αποβλήτων, καθιστά, πλέον, επιτακτική τη μετάβαση σε μια κυκλική οικονομία που θα βασίζεται στον κύκλο ζωής.

Ως εκ τούτου το «κλείσιμο του κύκλου» - μετάβαση στην κυκλική οικονομία - αποτελεί θεμέλιο του 7ου Προγράμματος Δράσης για το Περιβάλλον της Ευρωπαϊκής Επιτροπής 2013-2020. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ενέκρινε το 2015[1] σχέδιο δράσης για τη μετάβαση σε μια «κυκλική» οικονομία, στο πλαίσιο της οποίας γίνεται επαναχρησιμοποίηση των πόρων σε όσο το δυνατόν μεγαλύτερο βαθμό, ενώ τα υπολειμματικά απόβλητα καθίστανται σχεδόν μηδενικά. Οι δράσεις με αντικείμενο την κυκλική οικονομία συνδέονται στενά με τις προτεραιότητες της ΕΕ, όπως είναι οι προσπάθειες επίτευξης των στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης 2020-2030. Στην κατεύθυνση αυτή έχουν εκδοθεί οι Οδηγίες 2018/850, 2018/851, 2018/852, 2018/853[2].

---

[1] Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο COM(2015)614 2/12/2015, όπως συμπληρώθηκε με την ανακοίνωση της Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2018 Circular Economy Package (Δέσμη μέτρων για την κυκλική οικονομία 2018), COM(2018)029.

[2] Οδηγίες 2018/850 για την τροποποίηση της οδηγίας 1999/31/ΕΚ περί υγειονομικής ταφής των αποβλήτων, 2018/851 για την τροποποίηση της οδηγίας 2008/98/ΕΚ για τα απόβλητα , 2018/852 για την τροποποίηση της οδηγίας 94/62/ΕΚ για τις συσκευασίες και τα απορρίμματα συσκευασίας και 2018/853 περί των διαδικαστικών κανόνων στον τομέα των περιβαλλοντικών εκθέσεων, οι οποίες πρέπει σύντομα να ενσωματωθούν στο εθνικό δίκαιο.

Το Κυβερνητικό Συμβούλιο Οικονομικής Πολιτικής (ΚΥΣΟΙΠ) ενέκρινε το εθνικό σχέδιο δράσης 2018-2019 και έθεσε το πλαίσιο της δημόσιας πολιτικής για την κυκλική οικονομία, ανάγοντάς την σε κομβικό στοιχείο της αναπτυξιακής πολιτικής της χώρας. Το εθνικό σχέδιο δράσης περιλάμβανε, μεταξύ άλλων, παρεμβάσεις στα πεδία κανονιστικών και νομοθετικών ρυθμίσεων για την άρση των γραφειοκρατικών εμποδίων στη διαχείριση των αποβλήτων, την ενίσχυση της κυκλικής οικονομίας και την επιτάχυνση των διαδικασιών.

Πέραν των ανωτέρω, η χώρα, επιδιώκοντας την εφαρμογή των Στόχων της Βιώσιμης Ανάπτυξης (ΣΒΑ), έθεσε τις προτεραιότητές της αναφορικά με την Ατζέντα 2030, μεταξύ των οποίων ιδιαίτερη βαρύτητα δίνεται στην ολοκληρωμένη διαχείριση των αποβλήτων, ενώ θα πρέπει να εφαρμόσει αποτελεσματικά τους ΣΒΑ μέσα από την κατάλληλη προσαρμογή τους στις εθνικές προτεραιότητες και ανάγκες. Η συμβολή τους είναι σημαντική για την προαγωγή της κοινωνικής ευημερίας, της εξάλειψης της φτώχειας και της δίκαιης και, χωρίς κοινωνικούς αποκλεισμούς, ανάπτυξης. Η Ατζέντα 2030 προωθεί την ενσωμάτωση και των τριών διαστάσεων της ανάπτυξης (κοινωνική, οικονομική, περιβαλλοντική) σε όλες τις τομεακές πολιτικές, ενώ παράλληλα προάγει τη διασύνδεση και τη συνοχή των σχετικών με τους ΣΒΑ πολιτικών και νομοθετικών πλαισίων. Η Εθνική Εθελοντική Αξιολόγηση της Ελλάδας για την επίτευξη των στόχων της Βιώσιμης Ανάπτυξης παρουσιάστηκε τον Ιούλιο του 2018 στο Φόρουμ Υψηλού Επιπέδου στην έδρα του ΟΗΕ στη Νέα Υόρκη και εστιάζει σε θέματα ανάπτυξης βιώσιμων προτύπων παραγωγής και κατανάλωσης, βιώσιμων πόλεων και οικισμών, ανακύκλωσης, διαλογής στην πηγή και προστασίας χερσαίων και θαλάσσιων οικοσυστημάτων.

Η στρατηγική, οι στόχοι και οι δράσεις για τη διαχείριση των αποβλήτων σε εθνικό επίπεδο για την εξαετία 2015-2020 καθορίστηκαν με το Εθνικό Σχέδιο Διαχείρισης Αποβλήτων (ΕΣΔΑ) και το Εθνικό Στρατηγικό Σχέδιο Πρόληψης Δημιουργίας Αποβλήτων, τα οποία εγκρίθηκαν με την Πράξη Υπουργικού Συμβουλίου 49/15-12-2015 και κυρώθηκαν με την ΚΥΑ οικ. 51373/4684/2015. Το ΕΣΔΑ, το οποίο τέθηκε σε εφαρμογή με το άρθρο 27 του ν. 4042/12, που ενσωματώνει το άρθρο 11 της Οδηγίας 2008/98/ΕΚ, δίνει έμφαση στη χωριστή συλλογή ανακυκλώσιμων υλικών σε διακριτά ρεύματα. Σύμφωνα με αυτό, επιβάλλεται, ορθά, η λήψη μέτρων για την προώθηση ανακύκλωσης υψηλής ποιότητας, με την καθιέρωση της χωριστής συλλογής αποβλήτων. Ακολούθως, προσαρμόστηκαν και αναθεωρήθηκαν τα Περιφερειακά Σχέδια Διαχείρισης

Αποβλήτων (ΠΕΣΔΑ). Επίσης, εγκρίθηκε και το Εθνικό Σχέδιο Διαχείρισης Επικινδύνων Αποβλήτων (ΕΣΔΕΑ), το οποίο ακολουθεί τις αρχές και τις κατευθύνσεις της Οδηγίας – Πλαίσιο για τα απόβλητα.

Το νομοθετικό πλαίσιο που διέπει τη διαχείριση των αποβλήτων στην Ελλάδα καθορίζεται, πλέον, από :

- τον ν. 2939/2001 «*Συσκευασίες και εναλλακτική διαχείριση των συσκευασιών άλλων προϊόντων – Ίδρυση Εθνικού Οργανισμού Εναλλακτικής Διαχείρισης Συσκευασιών και άλλων Προϊόντων (ΕΟΕΔΣΑΠ) και άλλες διατάξεις*», όπως τροποποιήθηκε και ισχύει με το ν. 4496/2017 «*Τροποποίηση του ν. 2939/2001 για την εναλλακτική διαχείριση των συσκευασιών και άλλων προϊόντων, προσαρμογή στην Οδηγία 2015/720/ ΕΕ, ρύθμιση θεμάτων του Ελληνικού Οργανισμού Ανακύκλωσης και άλλες διατάξεις*»,
- τον ν. 4042/2012 «*Ποινική Προστασία του περιβάλλοντος – Εναρμόνιση με την Οδηγία 2008/99/ΕΚ – Πλαίσιο παραγωγής και διαχείρισης αποβλήτων – Εναρμόνιση με την Οδηγία 2008/98/ΕΚ – Ρύθμιση θεμάτων Υπουργείου Περιβάλλοντος Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής*» που ενσωματώνει στο εθνικό δίκαιο την οδηγία-πλαίσιο 2008/98/ΕΕ για τα απόβλητα, καθώς και από
- τις ειδικές προβλέψεις του ν. 4014/2011 «Περιβαλλοντική αδειοδότηση έργων και δραστηριοτήτων, ρύθμιση αυθαιρέτων σε συνάρτηση με δημιουργία περιβαλλοντικού ισοζυγίου και άλλες διατάξεις αρμοδιότητας Υπουργείου Περιβάλλοντος» όπως τροποποιήθηκε και ισχύει.

Το ανωτέρω πλαίσιο συμπληρώνουν οι γενικές κατευθύνσεις, τα μέτρα και οι όροι για την υγειονομική ταφή αποβλήτων (ΚΥΑ 29407/3508/2002), τα μέτρα για την πρόληψη και τον περιορισμό της ρύπανσης του περιβάλλοντος από την αποτέφρωση των αποβλήτων (ΚΥΑ 22912/1117/2005), οι προβλέψεις περί επικινδύνων αποβλήτων (ΚΥΑ 13588/725/2006) καθώς και οι σχετικές διατάξεις για τη διάθεση αποβλήτων σε επιφανειακούς και υπόγειους αποδέκτες, όπως και τα όρια των αέριων εκπομπών. Επιπλέον, εφαρμόζονται οι σχετικές διατάξεις για την ενημέρωση και συμμετοχή των πολιτών στη λήψη αποφάσεων (ΚΥΑ 37111/2021/2003 «*Καθορισμός τρόπου ενημέρωσης και συμμετοχής του κοινού κατά τη διαδικασία έγκρισης περιβαλλοντικών όρων των έργων και δραστηριοτήτων*», ΚΥΑ 11764/653/2006 «*Πρόσβαση του κοινού στις δημόσιες αρχές για παροχή πληροφοριών σχετικά με το περιβάλλον*», ΚΥΑ 926/2007 «*Μέσα ένδικης προστασίας του κοινού κατά πράξεων ή παραλείψεων της διοίκησης σχετικά με θέματα ενημέρωσης και συμμετοχής του κατά τη*

διαδικασία έγκρισης περιβαλλοντικών όρων»). Τέλος, με το ν. 4555/2018 («Κλεισθένης»), καθορίζονται οι αρμοδιότητες των δήμων επί των αστικών στερεών αποβλήτων και ρυθμίζεται το πλαίσιο οργάνωσης των ΦοΔΣΑ.

Από την έναρξη λειτουργίας του, ο Συνήγορος του Πολίτη, έχει δεχθεί και συνεχίζει να λαμβάνει, σημαντικό αριθμό αναφορών, από διάφορες περιοχές τη χώρας, όπως αυτές εμφαίνονται ανά Περιφέρεια στον παρακάτω πίνακα, με τις οποίες ζητήθηκε η παρέμβασή του για την προστασία του περιβάλλοντος από πράξεις ή παραλείψεις της διοίκησης στα διάφορα στάδια της διαχείρισης τόσο των βιομηχανικών όσο των αστικών στερεών αποβλήτων. Ειδικότερα, η Αρχή από την έναρξη της λειτουργίας της έχει λάβει πέραν των πεντακοσίων βάσιμων αναφορών σχετικά με το θέμα.

Στερεά απόβλητα: Γεωγραφική κατανομή αναφορών ανά περιφέρεια

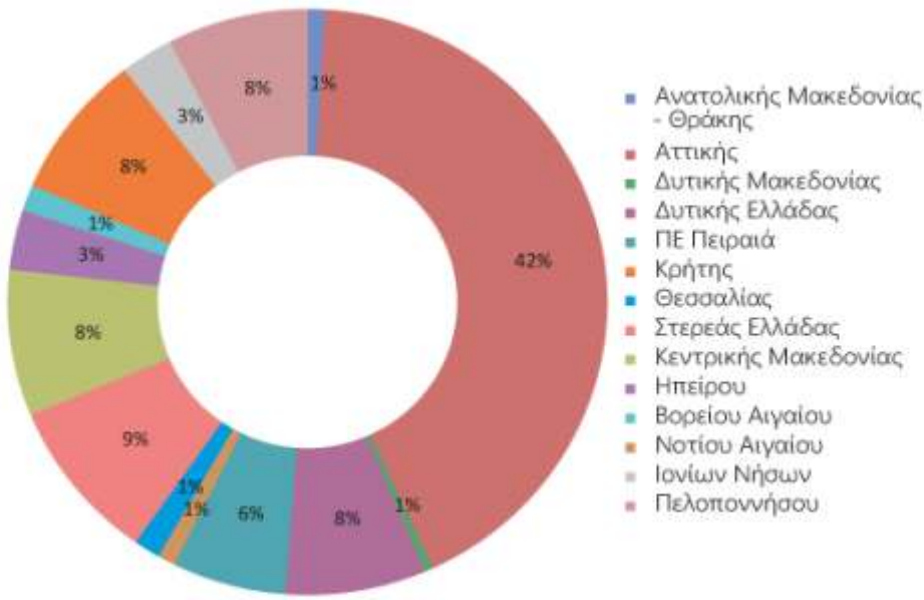

Ωστόσο, ο μεγαλύτερος αριθμός των υποθέσεων, που διερεύνησε και διερευνά ο ΣτΠ, αφορά στην ανεξέλεγκτη απόρριψη αστικών στερεών αποβλήτων (ΑΣΑ), τη συνακόλουθη συστηματική υποβάθμιση του περιβάλλοντος και την πρόκληση πυρκαγιών. Επίσης, στις σχετικές αναφορές που υποβλήθηκαν στην Αρχή περιλαμβάνονται περιπτώσεις στις οποίες οι πολίτες διαμαρτύρονται για τις πραγματικές και νομικές πλημμέλειες που συναντώνται, ιδιαίτερα συχνά, κατά τη διαδικασία χωροθέτησης των έργων διαχείρισης στερεών αποβλήτων και των σταθμών μεταφόρτωσης απορριμμάτων, καθώς και τις διοικητικές παραλείψεις κατά την κατασκευή και τη λειτουργία χώρων υγειονομικής ταφής απορριμμάτων. Επιπλέον, σοβαρό είναι το ζήτημα της μη τήρησης των περιβαλλοντικών όρων κατά τη λειτουργία υφιστάμενων έργων διαχείρισης απορριμμάτων. Εκτός των ανωτέρω, σημαντικός είναι και ο αριθμός αναφορών από τις οποίες διαπιστώνονται προβλήματα στη διαχείριση των αποβλήτων εκσκαφών, κατασκευών και κατεδαφίσεων (ΑΕΚΚ).

Συνεπώς, διακρίνεται ότι η υφιστάμενη κατάσταση απέχει από τον επίσημα εκπεφρασμένο στόχο της εθνικής, αλλά και της ευρωπαϊκής πολιτικής στον τομέα των αποβλήτων, δηλαδή την ορθολογική διαχείρισή τους έως το στάδιο της τελικής διάθεσης, έτσι ώστε να προλαμβάνονται ή να μειώνονται, κατά το δυνατόν, οι αρνητικές επιπτώσεις στο περιβάλλον και στη δημόσια υγεία. Επιπρόσθετα, πλέον η χώρα καλείται να μεταβεί στο επόμενο στάδιο της ολοκληρωμένης διαχείρισης των αποβλήτων, αυτό της «κυκλικής οικονομίας», πριν ακόμη προλάβει να αποκτήσει οργανωμένους χώρους τελικής διάθεσης και να βελτιώσει τις επιδόσεις της στον τομέα της ανακύκλωσης.

Με την παρούσα έκθεση, ο Συνήγορος του Πολίτη αποσκοπεί στην παρουσίαση των προβλημάτων που διαπιστώνει στα επί μέρους στάδια της διαχείρισης των αποβλήτων και να συμβάλλει με συγκεκριμένες προτάσεις στην ορθολογική αντιμετώπισή τους. Συνοπτικά, τα κυριότερα προβλήματα συνοψίζονται ως ακολούθως:

- Χαμηλές επιδόσεις στη χωριστή συλλογή των αποβλήτων και μη επίτευξη του επιθυμητού στόχου της ανακύκλωσης,
- Λειτουργία χώρων ανεξέλεγκτης διάθεσης απορριμμάτων (ΧΑΔΑ) και μη αποκατάσταση αυτών,
- Μη υλοποίηση των έργων τελικής διάθεσης των εγκεκριμένων ΠΕΣΔΑ. Προσωρινή διαχείριση αποβλήτων – εγκατάσταση δεματοποιητών. Διαιώνιση του προβλήματος με την επίκληση λόγων ανωτέρας βίας και συνεπακόλουθα τη μεταφορά και διάθεση των αποβλήτων σε άλλους ΧΥΤΑ,

- Ασυμβατότητα της χωροθέτησης των έργων διαχείρισης στερεών αστικών αποβλήτων με τις δεσμεύσεις που απορρέουν από την ισχύουσα χωροταξική, πολεοδομική και περιβαλλοντική νομοθεσία,
- Λειτουργία των υφιστάμενων έργων διαχείρισης στερεών αστικών αποβλήτων, χωρίς να διαθέτουν τις νόμιμες άδειες και εγκρίσεις ή καθ' υπέρβαση αυτών και κατά παράβαση της περιβαλλοντικής νομοθεσίας,
- Αδυναμία ή καθυστέρηση της διοίκησης να προβεί στον έλεγχο της λειτουργίας των εν λόγω εγκαταστάσεων και ανοχή εκ μέρους των ελεγκτικών αρχών για τις υφιστάμενες μη νόμιμες εγκαταστάσεις,
- Παράλειψη της επιβολής των προβλεπόμενων κυρώσεων, αλλά και της ένταξης οικονομικών εργαλείων και κινήτρων στο σύστημα της διαχείρισης των αποβλήτων.

1 ΑΝΑΚΥΚΛΩΣΗ

Φωτό κεφαλαίου:
ΑΕΚΚ - Αμίαντος στον Χώρο προσωρινής αποθήκευσης αποβλήτων Τήνου
(Μάρτιος 2017)

ΑΝΑΚΥΚΛΩΣΗ

Το Εθνικό Σχέδιο Διαχείρισης Αποβλήτων (ΕΣΔΑ) δίνει έμφαση στη χωριστή συλλογή ανακυκλώσιμων υλικών σε διακριτά ρεύματα. Σύμφωνα με αυτό, επιβάλλεται, ορθά, κατά την κρίση της Αρχής, η λήψη μέτρων για την προώθηση ανακύκλωσης υψηλής ποιότητας με την καθιέρωση χωριστής συλλογής αποβλήτων. Ειδικότερα καθιερώνεται: α) η χωριστή συλλογή χαρτιού, γυαλιού, μετάλλων και πλαστικών ώστε να εξασφαλιστεί η ανακύκλωση υψηλής ποιότητας (άρθρο 27 ν. 4042/2012), κατ' ελάχιστον, του 65% του συνολικού τους βάρους έως το 2020, β) η χωριστή συλλογή και ανάκτηση των βιοαποβλήτων, ώστε να εξασφαλιστεί κατ' ελάχιστον η ξεχωριστή συλλογή του 40% του συνολικού τους βάρους έως το 2020, με στόχο τη παραγωγή κομπόστ (compost) υψηλών προδιαγραφών, και γ) η υιοθέτηση μέτρων για την επαναχρησιμοποίηση, ανακύκλωση και ανάκτηση των υλικών εκσκαφών κατεδαφίσεων (ΑΕΚΚ).

Σημειώνεται, ότι με τον προϊσχύοντα Εθνικό και Περιφερειακό Σχεδιασμό Διαχείρισης[3] είχαν ήδη προσδιοριστεί οι γενικές κατευθύνσεις για τη διαχείριση των στερεών αποβλήτων, οι οποίες είναι

- η πρόληψη ή και μείωση της παραγωγής,
- η αξιοποίηση με ανακύκλωση,
- η περιβαλλοντικά ασφαλής διαχείριση,
- η χρησιμοποίηση ως πηγή ενέργειας,
- η περιβαλλοντικά αποδεκτή και ασφαλής διάθεση,
- η ενθάρρυνση της ορθολογικής οργάνωσης και ολοκληρωμένης διαχείρισης,
- η δημιουργία εθνικού δικτύου εγκαταστάσεων διάθεσης αποβλήτων, και
- η κατάρτιση εθνικής στατιστικής αποβλήτων.

Ο Συνήγορος του Πολίτη έχει επισημάνει, ήδη στην Ετήσια Έκθεση του 2004[4], ότι η εφαρμογή ενός ολοκληρωμένου συστήματος διαχείρισης αποβλήτων προϋποθέτει αλλαγή του συστήματος διαχείρισης στην κατεύθυνση όχι μόνο της αξιοποίησης των αποβλήτων με ανακύκλωση, επαναχρησιμοποίηση και ανάκτηση ενέργειας, αλλά, κυρίως, της πρόληψης ή και μείωσης της παραγωγής αποβλήτων με την ανάπτυξη καθαρών τεχνολογιών και του σχεδιασμού και της διάθεσης στην αγορά

---

[3] ΚΥΑ 50910/2727/22.12.2003.

[4] Ανηρτημένο σε: https://www.synigoros.gr/resources/docs/233_04-apologismos-pz.pdf

προϊόντων που συμβάλλουν στην ελαχιστοποίηση των παραγόμενων αποβλήτων, σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στο εγκεκριμένο Εθνικό Σχέδιο Διαχείρισης. Οι στόχοι αυτοί υπερβαίνουν προφανώς το αίτημα δημιουργίας ΧΥΤΥ και κεντρικών μονάδων επεξεργασίας που συχνά ανάγεται από τους φορείς σχεδιασμού σε πρωταρχικό και μοναδικό μέλημα.

Ωστόσο, μετά την παρέλευση δεκαπέντε και πλέον ετών, ο Συνήγορος έχει διαπιστώσει, μέσω της διερεύνησης σχετικών αναφορών, ότι είναι δύσκολη η επίτευξη του στόχου της ριζικής αναβάθμισης της ανακύκλωσης.

1.1 Υλικά Συσκευασίας

Τα υλικά συσκευασίας αποτελούν ένα ποσοστό των παραγόμενων αποβλήτων. Εντούτοις, η συσκευασία έχει ζωτική κοινωνική και οικονομική αποστολή, ενώ η ανακύκλωσή της όχι μόνο συμβάλει στη μείωση των παραγόμενων αποβλήτων, αλλά και στη σημαντική εξοικονόμηση πρώτων υλών και ενέργειας. Ως εκ τούτου, οι κανόνες για την εναλλακτική διαχείρισή τους είναι οι πρώτοι που θεσπίστηκαν, ήδη με την Οδηγία 85/339/ΕΟΚ. Η Οδηγία 94/62/ΕΚ, η οποία ενσωματώθηκε στην εθνική νομοθεσία με το ν. 2939/2001[5], θεσπίζει πλέον τους κανόνες της ΕΕ για τη διαχείριση των συσκευασιών. Προσφάτως, η Οδηγία ΕΕ 2018/852[6] την τροποποιεί και περιλαμβάνει επικαιροποιημένα μέτρα που έχουν ως αντικείμενο την πρόληψη της παραγωγής αποβλήτων συσκευασίας και την προώθηση της επαναχρησιμοποίησης, ανακύκλωσης και άλλων μορφών ανάκτησης, συμβάλλοντας στη μετάβαση στην κυκλική οικονομία. Συνεπώς, προτού η χώρα προλάβει να βελτιώσει τα συστήματα και να επιτύχει τα θεσμοθετημένα ποσοστά ανακύκλωσης, καλείται να προχωρήσει άμεσα στη μετάβαση στην κυκλική οικονομία. Έτσι, παρά τις νομοθετικές προβλέψεις και την πάροδο του διαδραμόντος χρόνου, όσον αφορά στα υλικά συσκευασίας, διαπιστώνεται ότι:

- Αρκετοί Δήμοι **δεν είναι συνδεδεμένοι με Συστήματα Εναλλακτικής Διαχείρισης** (ΣΕΔ), ούτε οι ίδιοι έχουν οργανώσει εναλλακτική διαχείριση των αποβλήτων, κατά παράβαση των σχετικών νομοθετικών διατάξεων (άρθρο 8 του ν. 4496/2017).
- **Τα εφαρμοζόμενα συστήματα είναι ο μπλε κάδος και το γυαλί στους μεγάλους παραγωγούς, ενώ οι περισσότεροι δήμοι δεν έχουν ολοκλη-**

[5] Όπως τροποποιήθηκε και ισχύει με τον ν. 4496/2017.

[6] Η προθεσμία ενσωμάτωσής της στην εθνική νομοθεσία ήταν η 5η Ιουλίου 2020.

ρωμένα σχέδια για την χωριστή συλλογή χαρτιού, γυαλιού, μετάλλων και πλαστικών, προκειμένου να διασφαλίζονται καλή ποιότητα και υψηλά ποσοστά συλλογής ανακυκλώσιμων αποβλήτων. Επιπλέον, δε διαθέτουν επαρκές δίκτυο για την αποκομιδή των ανακυκλώσιμων υλικών.

- Συχνά οι πολίτες διαμαρτύρονται **για τη μη ορθή χωροθέτηση των μπλε κάδων,** τη μη επάρκεια (επιθυμούν ένα πυκνό δίκτυο κάδων σε μικρή σχετικά απόσταση από κάθε νοικοκυριό) καθώς και για τη συχνότητα της συλλογής αυτών. Επισημαίνουν, επίσης, ότι οι κάδοι είναι υπερφορτωμένοι, τα καπάκια μένουν ανοιχτά, ενώ κιβώτια συσκευασίας και άλλα ογκώδη αντικείμενα τοποθετούνται και εκτός αυτών δημιουργώντας οχληρές συνθήκες. Αυτό συνήθως συμβαίνει όταν οι κάδοι βρίσκονται κοντά σε καταστήματα, που διαθέτουν στους κάδους τα χαρτοκιβώτια χωρίς να τα δεματοποιούν[7]. Αντίστοιχα, υπάρχουν διαμαρτυρίες για την απόρριψη, εντός των μπλε κάδων, ροών άλλων αποβλήτων (π.χ. ΑΣΑ, σκραπ, ελαστικών κτλ.)[8].
- Σημειώνεται, πάντως, ότι οι πολίτες, αν και είναι ευαισθητοποιημένοι στο θέμα της ανακύκλωσης, **δεν είναι επαρκώς ενημερωμένοι**. Δεν γνωρίζουν τι ακριβώς πρέπει να απορρίπτουν στους μπλε κάδους ή/και στους λοιπούς κάδους. εάν τυχόν στην περιοχή εφαρμόζεται σύστημα χωριστής συλλογής σε περισσότερους. Αυτό έχει αντίκτυπο στην ποιότητα των προδιαλεγμένων υλικών, με συνέπεια το υπόλειμμα μετά τη διαλογή του μπλε κάδου στα Κέντρα Διαλογής Ανακυκλώσιμων Υλικών ΚΔΑΥ να είναι πολύ υψηλό και πολλές φορές να ξεπερνάει το 40%, όπως έχει διαπιστωθεί από τη διερεύνηση σχετικών αναφορών[9].
- Έχει, δε, διαπιστωθεί από εκθέσεις αυτοψίας των αρμόδιων υπηρεσιών, ότι γίνεται διάθεση σε ΧΑΔΑ και ΧΥΤΑ ανακυκλώσιμων προϊόντων (π.χ. διάθεση σε ΧΑΔΑ συγκεντρωμένης ποσότητας κουτιών αλουμινίου, αποβλήτων ΗΗΕ).
- Επιπλέον, πολύ λίγα είναι τα πράσινα σημεία που έχουν αδειοδοτηθεί μέχρι σήμερα. Ενδεικτικά αναφέρεται η αδειοδότηση μόνο τριών πράσινων σημείων σε Δήμους της Περιφέρειας Πελοποννήσου. Επίσης, σε άλλες περιπτώσεις, μόνο κατ' όνομα λειτουργούν ως πράσινα σημεία, καθώς δεν τηρούνται οι προδιαγραφές που έχουν τεθεί και κάποιοι δήμοι τα

---

[7] Φ.Υ. 232311/2017, 269180/2019, 258676/2019.

[8] Φ.Υ. 229148/2017.

[9] Φ.Υ. 183293/2014, 203271/2015, 214407/2016, 247343/2018, 245635/2018.

χρησιμοποιούν και ως χώρο προσωρινής αποθήκευσης σύμμεικτων απορριμμάτων[10].

- Ζητήματα τίθενται και εξαιτίας **της έλλειψης ΚΔΑΥ** σε επίπεδο τουλάχιστον περιφερειακής ενότητας. Αυτό δημιουργεί πρόβλημα, καθώς δεν προβλέπεται η μετακίνηση των οχημάτων συλλογής και μεταφοράς των Δήμων εκτός των ορίων της οικίας περιφερειακής ενότητας, και ως εκ τούτου το σύστημα επιβαρύνεται με το κόστος της αναγκαίας προσωρινής αποθήκευσης, καθώς και με το κόστος της μεταφόρτωσης/ μεταφοράς. Πάντως, για την εγκατάσταση ενός ΚΔΑΥ, όπως και κάθε μονάδας επεξεργασίας/ανάκτησης, αναγκαία καθίσταται η χρήση οικονομικών εργαλείων και ένταξη μελετών κόστους – ωφέλειας και βιωσιμότητας. Κρίσιμη, δηλαδή, είναι η εξεύρεση αγοράς για τα προϊόντα ανάκτησης από την επεξεργασία των ΑΣΑ (μέταλλα, γυαλί, χαρτί, πλαστικό).
- Μείζον είναι και το γεγονός **έλλειψης οικονομικών κινήτρων** που προάγουν την πρόληψη και συμμετοχή στη χωριστή συλλογή. Για αυτούς του λόγους απαιτούνται τα εξής:
  - Εφαρμογή του αριθμ. ΥΠΕΝ/ΔΔΑΠΠ/31606/930/2019 Κανονισμού τιμολόγησης Φορέων Διαχείρισης Στερεών Αποβλήτων που εκδόθηκε, ώστε να τεθούν σε ισχύ οι προβλέψεις του ν. 4496/2017[11].
  - Τα τέλη καθαριότητας των δήμων, σύμφωνα με το άρθρο 185 του ν. 4555/2018 («Κλεισθένης»), θα πρέπει να ενσωματώσουν την αρχή «*ο ρυπαίνων πληρώνει*».

Επιπλέον, αν και με το άρθρο 43 του ν. 4042/2012 θεσμοθετήθηκε ειδικό τέλος ταφής σε Χώρους Υγειονομικής Ταφής, χωρίς να έχουν προηγηθεί εργασίες επεξεργασίας των αποβλήτων, **η επιβολή του έχει ανασταλεί τέσσερεις φορές με σχετικές νομοθετικές ρυθμίσεις,** λόγω της μη ολοκλήρωσης των αναγκαίων υποδομών για την προετοιμασία της επαναχρησιμοποίησης/ανακύκλωσης των ΠΕΣΔΑ. **Όπως γίνεται κατανοητό, η μη εφαρμογή του τέλους ταφής αποτελεί ανασταλτικό παράγοντα που δεν κινητροδοτεί την ανακύκλωση έναντι της ταφής.** Πλέον, με το άρθρο 55 του ν. 4609/2019 καταργήθηκε το τέλος ταφής και αντικαταστάθηκε με την εισφορά κυκλικής οικονομίας[12], η οποία, αν και

---

[10] Φ.Υ. 247343/2018.

[11] Π.χ. άρθρο 9 «*...διαμόρφωση του κανονισμού τιμολόγησης ...τέλη που καταβάλλονται από τους ΟΤΑ...*».

[12] Άρθρο 55 του ν. 4609/2019: «*Το άρθρο 43 του ν. 4042/2012 (Α΄ 24) αντικαθίσταται από 1.1.2019 ως εξής:«...Περιβαλλοντική εισφορά για την ενίσχυση δράσεων κυκλικής*

είναι σημαντικά μειωμένη σε σχέση με το τέλος ταφής, μέχρις σήμερα δεν έχει, ούτε αυτή, εφαρμοστεί.

Τέλος, στην περίπτωση της διαχείρισης των στερεών αποβλήτων, αναγκαία καθίσταται η εκτίμηση του κόστους των εργασιών αποκομιδής, αξιοποίησης και διάθεσης με κριτήρια πραγματιστικά, εν όψει ιδίως του γεγονότος, ότι το χαμηλό κόστος μπορεί και να ευνοεί την παραγωγή στερεών αποβλήτων, εφόσον δεν δημιουργεί οικονομικά κίνητρα για τον περιορισμό τους. Επισημαίνεται ότι στη συγκριτική αξιολόγηση θα πρέπει να συνεκτιμηθεί το γεγονός, ότι στις δαπάνες για την υγειονομική ταφή θα πρέπει να συμπεριληφθούν όχι μόνο οι δαπάνες για την κατασκευή και λειτουργία ενός ΧΥΤΑ, αλλά και το κόστος της παύσης λειτουργίας του χώρου, καθώς και το κόστος της μετέπειτα φροντίδας και παρακολούθησης για χρονική περίοδο τουλάχιστον 30 ετών[13]. Όπως σωστά προβλέπεται[14], το σύνολο των δαπανών θα καλύπτεται από την τιμή που χρεώνει ο φορέας διαχείρισης/λειτουργίας για τη διάθεση οποιουδήποτε αποβλήτου στον εν λόγω χώρο. Στην αντίθετη περίπτωση, το κόστος της μετέπειτα φροντίδας ενός ΧΥΤΑ θα το επωμιστούν οι επόμενες γενιές, οι οποίες θα κληθούν να πληρώσουν την επιβάρυνση στο περιβάλλον που δημιούργησαν οι προγενέστεροι, γεγονός αντίθετο με την αρχή «*ο ρυπαίνων πληρώνει*».

Εξ αιτίας των προαναφερόμενων, τα υφιστάμενα ποσοστά ανακύκλωσης με τα εφαρμοζόμενα συστήματα «διαλογής στην πηγή» που, κατά

οικονομίας 1. Για την επιδότηση δράσεων κυκλικής οικονομίας οι φορείς Διαχείρισης Στερεών Αποβλήτων (ΦΟΔΣΑ) και οι Ο.Τ.Α. α΄ βαθμού ή τα νομικά πρόσωπα αυτών που ασκούν τις αρμοδιότητες ΦΟΔΣΑ του άρθρου 227 του ν. 4555/2018 (Α΄ 133), για τις ποσότητες αστικών αποβλήτων με Κωδικούς Ευρωπαϊκού Καταλόγου Αποβλήτων (ΕΚΑ) 20 02 (απόβλητα κήπων και πάρκων), 20 03 (άλλα αστικά απόβλητα), 20 01 και 15 01 (χωριστά συλλεγέντα απόβλητα, συμπεριλαμβανομένων των ιδιαιτέρως συλλεγέντων αστικών αποβλήτων συσκευασίας) που παράγονται εντός των ορίων τους και διατίθενται σε Χώρους Υγειονομικής Ταφής (ΧΥΤ) εντός ή εκτός των ορίων τους, καταβάλλουν περιβαλλοντική εισφορά. Η εφαρμογή της παρούσας αρχίζει την 1.1.2020 και το ποσό της περιβαλλοντικής εισφοράς ορίζεται σε δέκα (10) ευρώ ανά τόνο αποβλήτων και από 1.1.2021 αυξάνεται ετησίως κατά πέντε (5) ευρώ ανά τόνο έως τα τριάντα πέντε (35) ευρώ ανά τόνο....».

[13] Άρθρο 12 της ΚΥΑ 29407/3508/2002.

[14] Άρθρο 12 της ΚΥΑ 29407/3508/2002.

δήλωση κάποιων δήμων επιτυγχάνονται, υπολείπονται κατά πολύ από τους στόχους που έχουν τεθεί από την Οδηγία 2008/98/ΕΚ και τον ν. 4042/2012. Συνεπώς, η Ελλάδα απορρίπτει την πλειονότητα των αστικών αποβλήτων σε χώρους υγειονομικής ταφής (80%, έναντι του μέσου όρου της ΕΕ 24%), ενώ μόλις το 19 % ανακυκλώνεται (μέσος όρος ΕΕ 46%)[15].

Σημειώνεται, ότι τα ως άνω προβλήματα και τα συνεπαγόμενα ιδιαίτερα χαμηλά ποσοστά ανακύκλωσης διαπιστώνονται, μεταξύ άλλων, και σε δήμους, οι οποίοι δεν διαθέτουν έναν σύννομο χώρο τελικής διάθεσης[16]. Εν ολίγοις, **αντί οι δήμοι να προσπαθήσουν να μειώσουν σημαντικά τον όγκο των προς διάθεση αποβλήτων, μέσω της επίτευξης των στόχων της ανακύκλωσης, στρέφονται σε λύσεις υψηλού κόστους με τη μεταφορά για νόμιμη διαχείριση σε υφιστάμενο ΧΥΤΑ ή/και εγκαταστάσεις ολοκληρωμένης διαχείρισης εκτός των χωρικών ορίων**[17] **ή/και σε ανεξέλεγκτη διάθεση (ΧΑΔΑ), όπου το κόστος είναι μηδενικό.**

Συνεπώς, σύμφωνα με την εμπειρία της Αρχής, έχουν αναδειχτεί διαχρονικά οι δυσκολίες για την αξιοποίηση των αποβλήτων συσκευασιών με ανακύκλωση, με αποτέλεσμα να τίθεται εν αμφιβολία η επίτευξη των τιθέμενων στόχων για το προβλεπόμενο χρονικό διάστημα. Μάλιστα, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εξέδωσε έκθεση έγκαιρης προειδοποίησης για την Ελλάδα, στην οποία προβλέπονται συγκεκριμένες δράσεις προτεραιότητας που θα πρέπει να υλοποιηθούν άμεσα για την κάλυψη του κενού[18].

1.2 Βιοαποδομήσιμα Αστικά Απόβλητα (ΒΑΑ)

Τα βιοαποδομήσιμα αστικά απόβλητα (ΒΑΑ) αντιπροσωπεύουν μεγάλο ποσοστό των αστικών αποβλήτων. Υποσύνολο των ΒΑΑ αποτελούν τα βιοαπόβλητα (ΒΑ), δηλαδή το οργανικό κλάσμα των αστικών αποβλήτων (ΕΚΑ 20 02 08) και τα

---

[15] Επισκόπηση της εφαρμογής της περιβαλλοντικής πολιτικής 2019 της Ευρωπαϊκής Επιτροπής – Έκθεση Χώρας – Ελλάδα.

[16] Φ.Υ. 248251/2018 Δήμος Κέρκυρας , 206559/2015 και 235269/2017 Δήμος Τήνου, 227739 / 2017 Δήμος Τρίπολης.

[17] Βάσει του άρθρου 158 του ν. 4389/2016.

[18] SWD (2018) 418 που συνοδεύει το έγγραφο COM (2018) 656 «Έκθεση έγκαιρης προειδοποίησης» της Επιτροπής για το 2018, σύμφωνα με την οποία η Ελλάδα διατρέχει τον κίνδυνο να μην εκπληρώσει τον στόχο για αύξηση του ποσοστού ανακύκλωσης αστικών αποβλήτων σε 50% μέχρι το 2020.

απόβλητα κήπων και πάρκων (ΕΚΑ 20 02 01). Η υγειονομική ταφή των βιοαποδομήσιμων συνεπάγεται σημαντικές δυσμενείς συνέπειες για το περιβάλλον, όσον αφορά τις εκπομπές αερίων θερμοκηπίου και τη ρύπανση των επιφανειακών και υπόγειων υδάτων, του εδάφους και του αέρα. Ως εκ τούτου, σύμφωνα με τις γενικές κατευθύνσεις της Οδηγίας 1999/31/ΕΚ, όπως ενσωματώθηκε στην εθνική έννομη τάξη με την ΚΥΑ 29407/3508/2002 «Μέτρα και όροι για την υγειονομική ταφή αποβλήτων», οι οποίες, ακολούθως, ενσωματώθηκαν στο ΕΣΔΑ, προβλέπεται ο σταδιακός περιορισμός της ποσότητας των βιοαποδομήσιμων κλασμάτων αποβλήτων που προορίζονται για διάθεση σε ΧΥΤΑ και συγκεκριμένα μείωση σε 75%, 50%, 35% μέχρι το έτος 2010, 2013, 2020, αντίστοιχα. Η εν λόγω Οδηγία τροποποιήθηκε το 2018 από την Οδηγία 2018/850/ΕΚ[19] και τέθηκαν ακόμα πιο φιλόδοξοι στόχοι (περιορισμός στο 10% έως το 2035). Επισημαίνεται, ότι με το ν. 4684/2020 (παρ. 2 άρθρο 84) τροποποιήθηκε το άρθρο 41 του ν. 4042/2012, έτσι ώστε «*...έως τις 31 Δεκεμβρίου 2022..., τα βιολογικά απόβλητα πρέπει* ***υποχρεωτικά*** *είτε να διαχωρίζονται και να ανακυκλώνονται στην πηγή είτε να συλλέγονται χωριστά...*».

Ο ν. 4042/2012 επιτάσσει[20] τη ξεχωριστή διαχείριση των βιοαποβλήτων και ορίζει τα κατάλληλα μέτρα, προκειμένου να ενθαρρυνθεί η χωριστή συλλογή των βιοαποβλήτων με σκοπό την κομποστοποίηση ή/και τη ζύμωση, ούτως ώστε αφενός να επιτευχθούν οι στόχοι της εκτροπής των ΒΑ από τους ΧΥΤΑ και αφετέρου να παραχθεί προϊόν υψηλής ποιότητας και εμπορικής αξίας. Σε συνέχεια αυτού, σύμφωνα με το Παράρτημα Ι του ΕΣΔΑ, ένα Τοπικό Σχέδιο

---

[19] Οδηγία ΕΕ 2018/850 της 30.05.2018 για την τροποποίηση της οδηγίας 1999/31/ΕΚ περί υγειονομικής ταφής των αποβλήτων σημείο (7) «*...Τα βιοαποδομήσιμα αστικά απόβλητα αντιπροσωπεύουν μεγάλο ποσοστό των αστικών αποβλήτων. ...Μολονότι η οδηγία 1999/31/ΕΚ ορίζει ήδη στόχους εκτροπής από τους χώρους υγειονομικής ταφής των βιοαποδομήσιμων αποβλήτων, είναι σκόπιμο να τεθούν σε εφαρμογή περαιτέρω περιορισμοί για την υγειονομική ταφή των βιοαποδομήσιμων αποβλήτων μέσω της απαγόρευσης της υγειονομικής ταφής των βιοαποδομήσιμων αποβλήτων που έχουν συλλεχθεί χωριστά για ανακύκλωση σύμφωνα με την οδηγία 2008/98/ΕΚ...*».

[20] Άρθρο 41 του ν. 4042/2012 όπως τροποποιήθηκε και ισχύει βάσει του άρθρου 84 του ν. παρ.2 ν.. 4685/2020: «*Έως τις 31 Δεκεμβρίου 2022 και με την επιφύλαξη των παραγράφων 3 και 4 του άρθρου 29, τα βιολογικά απόβλητα πρέπει υποχρεωτικά είτε να διαχωρίζονται και να ανακυκλώνονται στην πηγή είτε να συλλέγονται χωριστά και να μην αναμιγνύονται με άλλα είδη αποβλήτων προκειμένου να υποβάλλονται σε ανακύκλωση, συμπεριλαμβανομένης της κομποστοποίησης και της χώνευσης, κατά τρόπο ώστε να εξασφαλίζεται υψηλό επίπεδο περιβαλλοντικής προστασίας και το προϊόν που προκύπτει από αυτή να πληροί τα σχετικά πρότυπα υψηλής ποιότητας*».

Αποκεντρωμένης Διαχείρισης θα πρέπει να περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων, ένα δίκτυο κάδων για την προ-διαλογή οργανικών και ανακυκλώσιμων υλικών σε διακριτά ρεύματα, ενώ ειδική πρόβλεψη πρέπει να αφορά στην ξεχωριστή συλλογή των αποβλήτων κήπων (κλαδέματα κ.λ.π.). Αναγκαία, επίσης, καθίσταται η δημιουργία μονάδας επεξεργασίας/κομποστοποίησης των προ-διαλεγμένων βιοαποβλήτων. Για την επεξεργασία των λοιπών σύμμεικτων αστικών αποβλήτων, με την ΚΥΑ 56366/4351/2014 καθορίστηκαν οι απαιτήσεις (προδιαγραφές) για τις εργασίες της μηχανικής – βιολογικής επεξεργασίας και τα χαρακτηριστικά των παραγόμενων υλικών ανάλογα με τις χρήσεις τους.

Παρά τα προβλεπόμενα στη νομοθεσία για την εκτροπή των βιοαποδομήσιμων αποβλήτων (ΒΑΑ) από την υγειονομική ταφή, διαπιστώνεται, ότι υφίστανται σοβαρά προβλήματα στη διαχείρισή τους. Τονίζεται, ότι δεν έχουν ενταχθεί στην εναλλακτική διαχείριση τα βιοαπόβλητα και το τυπωμένο χαρτί[21] και ως εκ τούτου δεν έχουν οργανωθεί συστήματα εναλλακτικής διαχείρισης. **Υπεύθυνοι για την οργάνωση της ορθής διαχείρισής τους είναι οι δήμοι, εφαρμόζοντας το Τοπικό Σχέδιο Διαχείρισής τους.** Ωστόσο, ο καφέ κάδος έχει όλως περιορισμένη εφαρμογή, ενώ οι περισσότεροι δήμοι δε διαθέτουν μονάδα επεξεργασίας των προδιαλεγμένων βιοαποβλήτων, παρότι οι μονάδες αυτές είναι σχετικά χαμηλού κόστους και χαμηλής περιβαλλοντικής όχλησης και παράλληλα παράγουν εδαφοβελτιωτικό ανώτερων προδιαγραφών από τις μονάδες μηχανικής – βιολογικής επεξεργασίας σύμμεικτων. Είναι, δε, προφανές ότι η καθυστέρηση προώθησης της χωριστής συλλογής τόσο των βιοαποβλήτων όσο και των υλικών συσκευασίας σε συνδυασμό με την υποχρέωση της επίτευξης των στόχων ανακύκλωσης και εκτροπής των βιοαποδομήσιμων αποβλήτων (ΒΑΑ) από την υγειονομική ταφή, οδηγεί αναγκαστικά στη λύση των μονάδων μηχανικής – βιολογικής επεξεργασίας[22].

Και στην περίπτωση αυτή, αντικίνητρο αποτέλεσε η αναστολή της επιβολή του τέλους ταφής[23], μεταξύ άλλων, του οργανικού κλάσματος των αστικών αποβλήτων (ΕΚΑ 20 02 08) και των αποβλήτων κήπων και πάρκων (ΕΚΑ 20 02 01), χωρίς να έχουν προηγηθεί εργασίες επεξεργασίας. **Οι δήμοι διαμαρτύρονται για το ύψος του τέλους και την επαύξηση του κόστους ταφής, υποστηρίζοντας ότι δεν έχουν ολοκληρωθεί οι προβλεπόμενες μονάδες των ΠΕΣΔΑ. Ωστόσο, όπως προαναφέρθηκε, δεν προωθούν έργα συλλογής και**

---

[21] Άρθρο 8 του ν. 4496/2017.

[22] Φ.Υ. 199774/2015 & 215071/2016 Δήμος Πύργου, 193566/2015 & 227739/2017 Δήμος Τρίπολης.

[23] Άρθρο 43 του ν. 4042/2012.

μονάδας επεξεργασίας/κομποστοποίησης των προδιαλεγμένων βιοαποβλήτων, για τα οποία είναι οι ίδιοι αρμόδιοι και τα οποία είναι χαμηλού κόστους. Με τον τρόπο αυτό θα πληρούνταν οι απαιτήσεις για εκτροπή από την ταφή των ΒΑ, και θα επιτυγχανόταν εξοικονόμηση κόστους από τη μείωση της διάθεσης του μικτού ρεύματος και τη μείωση της συχνότητας συλλογής των μεικτών απορριμμάτων. Οι τρέχουσες λειτουργικές ανάγκες της χωριστής συλλογής των ΒΑ θα συμψηφίζονταν με το κόστος διάθεσης και την αύξηση των ποσοτήτων εδαφοβελτιωτικού υψηλής ποιότητας, το οποίο μπορεί να προωθηθεί στην αγορά με μεγαλύτερη ευκολία.

Τονίζεται, ότι πολλοί δήμοι δεν εφαρμόζουν ή/και δεν έχουν εκπονήσει Τοπικό Σχέδιο Διαχείρισης πράσινων αποβλήτων κήπων και πάρκων, παρά τα προβλεπόμενα στη νομοθεσία[24]. Αντίθετα, επικαλούνται:

α) την ανεξέλεγκτη διάθεση κλαδιών και αποβλήτων κήπων, από αγνώστους, σε διάφορα σημεία του δήμου,

β) την αντιμετώπιση ξανά των ίδιων καταστάσεων μετά από επανειλημμένους καθαρισμούς εστιών,

γ) την αδυναμία του αρμόδιου τομέα να εξυπηρετήσει ικανοποιητικά την αποκομιδή σημαντικά αυξημένων ποσοτήτων κλαδεμάτων σε συγκεκριμένες χρονικές περιόδους,

δ) τις περιορισμένες επιχειρησιακές και οικονομικές δυνατότητες του δήμου, διότι στις περισσότερες περιπτώσεις τα απόβλητα είναι σύμμεικτα (μαζί με τα κλαδιά απορρίπτονται μπάζα, ογκώδη κ.λ.π) και χρήζουν ειδικής διαχείρισης[25].

Περαιτέρω, προκειμένου να μην αναλάβουν τη διαχείριση των ΒΑ επικαλούνται τους Κανονισμούς Καθαριότητας, βάσει των οποίων οι φορείς διαχείρισης, λαμβάνοντας υπόψη τις υφιστάμενες δυνατότητές τους, μπορούν να μη δέχονται στερεά απόβλητα, εξαιρουμένων των οικιακών. Ωστόσο, όπως έχει

---

[24] ΕΣΔΑ και άρθρο 228 του ν. 4555/2018 («Κλεισθένης») Οι Ο.Τ.Α. α΄ βαθμού έχουν, μεταξύ άλλων, τις εξής αρμοδιότητες: *α. την εκπόνηση και υλοποίηση Τοπικού Σχεδίου Διαχείρισης Αποβλήτων (ΤΣΔΑ) της παρ. γ΄ του άρθρου 2 της κοινής υπουργικής απόφασης οικ. 51373/4684/2015 (Β΄2706) «Κύρωση του εθνικού Σχεδίου Διαχείρισης Αποβλήτων (ΕΣΔΑ)» ... ε. την οργάνωση και εφαρμογή χωριστής συλλογής βιοαποβλήτων που προέρχονται ιδίως από χώρους εστίασης, νοικοκυριά, μεγάλους παραγωγούς και πράσινα απόβλητα πάρκων και κήπων...*

[25] Φ.Υ. 253926/2018, 277617/2020, 249939/2018, 251784/2018.

επανειλημμένα επισημάνει ο Συνήγορος του Πολίτη, οι δήμοι φέρουν την ευθύνη της καθαριότητας των κοινοχρήστων χώρων[26] και της εξάλειψης της ανεξέλεγκτης διάθεσης των αποβλήτων[27], ενώ η ανεξέλεγκτη απόρριψη κλαδιών και λοιπών πράσινων αποβλήτων σε κοινόχρηστους χώρους, ανεξάρτητα από τον υπαίτιο, καθιστά τον Δήμο, ο οποίος είναι αρμόδιος για τη διαχείριση των στερεών αποβλήτων της εδαφικής του περιφέρειας, υπεύθυνο για την υποβάθμιση του περιβάλλοντος κατά τους ορισμούς του άρθρου 2 του ν. 1650/1986, όπως ισχύει, λόγω της μη ορθής αποκομιδής των φυτικών αποβλήτων.

ΧΑΔΑ στη θέση Λατζιμάς Δήμου Ρεθύμνης (Οκτώβρης 2018)

Ειδικότερα, ως προς τη διαχείριση αποβλήτων κλαδεμάτων κήπων/ πάρκων, οι κάτοικοι συχνά διαμαρτύρονται για τη συσσώρευση μεγάλου όγκου στερεών αποβλήτων σε διάφορα σημεία του αστικού ιστού, αποτελούμενου κυρίως από ξερά κλαδιά – χόρτα, κατά παράβαση των διατάξεων που επιβάλλουν την ολοκληρωμένη διαχείριση αυτών, δημιουργώντας εστίες εμφάνισης υγειονομικών καταστάσεων επικίνδυνων για τη δημόσια υγεία καθώς και κίνδυνο πυρκαγιάς. Δεν είναι λίγες, δε, οι περιπτώσεις που οι δήμοι, αν και έχουν βελτιώσει το σύστημα συλλογής των αποβλήτων κήπων και πάρκων, ωστόσο, λόγω έλλειψης Μονάδας Κομποστοποίησης ή Μονάδας Μηχανικής Βιολογικής Επεξεργασίας, καθώς δεν έχουν ολοκληρωθεί οι αναγκαίες υποδομές των

[26] Άρθρο 75 του Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων σε συνδυασμό με το άρθρο 94 του ν. 3852/2010, ως ισχύει.

[27] Άρθρο 228 του ν. 4555/2018.

ΠΕΣΔΑ, τα συγκεντρώνουν σε χώρους στους οποίους μπορεί να παραμείνουν για μεγάλο χρονικό διάστημα, πέραν του έτους, δημιουργώντας οιονεί «ΧΑΔΑ»[28].

Συνεπώς, δεδομένου ότι τα υφιστάμενα ποσοστά ανακύκλωσης με τα εφαρμοζόμενα συστήματα διαλογής στην πηγή υπολείπονται κατά πολύ από τους στόχους που έχουν τεθεί, πιθανολογείται βάσιμα ως ανέφικτη η εφαρμογή της διάταξης, σύμφωνα με την οποία έως τις 31/12/2022 τα βιολογικά απόβλητα πρέπει υποχρεωτικά είτε να διαχωρίζονται και να ανακυκλώνονται στην πηγή είτε να συλλέγονται χωριστά [29].

1.3 Απόβλητα Εκσκαφών, Κατασκευών & Κατεδαφίσεων (ΑΕΚΚ)

Από άποψη όγκου, οι κατασκευές και κατεδαφίσεις συγκαταλέγονται μεταξύ των μεγαλύτερων πηγών αποβλήτων στην Ευρώπη. Πολλά από τα υλικά είναι ανακυκλώσιμα ή μπορούν να επαναχρησιμοποιηθούν, αλλά τα ποσοστά επαναχρησιμοποίησης και ανακύκλωσης ποικίλλουν σε μεγάλο βαθμό ανά κράτος μέλος της ΕΕ. Ο κατασκευαστικός τομέας διαδραματίζει, επίσης, κάποιο ρόλο στον καθορισμό των περιβαλλοντικών επιδόσεων των κτιρίων και των υποδομών σε όλη τη διάρκεια της ζωής τους. Η ορθή διαχείριση των Αποβλήτων Εκσκαφών Κατασκευών & Κατεδαφίσεων (ΑΕΚΚ) συντείνει στη μεγάλη μείωση του όγκου των στερεών αποβλήτων που αποτίθενται στο περιβάλλον, καθώς και σε εξοικονόμηση πρώτων υλών και ενέργειας, δεδομένου ότι δύναται μέρος αυτών να ανακυκλωθεί και να επαναχρησιμοποιηθεί εκ νέου για οικοδομικά υλικά.

Η διαχείριση των ΑΕΚΚ, σύμφωνα με την ΚΥΑ 36259/1757/2010 (άρθρ. 3 παρ. 9) πρέπει να πραγματοποιείται από Συστήματα Εναλλακτικής Διαχείρισης (ΣΕΔ), τα οποία αναλαμβάνουν τις εργασίες συλλογής, μεταφοράς, προσωρινής αποθήκευσης, επαναχρησιμοποίησης, επεξεργασίας και αξιοποίησης ΑΕΚΚ. Η διαχείριση των αποβλήτων από τις εγκαταστάσεις διαχείρισης ΑΕΚΚ πρέπει να γίνεται σύμφωνα με τους όρους της ΚΥΑ 36259/1757/2010 (άρθρο 11), ενώ ως έργα κατατάσσονται, αναλόγως της ισχύος τους, στην Α2 ή τη Β κατηγορία[30]. Σύμφωνα με το άρθρ. 7 παρ. 3.α. της ίδιας ΚΥΑ, όσον αφορά τα ιδιωτικά έργα,

---

[28] Ενδεικτικά, Φ.Υ. 206559/2015, 235269/2017, 199774/2015, 215071/2016, 213054/2016.

[29] Σχόλια του Συνηγόρου του Πολίτη επί του Νομοσχεδίου «Εκσυγχρονισμός Περιβαλλοντικής Νομοθεσίας» ανηρτημένο σε https://www.synigoros.gr/resources/20200504-sxolia-epi-nomosx-eksychr-perival-nomot.pdf, Μάιος 2020.

[30] ΥΑ 37674/10.08.2016, ως ισχύει με τις τροποποιήσεις.

τα Στοιχεία Διαχείρισης των Αποβλήτων (ΣΔΑ) υποβάλλονται από τον διαχειριστή στις αρμόδιες πολεοδομικές υπηρεσίες μαζί με άλλα δικαιολογητικά που απαιτούνται για τη χορήγηση ή αναθεώρηση των σχετικών αδειών για ανέγερση κτιρίων, κατεδαφίσεις, επισκευές κλπ. Πλέον, με το άρθρο 89 του ν. 4685/2020[31] για την έγκριση εκτέλεσης εργασιών κατεδάφισης, αλλά και για την έκδοση οικοδομικής άδειας/ έγκριση εργασιών μικρής κλίμακας απαιτείται να υποβληθούν ΣΔΑ, ως αυτά περιγράφονται στο άρθρ. 7 παρ. 2 της ανωτέρω ΚΥΑ, τα οποία θα συνοδεύονται από αντίγραφο της υπογεγραμμένης σύμβασης του διαχειριστή των Αποβλήτων Εκσκαφών. Για τα δημόσια έργα ο διαχειριστής των αποβλήτων οφείλει να καταθέτει, στην Υπηρεσία που επιβλέπει το έργο, βεβαίωση παραλαβής των αποβλήτων. Η διαχείριση των ΑΕΚΚ που έχουν προέλθει από δημόσια έργα θα πρέπει να περιλαμβάνεται είτε ως όρος στην ΑΕΠΟ του έργου, είτε ως όρος στη σύμβαση ανάθεσης του έργου (άρθρο 7 παρ. 3.β. ΚΥΑ 36259/1757/2010). Επιπλέον, όπως προκύπτει από την εγκύκλιο 4834/25.01.2013, οι διαχειριστές οφείλουν να καταθέτουν στην Υπηρεσία που επιβλέπει το έργο βεβαίωση παραλαβής από εγκεκριμένο σύστημα εναλλακτικής διαχείρισης, υποχρεωτικά για τα απόβλητα κατασκευής ή κατεδάφισης. Τα προϊόντα των εκσκαφών πρέπει να διαχειρίζονται με τρόπο περιβαλλοντικά ορθό και εξαιρούνται των ανωτέρω διατάξεων μόνο όταν εναποτίθενται στον χώρο από τον οποίον προήλθαν.

Από τις αναφορές που έχουν κατατεθεί στον ΣτΠ, έχει καταγγελθεί η εγκατάλειψη των ΑΕΚΚ κατά τη μεταφορά τους και η ανεξέλεγκτη διάθεσή τους εντός δημοσίων ή και ιδιωτικών εκτάσεων, πολλές φορές αγνώστου ιδιοκτήτη, με αποτέλεσμα να μη γίνεται καμία διαχείρισή τους και να δημιουργούνται χώροι ανεξέλεγκτης διάθεσης αποβλήτων[32]. Εν προκειμένω, την ευθύνη φέρει και ο παραγωγός των αποβλήτων σύμφωνα με το άρθρο 24 του ν. 4042/2012. Ωστόσο, στις περισσότερες των περιπτώσεων είναι δύσκολος ο εντοπισμός, τόσο του παραγωγού όσο και του ιδιοκτήτη των εκτάσεων, ακόμα δε

---

[31] Που εισήγαγε τροποποιήσεις στον ν. 4495/2017.

[32] Φ.Υ. 213054/2016 περιοχή Λατζιμάς Δήμου Ρεθύμνης, 225915/2017 Λιμένας Κέρκυρας ανηρτημένο σε https://www.synigoros.gr/?i=quality-of-life.el.ka8orismos_zwnis.433091, 225802/2017 Αγία Μαρίνα Χανίων https://www.synigoros.gr/?i=quality-of-life.el. erga_diaxeirisi_apovlitwn.511249, 221036/2016 Δήμος Κηφισιάς ανηρτημένο σε https://www.synigoros.gr/?i=quality-of-life.el.ka8ariotita_akinitwn.416648 , 229796/2017 Μετέωρα Δήμος Καλαμπάκας https://www.synigoros.gr/?i=kdet.el.news.611617, 265042/2019 Δήμος Ρεθύμνης, 267090/2019 Δήμος Πάτμου, 229456/17 Δήμος Τανάγρας και ΔΕ Αυλίδας, 234310/2017 Δήμος Δυτ. Μάνης.

περισσότερο του υπαιτίου της απόρριψης των αποβλήτων. Επίσης, τονίζεται, ότι οι δήμοι έχουν την ευθύνη της εξάλειψης της ανεξέλεγκτης διάθεσης των αποβλήτων και αποκατάστασης των ΧΑΔΑ που βρίσκονται εντός της χωρικής αρμοδιότητάς τους, όπως προαναφέρθηκε[33], ενώ ως ΧΑΔΑ εκλαμβάνονται γενικά οι χώροι διάθεσης αποβλήτων, όπως αυτά ορίζονται στον Ευρωπαϊκό Κατάλογο Αποβλήτων (ΕΚΑ), σύμφωνα με το Παράρτημα της Απόφασης 2002/532/ΕΚ, όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει. Περαιτέρω, οι εν λόγω «δραστηριότητες» εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του ΠΔ 148/2009 περί Περιβαλλοντικής Ευθύνης (παρ. 1.2 του Παραρτήματος ΙΙΙ «*...διαδικασίες διαχείρισης αποβλήτων...*»).

Εκ των ανωτέρω, προκύπτει ότι η αποκατάσταση χώρων που έχουν απορριφθεί ΑΕΚΚ (συνήθως συνυπάρχουν και άλλες ροές αποβλήτων) πρέπει να γίνεται βάσει των προβλεπόμενων μέτρων για την αποκατάσταση της προκληθείσης ζημίας, με αποκατάσταση αυτών από τους αρμόδιους φορείς της τοπικής αυτοδιοίκησης και ακόλουθο καταλογισμό του κόστους στους υπευθύνους, σε περίπτωση που αυτοί εντοπισθούν. Εντούτοις, για την αποκατάσταση χώρων που έχουν ήδη απορριφθεί παράνομα ΑΕΚΚ, θα ήταν ευκταίο να πραγματοποιηθεί ανά δήμο ή περιφέρεια μια αναλυτική καταγραφή των θέσεων και του όγκου αυτών και κατόπιν τούτου να προωθηθούν οργανωμένα οι διαδικασίες απομάκρυνσής τους μέσω των ΣΕΔ.

Επίσης, διαπιστώνεται ότι, σε αρκετές περιπτώσεις, δεν λαμβάνεται η απαιτούμενη μέριμνα για την απομάκρυνση των προϊόντων εκσκαφών, σταδιακά με την πρόοδο του έργου, με αποτέλεσμα αυτά να εναποτίθενται για μακρά χρονικά διαστήματα εντός δημοσίων ή και ιδιωτικών εκτάσεων, δημιουργώντας κινδύνους για τη δημόσια ασφάλεια με τη συσσώρευση όγκων (πχ. πιθανή κατάρρευσή τους εντός του οδικού δικτύου, δημιουργία βλάστησης επί αυτών με κίνδυνο πυργκαιάς κτλ.)[34] αλλά και οιονεί ΧΑΔΑ[35]. Είναι εξίσου σημαντικό να υπογραμμιστεί ότι ο όγκος των εκσκαφών από δημόσια έργα είναι συνήθως πολλαπλάσιος από αυτόν των ιδιωτικών έργων, ενώ εντός αυτών, σε πολλές περιπτώσεις, περιλαμβάνονται και απόβλητα κατεδαφίσεων,

---

[33] Άρθρο 228 του ν. 4555/2018.

[34] Φ.Υ. 207600/2015, 247891/2018, 265557/2019.

[35] Σύμφωνα με την παρ.η, του άρθρου 2, της ΚΥΑ 29407/3508/2002 «Μέτρα και όροι για την υγειονομική ταφή αποβλήτων» «*...χώρος υγειονομικής ταφής...κάθε χώρος διάθεσης αποβλήτων...επί ή εντός του εδάφους...κάθε μόνιμος (δηλαδή χρησιμοποιούμενος άνω του έτους) χώρος προσωρινής αποθήκευσης αποβλήτων...*».

καθώς και επικίνδυνα απόβλητα. Επειδή, όπως έχει παρατηρηθεί, αφενός, οι εκσκαφές τελικά καταλαμβάνουν μεγαλύτερο όγκο από τον χώρο ο οποίος προορίζεται για την επανεπίχωσή τους, αφετέρου συνυπάρχουν και άλλες κατηγορίες ΑΕΚΚ μέσα στα απόβλητα των εκσκαφών, δημιουργούνται εντός των εργοταξίων χώροι αποθήκευσης και επεξεργασίας, δηλαδή τοποθετείται μηχανολογικός εξοπλισμός (πχ. σπαστήρες), χωρίς αυτό να προβλέπεται και χωρίς να έχουν ληφθεί οι απαιτούμενες αδειοδοτήσεις[36]. Επίσης, η μακροχρόνια παραμονή ΑΕΚΚ σε έναν χώρο, δηλαδή μέχρι την ολοκλήρωση ενός έργου, αποτελεί ένα δυναμικό «υπόβαθρο» για την ανεξέλεγκτη διάθεση και άλλων ροών αποβλήτων ή και ΑΕΚΚ από άλλα έργα[37]. Επομένως, είναι προφανές ότι πρέπει να πραγματοποιείται υποχρεωτικά η σταδιακή απομάκρυνσή τους, κάτι το οποίο είναι αναγκαίο να προβλέπεται ως όρος και στην ΑΕΠΟ του έργου.

Εντός των ΑΕΚΚ δύναται να υπάρχει και ποσοστό επικίνδυνων αποβλήτων, όπως αμίαντος ή μείγμα ορυκτής ασφάλτου που περιέχει λιθανθρακόπισσα. Σε αυτή την περίπτωση εφαρμόζονται οι προβλέψεις της ΚΥΑ 13588/725/28.03.2006 περί διαχείρισης επικινδύνων αποβλήτων, καθώς και της ΚΥΑ 8243/1113 /08.03.1991. Ως εκ τούτου, πρέπει να πραγματοποιείται διαχωρισμός και ξεχωριστή διαχείριση των αποβλήτων αυτών από αδειοδοτημένες Επιχειρήσεις Αφαίρεσης Κατεδάφισης Αμιάντου (ΕΑΚΑ) και η διάθεσή τους να γίνεται σε κατάλληλα διαμορφωμένους ΧΥΤ. Σύμφωνα με το ΕΣΔΑ (2.3.2. III, 2) **η υφιστάμενη διαχείριση των αποβλήτων που περιέχουν αμίαντο πραγματοποιείται με τη διασυνοριακή μεταφορά τους για διάθεση σε ΧΥΤ του εξωτερικού (Γερμανία), αλλά αυτό οδηγεί σε αύξηση του συνολικού κόστους διαχείρισης,** με κυριότερες συνέπειες τη μη σύννομη διαχείριση των αποβλήτων ρεύματος (2.4.). Στόχος, με βάση το ΕΣΔΑ, αλλά αντίστοιχα και το Εθνικό Σχέδιο Διαχείρισης Επικινδύνων Αποβλήτων (ΕΣΔΕΑ), είναι η κατασκευή των προγραμματιζόμενων ΧΥΤΕΑ για την υποδοχή αμιαντούχων αποβλήτων. Πράγματι, από αναφορές, η Αρχή **έχει διαπιστώσει, ότι συχνά η διαχείριση των εν λόγω αποβλήτων, δεν πραγματοποιείται ή καθυστερεί, λόγω του μεγάλου κόστους διαχείρισης του αμιάντου που ευρίσκεται αναμειγμένος με τα μη επικίνδυνα ΑΕΚΚ**[38]. Αυτός, εξάλλου, φαίνεται να είναι και ένας από τους σημαντικότερους λόγους που αμιαντούχα απόβλητα βρίσκονται εγκαταλειμμένα σε διάφορα σημεία, είτε εντός είτε εκτός οικιστικού ιστού, ή παρανόμως αναμειγμένα με άλλα απόβλητα, εντοπιζόμενα ακόμα και σε κάδους

---

[36] Φ.Υ. 207600/2015.

[37] Ενδεικτικά Φ.Υ. 225915/17.

[38] Φ.Υ. 203271/2015 και 214407/2016.

ΑΣΑ[39]. Πρόσφατα, με το άρθρο 90 του ν. 4685/2020 εξειδικεύθηκε, ότι για την απομάκρυνση αμιαντούχων αποβλήτων από ιδιωτικά οικόπεδα υπόχρεοι είναι οι ιδιοκτήτες αυτών.

Εξίσου σημαντικό είναι να υπάρχουν οργανωμένα πρωτόκολλα δράσης σε περίπτωση δημιουργίας μεγάλου όγκου αποβλήτων από φυσικές καταστροφές, με σκοπό να μη δημιουργούνται καθυστερήσεις στην απομάκρυνση και διαχείρισή τους. Ιδιαίτερη έμφαση πρέπει να δοθεί στα αμιαντούχα απόβλητα που εμπεριέχονται στα ΑΕΚΚ, ώστε αυτά να απομακρύνονται άμεσα, ανεξαρτήτως του εντοπισμού προέλευσής τους από κατεδαφιστέα ή μη κτίρια, προκειμένου να μην αποτελέσουν κίνδυνο για τη δημόσια υγεία και το περιβάλλον[40].

Περαιτέρω, ως προς την εγκατάσταση μονάδων ΑΕΚΚ είναι σημαντικό να αναφερθούν και κάποια ζητήματα που συναρτώνται με τις λατομικές δραστηριότητες. Δυστυχώς παρατηρείται, ότι κατά τη διαχείριση ΑΕΚΚ εντός ανενεργών λατομικών χώρων πρέπει να καταβάλλεται ιδιαίτερη μέριμνα και να πραγματοποιούνται συστηματικοί έλεγχοι, καθώς πιθανολογείται ότι η επεξεργασία ΑΕΚΚ αποτελεί πλασματική δραστηριότητα, ενώ, κατ' ουσίαν επιχειρείται, παράλληλα, η συνέχιση παράνομης εξορυκτικής δραστηριότητας, παρά τη λήξη, δηλαδή, των σχετικών αδειών, με αποτέλεσμα την περαιτέρω περιβαλλοντική υποβάθμιση περιοχών[41].

Τέλος, στο άρθρο 46 παρ. 2 του ν. 4512/2018 προβλέπεται ότι λατομικές περιοχές καθορίζονται όταν δεν επαρκούν τα κοιτάσματα των ήδη λειτουργούντων λατομείων σε λατομικές περιοχές του νομού. Στο επόμενο εδάφιο ορίζεται: «*Για τον υπολογισμό των απολήψιμων αποθεμάτων αδρανών υλικών .., λαμβάνονται υπόψη και τα κοιτάσματα τυχόν αδιάθετων λατομικών χώρων εντός των ήδη καθορισμένων λατομικών περιοχών, καθώς και τα τυχόν παραγόμενα αδρανή υλικά από δραστηριότητες ανακύκλωσης (ΑΕΚΚ)*». **Πρέπει να επισημανθεί ότι προκειμένου να υπάρξει ορθολογική εξορυκτική διαχείριση καθώς και ρεαλιστική προσέγγιση σχετικά με τις χορηγούμενες**

---

[39] Φ.Υ. 252791/2018, 252274/2018, 251645/2018.

[40] Άρθρο 13 της ΚΥΑ 13588/725/28.03.2006. Σχετικοί οι Φ.Υ. 252791/2018, 252274/2018, 251645/2018.

[41] Ενδεικτικά Φ.Υ. 225802/2017.

άδειες για την επεξεργασία ΑΕΚΚ, είναι αναγκαίο να καθοριστεί μεθοδολογία προσδιορισμού της διαθέσιμης ποσότητας ΑΕΚΚ ανά Περιφέρεια[42].

[42] Ο Συνήγορος του Πολίτη για το Σχέδιο Νόμου «Έρευνα και εκμετάλλευση λατομικών ορυκτών και άλλες διατάξεις» ανηρτημένο σε https://www.synigoros.gr/?i=quality-of-life.el.eksoriktikes.464897 Νοέμβριος 2017.

2 ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΣΤΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΑΠΟΒΛΗΤΩΝ

Φωτό κεφαλαίου:
Χώρος προσωρινής αποθήκευσης - ΧΑΔΑ στην Τήνο (Μάρτιος 2017)

ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΣΤΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΑΠΟΒΛΗΤΩΝ

2.1 Χώροι Ανεξέλεγκτης Διάθεσης Αποβλήτων (ΧΑΔΑ)

Το 2005 το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΔΕΕ) καταδίκασε την Ελλάδα για τη λειτουργία 1.125 μη ελεγχόμενων χώρων ταφής αποβλήτων[43]. Μετά την ως άνω καταδικαστική απόφαση του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, οι ελληνικές αρχές επανειλημμένα δεσμεύτηκαν για το κλείσιμο και την αποκατάσταση του συνόλου των ΧΑΔΑ, θέτοντας αποκλειστικές προθεσμίες (έως το τέλος του 2007, στη συνέχεια ως το τέλος του 2008, μετά έως τις 16 Ιουλίου 2010 και κατόπιν έως 1 Ιουλίου 2011), οι οποίες δυστυχώς παρήλθαν άκαρπες. Το Δεκέμβριο του 2014, και ενώ βρίσκονταν ακόμα 293 μη αποκατεστημένοι ΧΑΔΑ, το ΔΕΕ με την C-378/2013 απόφαση επιδίκασε την επιβολή χρηματικού προστίμου κατά της χώρας μας με το αιτιολογικό της παράβασης των υποχρεώσεων που απορρέουν από την κοινοτική οδηγία «*περί των στερεών αποβλήτων*» και της μη εφαρμογής της προγενέστερης, ως άνω απόφασής του[44].

Σύμφωνα με το ΕΣΔΑ, η αποκατάσταση των ΧΑΔΑ αναμενόταν να έχει ολοκληρωθεί μέχρι το τέλος του 2015. Κάτι τέτοιο, δυστυχώς, δεν κατέστη εφικτό και όπως προκύπτει από τη μέχρι σήμερα εμπειρία του Συνηγόρου του Πολίτη αρκετοί ΧΑΔΑ παραμένουν ακόμη σε λειτουργία. Προκειμένου να υπάρξει η διακοπή λειτουργίας, ενός ΧΑΔΑ, όπου ακόμα πραγματοποιείται συστηματική απόρριψη αποβλήτων, το πρώτο βήμα είναι η δημιουργία κατάλληλα νόμιμα χωροθετημένου και αδειοδοτημένου αποδέκτη. Επισημαίνεται ότι, με την πρόσφατα κατηργημένη[45] διάταξη του άρθρου 10 παρ. 3 της ΚΥΑ 50910/2727/2003[46] προς τον σκοπό άμεσης παύσης της λειτουργίας των ΧΑΔΑ που εξακολουθούσαν να λειτουργούν στις Περιφέρειες, στις οποίες δεν υπήρχε άλλος νόμιμος εν λειτουργία ΧΥΤΑ προβλεπόμενος από τον ΠΕΣΔΑ, ούτε

---

[43] C-502/03/6-10-2005.

[44] Συγκεκριμένα, το Δικαστήριο επέβαλε στη χώρα μας πρόστιμο 10 εκατομμυρίων ευρώ για μη συμμόρφωση στην προγενέστερη απόφασή του και πρόστιμο 14.520.000 ευρώ ανά εξάμηνο για τους ΧΑΔΑ που υπήρχαν το Μάιο του 2014, το οποίο όμως θα μειώνεται κατά 40.000 ευρώ για κάθε ΧΑΔΑ που θα παύεται ή θα απορρυπαίνεται.

[45] Με το άρθρο 95 του ν. 4685/2020.

[46] Όπως αυτή αντικαταστάθηκε με το άρθρο 158 του ν. 4389/2016.

νόμιμος εν λειτουργία χώρος αποθήκευσης, ο τρόπος διαχείρισης ΑΣΑ των δήμων μπορούσε, κατά παρέκκλιση των υφιστάμενων και εγκεκριμένων ΠΕΣΔΑ, να καθορίζεται με διαφορετικό τρόπο, για χρονικό διάστημα έως τρία έτη, με απόφαση του Συντονιστή της οικείας Αποκεντρωμένης Διοίκησης[47]. Εντούτοις, σε υποθέσεις που εξετάστηκαν από την Ανεξάρτητη Αρχή, με θέμα την αποκατάσταση ΧΑΔΑ, ακόμη και μετά την έκδοση των σχετικών αποφάσεων[48] δεν κατέστη εφικτή η παύση λειτουργίας και η αποκατάσταση των ΧΑΔΑ. Είναι προφανές ότι η μη επίτευξη εφαρμογής των ΠΕΣΔΑ με τη δημιουργία των απαιτούμενων έργων διάθεσης και ανάκτησης αποβλήτων, συντείνει πολλαπλά τόσο στη δημιουργία ΧΑΔΑ όσο και στην αδυναμία αποκατάστασης αυτών.

Είναι γεγονός, ότι ανά δήμο υπάρχουν θέσεις με μεγάλες ή και μικρότερες ανεξέλεγκτες αποθέσεις αποβλήτων, οι οποίες δεν έχουν αποκατασταθεί και δεν ενεργοποιούνται οι διαδικασίες αποκατάστασης. Σε ορισμένες περιπτώσεις, μάλιστα, και παρά την ύπαρξη ακυρωτικών δικαστικών αποφάσεων[49], η διοίκηση εμμένει στη διατήρηση του ΧΑΔΑ, ελλείψει άλλων διαθέσιμων χώρων και υπό την πίεση της πρόκλησης κινδύνου για τη δημόσια υγεία και την κήρυξη της περιοχής σε κατάσταση έκτακτης ανάγκης.

Η δημιουργία αυτών των ανεξέλεγκτων χώρων απόθεσης αποβλήτων προκύπτει, αρκετές φορές, με την αρχική απόρριψη ΑΕΚΚ και εν συνεχεία, με την απόρριψη άλλων ρευμάτων αποβλήτων. Επίσης, είναι εξαιρετικά σύνηθες οι θέσεις αυτές να είναι ανενεργοί και μη αποκατεστημένοι λατομικοί χώροι, ενώ δεν είναι και λίγες οι περιπτώσεις όπου οι αποθέσεις γίνονται πλησίον αρχαιολογικών χώρων, εντός ρεμάτων, βαράθρων, δασικών εκτάσεων και περιοχών Natura, καθώς και πλησίον πηγών και γεωτρήσεων που υδρεύουν οικισμούς. Τα προβλήματα της ανεξέλεγκτης διάθεσης στερεών αποβλήτων εστιάζονται κυρίως στη ρύπανση του εδάφους και των υδάτων από τα παραγόμενα στραγγίσματα, στη ρύπανση της ατμόσφαιρας από το εκλυόμενο βιοαέριο, στη δυσοσμία, στα αισθητικά και οπτικά προβλήματα, στη δυνητική ρύπανση των θαλασσών, εφόσον βρίσκονται πλησίον της ακτογραμμής, καθώς

---

[47] Το χρονικό διάστημα δύναται να παραταθεί έως και δύο έτη πλέον της τριετίας, εάν αυτό κριθεί απαραίτητο με απόφαση που θα εκδοθεί με την ίδια ακριβώς διαδικασία.

[48] Π.χ. Υπ΄ αρίθμ.: 36549/09.06.2015 απόφαση της Αποκεντρωμένης Διοίκησης Αιγαίου.

[49] Υπ΄ αρίθμ.: 59/2017 απόφαση του Πρωτοδικείου Τρίπολης, Φ.Υ. 227739/2017 Δήμος Τρίπολης.

και στην πρόκληση πυρκαγιών[50]. Επιπλέον, διαπιστώνεται ότι δεν λαμβάνονταν ούτε τα ελάχιστα μέτρα για την προστασία του περιβάλλοντος από τη λειτουργία των ΧΑΔΑ, όπως περίφραξη, κατά το δυνατόν τακτοποίηση του χώρου, προσπάθεια για την ημερήσια κάλυψη και διάστρωση των απορριμμάτων και λήψη μέτρων πυροπροστασίας. Τέλος, έχει διαπιστωθεί η πρόκληση πυρκαγιών είτε λόγω αυτανάφλεξης είτε και λόγω υπαίτιας καύσης τους για τη μείωση του όγκου των αποβλήτων.

Κοινοτικός ΧΑΔΑ εντός σπηλαιοβαράθρου στον οικισμό Αγίας Άννας Βοιωτίας (Μάιος 2014)

Πάντως, σε κάποιες περιπτώσεις, μετά και τη διαμεσολάβηση της Αρχής, ενεργοποιούνται οι αρμόδιοι φορείς και προωθούνται οι διαδικασίες αποκατάστασης των ΧΑΔΑ[51]. **Δυστυχώς, όμως, παρατηρείται ότι κάποιοι δήμοι, κατόπιν της αναγκαστικής παύσης των υφιστάμενων ΧΑΔΑ, προέβησαν στη**

---

[50] Ενδεικτικοί Φ.Υ. ΧΑΔΑ: 153603/2012, 153601/2012, 153605/2012 στις Δ.Ε Άσσου και Λεχαίου του Δήμου Κορινθίων και Δ.Δ. Ζευγολατιού Δήμου Βέλου – Βόχας, 226116/2017 στον Δήμο Σαντορίνης, 196684/2015 στον Δήμο Σίφνου, 176311/2014 στην Αγία Άννα Βοιωτίας ανηρτημένη σε https://www.synigoros.gr/?i=quality-of-life.el.erga_diaxeirisi_apovlitwn.415377, 9977/2007 Δήμου Ευδήλου Ικαρίας στη θέση Μήλινος, 11560/2002 Δήμου Άνδρου

[51] Φ.Υ. 227860/2017 Δήμος Ζακύνθου https://www.synigoros.gr/?i=quality-of-life.el.diaxeirisi_apovlitwn.500436 , 213054/2016 Λατζιμάς Δήμος Ρεθύμνης, 176311/2014 στην Αγία Άννα Βοιωτίας, Δήμος Οιχαλίας ανηρτημένη σε https://www.synigoros.gr/?i=quality-of-life.el.erga_diaxeirisi_apovlitwn.575590 , 155853/2012 και 211641/2016 στο Δήμο Κεφαλονιάς, 153603/2012, 153601/2012, 153605/2012 στο Δήμο Κορινθίων και στο Δήμο Βέλου – Βόχας.

δημιουργία καινούργιων, λόγω της έλλειψης χώρου για τη διαχείριση των απορριμμάτων τους. Ειδικότερα, προέβησαν σε αγορά, ενοικίαση ή/και σε αμφιβόλου νομιμότητας δέσμευση χώρου, για να χρησιμοποιηθεί και να λειτουργήσει ως «χωματερή»[52]. Εκτός των ανωτέρω, έχει διαπιστωθεί ότι σε συγκεκριμένες περιοχές της χώρας το υφιστάμενο πρόβλημα της διαχείρισης των απορριμμάτων αναβιώνει μετά την πάροδο πολλών ετών. Συγκεκριμένα, ενώ υποβλήθηκαν αναφορές για τη διαχείριση των απορριμμάτων σε συγκεκριμένες περιοχές (π.χ. το 2005 και το 2007), τα τελευταία 2-3 χρόνια κατατίθενται εκ νέου διαμαρτυρίες για τις ίδιες περιοχές, σχετικά με την επαναλειτουργία ΧΑΔΑ[53]. Το γεγονός αυτό αναδεικνύει τη σε βάθος χρόνου ολιγωρία και αδυναμία εκ μέρους των αρμόδιων αρχών για το σταδιακό περιορισμό των εν λειτουργία ΧΑΔΑ και την ολοκληρωμένη διαχείριση των απορριμμάτων.

Τονίζεται, ότι ως ΧΑΔΑ εκλαμβάνονται γενικά οι χώροι ανεξέλεγκτης διάθεσης αποβλήτων, και όχι μόνο οι χώροι οι οποίοι χρησιμοποιούνται από τους δήμους για την τελική και προφανώς ανεξέλεγκτη διάθεση των ΑΣΑ. Στα ΑΣΑ, σύμφωνα με τον Ευρωπαϊκό Κατάλογο Αποβλήτων περιλαμβάνονται, μεταξύ άλλων, τα απόβλητα κήπων και πάρκων, τα χώματα και οι πέτρες, καθώς και τα ογκώδη απόβλητα. Το γεγονός, ότι η διάθεση των εν λόγω αποβλήτων γίνεται και από αγνώστους, που στις περισσότερες περιπτώσεις δεν μπορούν να εντοπιστούν, δεν απαλλάσσει τον εκάστοτε δήμο στα όρια της εδαφικής περιφέρειας του οποίου πραγματοποιείται, από την υποχρέωση της εξάλειψης της ανεξέλεγκτης διάθεσης των αποβλήτων που απορρέουν από το άρθρο 228 του ν. 4555/2018, όπως έχει προαναφερθεί. Επισημαίνεται, ότι με την εγκύκλιο 109974/3106/2004 του ΥΠΕΚΑ περί των Τεχνικών Μελετών Αποκατάστασης ΧΑΔΑ στο πλαίσιο της Διαχείρισης μη επικίνδυνων Στερεών Αποβλήτων, στα στοιχεία των αποβλήτων πρέπει να αναφέρεται η προέλευση αυτών, ήτοι εάν είναι αστική, ημιαστική, αγροτική ή συνδυασμός. Επίσης, πρέπει να περιγράφεται το είδος και ο όγκος εναποτεθέντων αποβλήτων, δηλαδή αν πρόκειται για οικιακά, αδρανή υλικά κατεδάφισης, επικίνδυνα, εμπορικά, απόβλητα σφαγείων, ογκώδη, πράσινα κλπ. **Συνεπώς, είναι σαφές ότι και οι ΧΑΔΑ που έχουν τα ανωτέρω υλικά θα πρέπει να συνυπολογιστούν στους**

---

[52] Ενδεικτικά αναφέρονται οι Φ.Υ. 20745/2007 Περιοχή Μπρέξιζα Δήμου Μαραθώνα, 227739/2017 περιοχή Τεπές Τρίπολη, 206559/2015 περιοχή Κοσσίνι Δήμου Τήνου, 217249/2016 περιοχή Αντένα Δήμου Κάσσου.

[53] Ενδεικτικά αναφέρονται οι Φ.Υ. 5593/2005 Δήμου Κρανιδίου Ν. Αργολίδας στη θέση Δισκούρια, 9977/2007 Δήμου Ευδήλου Ικαρίας στη θέση Μήλινος.

χώρους που χρήζουν αποκατάστασης. Παρ' όλα αυτά η Ανεξάρτητη Αρχή έχει αντιμετωπίσει, σε αρκετές περιπτώσεις, **την άρνηση παραδοχής των Δήμων για την ύπαρξη ΧΑΔΑ στην επικράτειά τους, λόγω του είδους ή του όγκου των αποβλήτων**, καθώς, υποστηρίζουν ότι, αφενός η ανεξέλεγκτη απόρριψη ΑΕΚΚ ή κλαδεμάτων δε δημιουργεί χωματερή (ακόμα και αν υπάρχουν και άλλα ρεύματα αποβλήτων) αφετέρου δεν είναι αυτοί που χρησιμοποιούν τον εν λόγω ΧΑΔΑ.

Τέλος, στους χώρους οι οποίοι χρήζουν αποκατάστασης θα πρέπει να συνυπολογιστούν και οι ΧΥΤΑ των οποίων είτε η χωρητικότητα έχει εξαντληθεί ή/και παρουσιάζουν σοβαρά προβλήματα κατά τη λειτουργία τους, τα οποία προκαλούν περιβαλλοντική ζημία ή ενέχουν τον κίνδυνο ευρείας οικολογικής διατάραξης, συνεπώς στην πράξη είναι ΧΑΔΑ. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί ο ΧΥΤΑ Κιάτου[54], για τη μη σύννομη λειτουργία του οποίου η χώρα καταδικάστηκε[55] και ο οποίος μέχρι σήμερα δεν έχει αποκατασταθεί.

Οι δήμοι, αλλά και τα νομικά τους πρόσωπα που αναλαμβάνουν τη διαχείριση αποβλήτων, εφόσον χρησιμοποιούν ΧΑΔΑ, υπόκεινται σε επιβολή και διοικητικών κυρώσεων βάσει του άρθρου 37 παρ. 2 του ν. 4042/2012, πέραν των ποινικών ευθυνών. Τονίζεται ότι στο άρθρο 44 του ν. 4042/2012 ορίζεται ότι τα ποσά που καταβάλλονται από την Ελληνική Δημοκρατία ως χρηματικά πρόστιμα λόγω παραβιάσεων της ευρωπαϊκής νομοθεσίας για τη μη ορθή διαχείριση των αποβλήτων και τα οποία απορρέουν από πράξεις ή παραλείψεις φυσικών ή νομικών προσώπων των ΟΤΑ ή νομικών προσώπων αυτών για τη διαχείριση των αποβλήτων παρακρατούνται απευθείας από τους δήμους κατά τη διαδικασία κατανομής των κεντρικών αυτοτελών πόρων. Ακολούθως, εκδόθηκε η ΚΥΑ 34611/01.08.2014 περί της διαδικασίας καταλογισμού και επιμε-

---

[54] Φ.Υ. 202555/2015.

[55] Απόφαση C-677/13 «*...όσον αφορά τον χώρο υγειονομικής ταφής απορριμμάτων (ΧΥΤΑ) του Κιάτου (Ελλάδα), η Ελληνική Δημοκρατία: – μη λαμβάνοντας τα απαραίτητα μέτρα προκειμένου να διασφαλίσει ότι η διαχείριση των αποβλήτων στον εν λόγω ΧΥΤΑ πραγματοποιείται χωρίς να τίθεται σε κίνδυνο η ανθρώπινη υγεία και χωρίς να βλάπτεται το περιβάλλον... - ανεχόμενη τη λειτουργία του εν λόγω ΧΥΤΑ χωρίς εγκεκριμένους περιβαλλοντικούς όρους και χωρίς ισχύουσα άδεια ...και μη διασφαλίζοντας ότι στον ΧΥΤΑ πραγματοποιείται μόνο διάθεση αποβλήτων που έχουν υποστεί ...και μη μεριμνώντας ώστε οι διαδικασίες ελέγχου και παρακολούθησης κατά τη λειτουργία να πληρούν τις ελάχιστες νόμιμες απαιτήσεις, ...παρέβη τις υποχρεώσεις ...της οδηγίας 1999/31, καθώς και ... της οδηγίας 2008/98/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, ...*».

ρισμού χρηματικών προστίμων που επιβάλλονται στην Ελλάδα λόγω καταδίκης για παραβιάσεις της ενωσιακής νομοθεσίας. **Μέχρι σήμερα, δεν έχουν πραγματοποιηθεί οι ενδεδειγμένες ενέργειες από την κεντρική διοίκηση, ώστε τα πρόστιμα που έχουν επιβληθεί από το ΔΕΕ για τους ενεργούς ΧΑΔΑ, να παρακρατούνται, τελικώς, από τους Δήμους που όφειλαν να τους είχαν αποκαταστήσει**[56]. Το γεγονός αυτό, συμβάλλει, προφανώς στη διαιώνιση του φαινομένου, καθώς η Τοπική Αυτοδιοίκηση δεν καταβάλλει σοβαρές προσπάθειες για τη διακοπή λειτουργίας των χώρων αυτών και την αποκατάστασή τους. Επίσης, επισημαίνεται ότι τα πρόστιμα που επιβάλλονται από τις Δ/νσεις Περιβάλλοντος των Περιφερειών δεν έχει φανεί, μέχρι σήμερα, να είναι ικανά να λειτουργήσουν αποφασιστικά ως προς τη διακοπή λειτουργίας και αποκατάστασης των χώρων αυτών.

2.2 Προσωρινή Διάθεση Αποβλήτων - Δεματοποιητές

Επειδή η υγειονομική ταφή έχει προς το παρόν περιορισμένη εφαρμογή, στο πλαίσιο της προσπάθειας για σταδιακή μείωση του αριθμού των ανεξέλεγκτων χωματερών και την οριστική εξάλειψη τους, σύμφωνα με τη δέσμευση της χώρας προς την ΕΕ, είχε αποφασιστεί, από το 2005, η διατήρηση μίας ανοιχτής χωματερής ανά δήμο, μέχρι την υλοποίηση των έργων ασφαλούς διαχείρισης των απορριμμάτων. Οι δεσμεύσεις αυτές δεν τηρήθηκαν. Το Υπουργείο ΠΕΚΑ προέβη στην έκδοση της υπ' αρίθμ.: 19/2011 Εγκυκλίου («Επείγον πρόγραμμα παύσης λειτουργίας ΧΑΔΑ»), με την οποία προβλέπονταν η άμεση υλοποίηση έργων υποκατάστασης των ΧΑΔΑ (συνοδά έργα) π.χ. λειτουργία δεματοποιητών υπολειμμάτων και χώρων για τη νόμιμη προσωρινή αποθήκευση μέχρι ένα έτος, που μπορούν να υλοποιηθούν ακόμα και εάν δεν έχουν προβλεφθεί ρητά στον οικείο εν ισχύ ΠΕΣΔΑ.

Ωστόσο, όπως έχει επισημάνει[57] ο Συνήγορος του Πολίτη, με τη συγκεκριμένη εγκύκλιο εισάγονται αποκλίσεις από τις ισχύουσες νομοθετικές διατάξεις, ενώ δεν προβλέπεται από τη σχετική νομοθεσία η επίκληση του επείγοντος για την εισαγωγή τέτοιων αποκλίσεων. Περαιτέρω, τα έργα υποκατάστασης των ΧΑΔΑ, που προβλέπονται από την ως άνω εγκύκλιο, είναι αμφίβολο εάν θα επιλύσουν

---

[56] Έγγραφο ΥΠΕΝ/ΔΔΑ/16545/357/19.05.20 απάντηση στο πλαίσιο διαμεσολάβησης της Ανεξάρτητης Αρχής (Φ.Υ. 226116/2017 ΧΑΔΑ του Δήμου Σαντορίνης)

[57] Ανεξέλεγκτος χώρος διαχείρισης αποβλήτων στην περιοχή Κοσσίνι του Δήμου Τήνου, ανηρτημένο σε: https://www.synigoros.gr/?i=quality-of-life.el.erga_diaxeirisi_apovlitwn.93034

έστω και προσωρινά το πρόβλημα. **Η ρύθμιση αυτή δεν διασφαλίζει ότι οι χώροι προσωρινής αποθήκευσης πράγματι θα λειτουργήσουν μόνο ένα έτος και δεν θα μετατραπούν σε νέους ΧΑΔΑ**[58]. Και τούτο, διότι αφενός οι διαδικασίες για τη χωροθέτηση των προβλεπόμενων από τους εγκεκριμένους ΠΕΣΔΑ έργων μπορεί καν να μην έχει ξεκινήσει, αφετέρου η συνολική διαδικασία της εκπόνησης των μελετών, της επιλογής του χώρου, της δημοπράτησης, της κατασκευής και της θέσης σε αποδοτική λειτουργία των έργων έχει αποδειχθεί, στην πράξη, ότι απαιτεί χρονικό διάστημα πέραν του έτους για την ολοκλήρωσή της. Σημειώνεται εδώ, ότι οι χώροι προσωρινής αποθήκευσης ή οι μονάδες μηχανικής διαλογής-κομποστοποίησης[59] δεν παύουν να χρήζουν αναγκαίων υποδομών (γηπέδου, εγκαταστάσεων διαχείρισης στραγγισμάτων και βιοαερίου) και υπόκεινται σε συγκεκριμένες προδιαγραφές.

Επίσης, ο Συνήγορος του Πολίτη υποστήριξε ότι[60] **οι δεματοποιητές, όπως και οι σταθμοί Μεταφόρτωσης Αστικών Στερεών Αποβλήτων (ΣΜΑ), αποτελούν συνοδό-ενδιάμεσο έργο στην ολοκληρωμένη διαχείριση των αποβλήτων, πριν την τελική διάθεση. Συνεπώς, δεν αποτελούν από μόνοι τους έργο υποκατάστασης των ΧΑΔΑ, καθώς προϋποθέτουν ύπαρξη τελικού αποδέκτη ή άλλου τρόπου τελικής διάθεσης. Σε περίπτωση δε, που ο τελικός αποδέκτης είναι ΧΥΤΑ/ΧΥΤΥ, θα πρέπει τεκμηριωμένα να διασφαλίζεται η διαθέσιμη χωρητικότητά του και η συμβατότητα με την προβλεπόμενη διάρκεια ζωής του.**

Περαιτέρω, η Αρχή επισήμανε ότι η τεχνολογία των δεματοποιητών, όταν πρόκειται για ανάμεικτα απορρίμματα, χρησιμοποιείται διεθνώς για την προσωρινή αποθήκευση των δεματοποιημένων απορριμμάτων, πριν την τελική τους διάθεση σε χώρο υγειονομικής ταφής (balefills), με στόχο τη μείωση του απαιτούμενου χώρου, την ελαχιστοποίηση των οχλήσεων και των απαιτήσεων για ημερήσια κάλυψη και την ελαχιστοποίηση του κόστους μεταφοράς. Αντίθετα, δε χρησιμοποιείται για την προσωρινή αποθήκευση πριν τη μηχανική

---

[58] Σύμφωνα με την παρ.η, του άρθρου 2, της ΚΥΑ 29407/3508/2002 «Μέτρα και όροι για την υγειονομική ταφή αποβλήτων» «*...χώρος υγειονομικής ταφής...κάθε χώρος διάθεσης αποβλήτων...επί ή εντός του εδάφους...κάθε μόνιμος (δηλαδή χρησιμοποιούμενος άνω του έτους) χώρος προσωρινής αποθήκευσης αποβλήτων...*».

[59] Οι μονάδες διαλογής - κομποστοποίησης αναφέρονται ως έργα προσωρινής διάθεσης στην εγκύκλιο 19/2011.

[60] Προτάσεις του Συνηγόρου του Πολίτη, στο πλαίσιο της δημόσιας διαβούλευσης για το νέο Εθνικό Σχέδιο Διαχείρισης Αποβλήτων (ΕΣΔΑ), ανηρτημένο σε: https://www.synigoros.gr/resources/150624-stp.pdf

διαλογή προς περαιτέρω επεξεργασία του βιοαποδομήσιμου κλάσματος. Συνεπώς, εν προκειμένω, η προσωρινή αποθήκευση δεν μπορεί να υπερβεί το ένα έτος.

Χώρος δεματοποίησης αποβλήτων (Μάρτιος 2017)

Παρά τις ανωτέρω επισημάνσεις και όπως άλλωστε ήταν αναμενόμενο οι δεματοποιητές λειτούργησαν και ακόμη λειτουργούν για πολλά συνεχόμενα έτη σε διάφορες περιοχές με πολλά προβλήματα, σύμφωνα με τις εκθέσεις αυτοψίας των αρμόδιων υπηρεσιών. Ενδεικτικά αναφέρεται, ότι στην Τήνο στη θέση Κοσσίνι έχει εγκατασταθεί δεματοποιητής, ο οποίος λειτουργεί έως σήμερα για τη διαχείριση των αποβλήτων του νησιού. Μετά την πάροδο πλέον των έξι ετών, σύμφωνα με τις εκθέσεις του ΚΕΠΠΕ, καταστρέφεται το εξωτερικό περιτύλιγμα από τα δέματα, διαφεύγουν υγρά απόβλητα, λόγω της υπερσυγκέντρωσης πολλά από τα δέματα είναι τοποθετημένα απευθείας πάνω στο έδαφος, ενώ στους εξωτερικούς χώρους της εγκατάστασης υπάρχουν μη δεματοποιημένα ΑΣΑ με τη μορφή ανεξέλεγκτης διάθεσης χύδην απορρίμματα. Δεν υπάρχει αποχετευτικό σύστημα και σύστημα διαχείρισης ομβρίων, ενώ πλέον ο χώρος έχει επεκταθεί πέραν της αρχικής περίφραξης και σε όμορο αγροτεμάχιο[61]. Επίσης, επί έξι έτη λειτουργούσε ο δεματοποιητής εντός του αρχαιολογικού χώρου της Σταυροπέδας στην Άνδρο[62] έως την έκδοση της υπ΄

[61] Φ.Υ. 173451/2015 και 206559/2015.

[62] Φ.Υ. 242533/2018, 202370/2017.

αρ. 2158/2019 απόφασης του ΣτΕ για την άμεση διακοπή λειτουργίας του. Επίσης, παραμένει σε εκκρεμότητα η τύχη των δεκάδων χιλιάδων τόνων απορριμμάτων που είναι δεματοποιημένοι στο «Ποτόκι». Ο Αντιπεριφερειάρχης επέβαλλε πρόστιμο ύψους 49.500 ευρώ στο Σύνδεσμο Διαχείρισης Αποβλήτων Ηλείας για παραβάσεις σχετικά με την κατάσταση που επικρατεί στην περιοχή «Ποτόκι»[63], χωρίς, ωστόσο, μέχρι σήμερα να βρεθεί λύση για την αποκατάστασή του[64]. Στην περίπτωση του χώρου δεματοποίησης και προσωρινής αποθήκευσης αστικών σύμμεικτων απορριμμάτων στη θέση «Σταυρός – Κλάδεμα» Δ.Δ. Διδύμων[65], Δήμου Ερμιονίδας, καθώς δεν είχε προβλεφθεί ο τελικός αποδέκτης των δεμάτων, η περιοχή μετατράπηκε γρήγορα σε νέο ΧΑΔΑ, αφού εκτός από τις περίπου 30.000 δεματοποιημένες μπάλες, γύρω από τον χώρο υπήρχαν και χύδην (αδεματοποίητα) απορρίμματα. Τελικά, εντός του 2018, ολοκληρώθηκαν οι εργασίες ενσωμάτωσης των δεματοποιημένων σύμμεικτων αστικών στερεών αποβλήτων στον υπό αποκατάσταση ΧΑΔΑ στη θέση «Σταυρός».

Αναγκαία καθίσταται η αποκατάσταση των χώρων αυτών, ενώ κρίνεται δυσχερής και εν δυνάμει επικίνδυνη η μεταφορά και διάθεση των δεματοποιημένων απορριμμάτων σε ΧΥΤΥ - εγκατάσταση επεξεργασίας αποβλήτων λόγω του όγκου των συγκεντρωμένων δεμάτων όσο και της φύσης αυτών που καθιστά αδύνατη την επεξεργασία.

---

[63] Σχετικές οι υπ΄ αρίθμ. πρωτ.: 360989/7081τ.τ./19-2-2019 και 213840 τ.τ./3556/2018 Εισηγητικές Εκθέσεις του ΚΕΠΠΕ της Π.Ε. Ηλείας.

[64] Φ.Υ. 215071/2016, 212762/2016, 199774/2015.

[65] Αποκατάσταση χώρου δεματοποίησης απορριμμάτων Δήμου Ερμιονίδας, ανηρτημένο σε: https://www.synigoros.gr/?i=quality-of-life.el.erga_diaxeirisi_apovlitwn.559271

3 ΧΩΡΟΘΕΤΗΣΗ - ΑΔΕΙΟΔΟΤΗΣΗ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΑΠΟΒΛΗΤΩΝ

Φωτό κεφαλαίου:
ΧΥΤΑ Αμαρίου ΠΕ Ρεθύμνης (Δεκέμβριος 2017)

ΧΩΡΟΘΕΤΗΣΗ – ΑΔΕΙΟΔΟΤΗΣΗ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΑΠΟΒΛΗΤΩΝ

Από τις υποθέσεις που έχουν κατατεθεί στην Αρχή αναδεικνύεται ότι σε πολλές περιπτώσεις, δεν έχει καταστεί εφικτό να εφαρμοστούν οι ΠΕΣΔΑ, ως προς την αδειοδότηση και εγκατάσταση έργων διαχείρισης αποβλήτων. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα αφενός να προξενείται υποβάθμιση του περιβάλλοντος με τη δημιουργία ΧΑΔΑ, αφετέρου να ανακύπτουν ζητήματα δημόσιας υγείας, εξαιτίας της υπερσυγκέντρωσης αποβλήτων σε συγκεκριμένες θέσεις ή ακόμα και αδυναμίας διαχείρισής τους εντός του οικιστικού ιστού. Εν ολίγοις, δημιουργείται ένας φαύλος κύκλος και τελικώς φαίνεται να επιλέγονται, ανεπιτυχώς, βραχυχρόνιες λύσεις για την αντιμετώπιση των προβλημάτων, μέχρι να καταστεί δυνατό να υλοποιηθούν τα έργα.

Σύμφωνα με το άρθρο 36 παρ. 1 ν. 4042/2012, ορίζεται ότι για την εκτέλεση εργασιών επεξεργασίας (μονάδες τελικής διάθεσης D και επεξεργασίας R) απαιτείται Απόφαση Έγκρισης Περιβαλλοντικών Όρων (Α.Ε.Π.Ο.). Η ΑΕΠΟ αποτελεί προϋπόθεση για την έκδοση της άδειας λειτουργίας που απαιτείται για τα έργα επεξεργασίας αποβλήτων σύμφωνα με το ως άνω άρθρο και με το αρθρ. 57 παρ.1 β. του ιδίου νόμου, που τροποποίησε την ΚΥΑ 29407/3508/2002 για τα ΧΥΤΑ.

Βάσει του ν. 4014/2011, όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει με το ν. 4685/2020, αλλά και την ΥΑ ΔΙΠΑ/οικ. 37674/10.08.2016, ανάλογα με τον βαθμό όχλησης, τα έργα διαχείρισης αποβλήτων (μονάδες τελικής διάθεσης D και επεξεργασίας R) εντάσσονται σε τρεις διαφορετικές κατηγορίες (Α1, Α2 και Β). Για την έκδοση ΑΕΠΟ πρέπει να έχει προηγηθεί η εκπόνηση Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (ΜΠΕ) και σύμφωνα με το άρθρο 2 του ν. 4014/2011 με αυτήν τίθενται οι όροι ως προς το μέγεθος, το είδος, την εφαρμοζόμενη τεχνολογία και τα γενικά τεχνικά χαρακτηριστικά του έργου. Για τα έργα Β κατηγορίας προβλέπεται η διαδικασία υπαγωγής τους σε Πρότυπες Περιβαλλοντικές Δεσμεύσεις (ΠΠΔ), οι οποίες ενσωματώνονται στην άδεια λειτουργίας (άρθρο 8 ν. 4014/2011).
Ειδικότερα, για τα συστήματα περιβαλλοντικών υποδομών (ΚΔΑΥ, Σταθμοί μεταφόρτωσης ΣΜΑ, μονάδες επεξεργασίας βιοαποβλήτων κ.λ.π.) της κατηγορίας Β, το περιεχόμενο των ΠΠΔ έχει εξειδικευθεί με την ΚΥΑ 171914/21.11.2013.

Επισημαίνεται, ότι από το άρθρο 2 του ν. 4014/2011 προκύπτει, ότι η επιλογή θέσης εντάσσεται, πλέον, στην ΑΕΠΟ. Ο Συνήγορος του Πολίτη έχει ήδη αναδείξει[66] τη χωροθέτηση ως το σημαντικότερο πρόβλημα στο οποίο προσκρούουν τα εν λόγω έργα. Οι όροι πρέπει να είναι σύμφωνοι, πρωτίστως, με την περιβαλλοντική νομοθεσία και με τον χωροταξικό και πολεοδομικό σχεδιασμό.

Με την παρ. 3.7. του ΕΣΔΑ τίθενται τα κριτήρια αποκλεισμού και εντοπισμού κατάλληλων περιοχών για τη χωροθέτηση των εγκαταστάσεων διαχείρισης αποβλήτων. Τα κριτήρια αποκλεισμού λαμβάνουν υπόψη την περιβαλλοντική προστασία (πχ. περιοχές Natura, δάση κλπ.), την προστασία των υδατικών πόρων (πχ. ύδρευση, ιαματικές πηγές κλπ), οικιστικά – χωροταξικά, πολεοδομικά και αναπτυξιακά κριτήρια (πχ. απόσταση από όρια οικισμού, οργανωμένες τουριστικές περιοχές, αεροδρόμια κλπ) και τέλος, την πολιτιστική κληρονομιά (πχ. εγγύτητα με αρχαιότητες κλπ.). Για την καταλληλότητα, τη διερεύνηση εναλλακτικών θέσεων και τη συγκριτική αξιολόγηση και επιλογή χώρων για εγκαταστάσεις αποβλήτων που εκτελούν εργασίες διάθεσης και ανάκτησης, αφού εξεταστεί ο βαθμός όχλησης, λαμβάνονται υπόψη ενδεικτικά τα εξής κριτήρια: γεωλογικά – υδρογεωλογικά και υδρολογικά, περιβαλλοντικά, οικιστικά - χωροταξικά, λειτουργικά και οικονομικά[67]. Κατά το άρθρο 57 του ν. 4042/2012, όπως αντικαταστάθηκε από το άρθρο 158 του ν. 4389/2016, οι εγκαταστάσεις διαχείρισης αποβλήτων, χωροθετούνται τόσο βάσει της ισχύουσας νομοθεσίας, όσο και βάσει όσων ισχύουν στα ΠΕΣΔΑ, δηλαδή σύμφωνα με κριτήρια απόστασης από οικιστικές, ευαίσθητες οικολογικά, αρχαιολογικές περιοχές και τυχόν άλλες με ιδιαίτερο καθεστώς, αλλά και λαμβανομένου υπόψη του υποβάθρου περατών στρωμάτων, του υδροφόρου ορίζοντα και των υπογείων και επιφανειακών γειτνιαζόντων νερών.

Τονίζεται, ότι σύμφωνα με το άρθρο 57 παρ. 6 του ν. 4042/2012, όπως αντικαταστάθηκε από το άρθρο 158 του ν. 4389/2016, οι εγκαταστάσεις διαχείρισης αποβλήτων, μπορούν, πλέον, να ενταχθούν στις επιτρεπόμενες χρήσεις γης των Ζωνών Οικιστικού Ελέγχου, εφόσον πληρούνται και τα κριτήρια απόστασης που προαναφέρθηκαν και κατόπιν της διαδικασίας της περιβαλλοντικής αδειοδότησης. Επίσης, με το άρθρο 95 του ν. 4674/2020, ο οποίος τροποποίησε την παρ. 6 του άρθρου 209 του Κώδικα Δήμων και

---

[66] Ετήσια Έκθεση 2004, σελ. 146-153 «Χωροθέτηση και λειτουργία», ανηρτημένο σε: http://www.synigoros.gr/resources/docs/233_04-apologismos-pz.pdf

[67] Τα ανωτέρω κριτήρια εξετάζονται στο πλαίσιο πολυκριτηριακής ανάλυσης του κάθε προτεινόμενου χώρου κατά τη διαδικασία περιβαλλοντικής αδειοδότησης του έργου.

Κοινοτήτων, επιτρέπεται πλέον η κατασκευή έργων εγκαταστάσεων, μεταξύ των οποίων οι ΧΥΤΑ και οι ΣΜΑ, κατά παρέκκλιση των πολεοδομικών διατάξεων και χωρίς να απαιτείται άδεια δόμησης, εφόσον υπάρχουν σχετικές προβλέψεις στις τεχνικές μελέτες.

Σημειώνεται ότι με το άρθρο 21 του ν. 4447/2016 τέθηκαν οι όροι και οι προϋποθέσεις για την εγκατάσταση των πράσινων σημείων, σύμφωνα με τους οποίους εγκαθίστανται με απόφαση Δημοτικού Συμβουλίου, μετά την περιβαλλοντική τους αδειοδότηση, εντός ή εκτός σχεδίου πόλεων, εξαιρουμένων των περιοχών που διέπονται από ειδικές προστατευτικές διατάξεις για το περιβάλλον, την πολιτιστική, αρχιτεκτονική και φυσική κληρονομιά, καθώς και σε περιοχές αμιγούς κατοικίας και ελεύθερων χώρων – χώρων πρασίνου εντός του αστικού ιστού.

Σχετικά με τις **δασικές εκτάσεις,** η νομοθεσία[68] επιτρέπει την κατασκευή έργων διαχείρισης στερεών αποβλήτων εντός δασών, δασικών εκτάσεων, ως και αναδασωτέων εκτάσεων. Τόσο κατά το άρθρο 45 παρ. 4 του ν. 998/1979 όσο και κατά το άρθρο 12 του ν. 4014/2011, ως ισχύει, δεν απαιτείται για αυτά τα έργα η ξεχωριστή έκδοση έγκρισης επέμβασης, καθώς αυτή ενσωματώνεται πλέον στην ΑΕΠΟ. Η εκτέλεση αυτών των έργων απαγορεύεται μόνο εντός των πυρήνων των εθνικών δρυμών, των αισθητικών δασών και των κηρυγμένων μνημείων της φύσης. Ωστόσο επισημαίνεται ότι, από τις συναφείς διατάξεις συνάγεται ότι η έγκριση της δασικής υπηρεσίας χορηγείται υπό την προϋπόθεση (άρθρο 45 παρ. 3 ν. 998/79) ότι για τη συγκεκριμένη χρήση δεν είναι δυνατή η διάθεση δημοσίων εκτάσεων μη υπαγομένων στις προστατευτικές διατάξεις περί δασών. Η μη ολοκλήρωση, ακόμα, του δασολογίου στη χώρα είναι δυνατό να θέσει ζητήματα ως προς τις οφειλόμενες ενέργειες της διοίκησης σε περιοχές που δεν έχει ξεκινήσει καν η ανάρτηση των δασικών χαρτών, καθώς κατά την παρ. 4 του άρθρου 45 του ν. 998/1979 απαιτείται και η έκδοση πράξης χαρακτηρισμού, με την ολοκλήρωση των οριστικών μελετών του έργου. Σε όσες, όμως, περιοχές υπάρχει θεωρημένος ή αναρτημένος δασικός χάρτης λαμβάνεται υπόψη ο χαρακτήρας ή η μορφή που απεικονίζεται στο χάρτη.

Αντίστοιχα, για **τις επεμβάσεις εντός περιοχών Natura**, εφόσον δεν έχουν εκδοθεί τα σχετικά ΠΔ προστασίας τους, στο άρθρο 10 παρ. 1 του ν. 4014/2011 προβλέπεται, ότι είτε ως τμήμα της ΜΠΕ για τα έργα Α' κατηγορίας, είτε αυτόνομα για τα έργα Β' κατηγορίας, πρέπει να υποβάλλεται Ειδική Οικολογική

---

[68] Άρθρο 53 παρ. 3α του ν. 998/1979, όπως έχει αντικατασταθεί με τον ν. 4423/2016.

Αξιολόγηση (ΕΟΑ). Ακόμα και εάν η ΕΟΑ οδηγείται σε αρνητικά συμπεράσματα της εκτίμησης των επιπτώσεων και εφόσον ένα έργο ή δραστηριότητα πρέπει να πραγματοποιηθεί για επιτακτικούς λόγους σημαντικού δημόσιου συμφέροντος, και ελλείψει εναλλακτικών λύσεων, λαμβάνεται κάθε αναγκαίο αντισταθμιστικό μέτρο, ώστε να εξασφαλισθεί η προστασία της συνολικής συνοχής των περιοχών του δικτύου Natura 2000 (παρ. 4). Από τα ανωτέρω συνάγεται ότι η καθυστέρηση της σύνταξης των προβλεπόμενων Ειδικών Περιβαλλοντικών Μελετών (ΕΠΜ) και της έκδοσης των αντίστοιχων προεδρικών διαταγμάτων, οδηγούν στην ανά περίπτωση έκδοση ΕΟΑ και σε καθυστερήσεις κατά τη χωροθέτηση δραστηριοτήτων στις εν λόγω περιοχές[69]. Επίσης, εξαιτίας της παράλειψης έγκαιρης σύνταξης ΕΠΜ είναι πιθανό να τεθούν ζητήματα λόγω της ενδεχόμενης υπερσυγκέντρωσης δραστηριοτήτων και της ακόλουθης αλλοίωσης του χαρακτήρα των περιοχών. Αυτό μοιραία θα οδηγήσει στη σύνταξη ΕΠΜ, που θα εναρμονίζεται με διαμορφωμένες καταστάσεις και θα απέχει, τελικά, από αυτή της ορθολογικής προστασίας της περιοχής. Σε κάθε περίπτωση, πάντως, στο νομοθετικό πλαίσιο έχουν τεθεί τα βασικά εχέγγυα για τη διαφορετική στάθμιση των δραστηριοτήτων σε προστατευόμενες περιοχές. Με το άρθρο 44 του ν. 4685/2020, με το οποίο προβλέφθηκαν οι γενικές κατηγορίες χρήσεων εντός Natura, τα έργα διαχείρισης αποβλήτων μπορούν να ενταχθούν στη «*Ζώνη βιώσιμης διαχείρισης φυσικών πόρων*».

ΧΥΤΑ Αμαρίου ΠΕ Ρεθύμνης (Δεκέμβριος 2017)

[69] Φ.Υ. 152956/2012.

Σύμφωνα με την παρ. 3 του παραρτήματος Ι της ΚΥΑ 114218/1997 απαγορεύεται η εγκατάσταση ΧΥΤΑ εντός των ζωνών Α' των κηρυγμένων αρχαιολογικών χώρων και των παραδοσιακών οικισμών. Για τα νέα έργα **εντός αρχαιολογικών χώρων**, κατά το άρθρο 2 παρ. 4 του ν. 4014/2011, απαιτείται γνώμη του Υπουργείου Πολιτισμού σχετικά με το εάν η περιοχή όπου χωροθετείται το έργο ή η δραστηριότητα είναι αρχαιολογικού ενδιαφέροντος[70]. Για τον σκοπό αυτόν, αποστέλλεται αντίγραφο του φακέλου της ΜΠΕ στην αρμόδια αρχαιολογική υπηρεσία. Σύμφωνη γνώμη απαιτείται μόνο όταν το έργο ή η δραστηριότητα χωροθετείται εν όλω ή εν μέρει εντός κηρυγμένου αρχαιολογικού χώρου, κατά την έννοια των άρθρων 12, 13 και 10 παράγραφος 3, αντίστοιχα, του ν. 3028/2002[71].

Από την έρευνα των αναφορών, έχει διαφανεί ότι τα σοβαρότερα προβλήματα που εμφανίζονται κατά τη διαδικασία χωροθέτησης και αδειοδότησης των έργων διαχείρισης αποβλήτων συνοψίζονται στα εξής:

- Για την ορθή χωροθέτηση προαπαιτούμενο είναι η εκπόνηση εξαιρετικά προσεκτικών μελετών, ως προς την επιλογή της θέσης εγκατάστασης. Από το προαναφερόμενο θεσμικό πλαίσιο, τις προβλέψεις του ΕΣΔΑ και τη νομολογία του ΣτΕ, προκύπτει ότι η διατήρηση του περιβάλλοντος (φυσικού ή πολιτιστικού) αποτελεί κριτήριο αποκλεισμού. **Μόνο κατ' εξαίρεση και εφόσον δεν υπάρχουν αποδεδειγμένα άλλες ενδεδειγμένες θέσεις και πάντα σε συνάρτηση με το δημόσιο συμφέρον, λόγω της προάσπισης της δημόσιας υγείας, μπορούν τα έργα αυτά, κατόπιν αναλυτικής αιτιολόγησης και λήψης των σχετικών εγκρίσεων, να χωροθετούνται εντός εκτάσεων που προστατεύονται με την περιβαλλοντική / δασική ή**

[70] Στο άρθρο 10 του αρχαιολογικού νόμου (3028/2002) ορίζεται ότι: «*1. Απαγορεύεται κάθε ενέργεια σε ακίνητο μνημείο, η οποία είναι δυνατόν να επιφέρει με άμεσο ή έμμεσο τρόπο καταστροφή, βλάβη, ρύπανση ή αλλοίωση της μορφής του. 2. ...3. ... η επιχείρηση οποιουδήποτε τεχνικού ή άλλου έργου ή εργασίας ... πλησίον αρχαίου επιτρέπεται μόνο μετά από έγκριση του Υπουργού Πολιτισμού, η οποία εκδίδεται ύστερα από γνώμη του Συμβουλίου. Η έγκριση χορηγείται εάν η απόσταση από ακίνητο μνημείο ή η σχέση με αυτό είναι τέτοια ώστε να μην κινδυνεύει να επέλθει άμεση ή έμμεση βλάβη αυτού ...*».

[71] Βάσει αποφάσεων του ΣτΕ είναι κατ' εξαίρεση, επιτρεπτές επεμβάσεις επί και πλησίον ακινήτου μνημείου, ύστερα από γνώμη του αρχαιολογικού συμβουλίου, κατόπιν εγκρίσεως του Υπουργού Πολιτισμού. Εντούτοις, προκειμένου να εγκριθεί η εκτέλεση έργου επί ή πλησίον αρχαίων απαιτείται να αξιολογούνται τα χαρακτηριστικά του έργου και να εκτιμώνται οι άμεσες και έμμεσες επιπτώσεις που θα έχει η εκτέλεσή του στα ακίνητα μνημεία, η χορήγηση δε της σχετικής εγκρίσεως πρέπει να στηρίζεται σε ειδική αιτιολογία (βλ. ΣτΕ 1378/2016, 5460/2012, ΣτΕ 2175/2004 Ολ., 3454/2004 Ολ.).

αρχαιολογική νομοθεσία. Χαρακτηριστικά στην περίπτωση της δημιουργίας ΟΕΔΑ στα ορυχεία Μεταξά στην Σαντορίνη[72] το ΣτΕ[73] έκρινε, ότι είναι νόμιμη η απόφαση του Υπουργού Πολιτισμού που ενέκρινε το σχετικό αίτημα του δήμου, καθώς είχε αιτιολογηθεί επαρκώς η πράξη και ο χώρος δεν βρίσκονταν εντός ζώνης Α απόλυτης απαγόρευσης, ενώ παράλληλα η ΟΕΔΑ θα συνέβαλε στην προσπάθεια αποκατάστασης του ΧΑΔΑ της νήσου που βρίσκεται, επίσης, στο άμεσο περιβάλλον αρχαιολογικού χώρου και έχει εισχωρήσει σε αυτόν.

- Η τακτική της διοίκησης να προεπιλέγει τους χώρους κατά τη διαδικασία χωροθέτησης των έργων διαχείρισης των ΑΣΑ, χωρίς ουσιαστική αξιολόγηση των διαθέσιμων εναλλακτικών λύσεων, οδηγεί, σε λανθασμένη, περιβαλλοντικά, επιλογή θέσεων και σε αρκετές περιπτώσεις στην προσβολή των σχετικών διοικητικών πράξεων και άρα σε τελική ακύρωση ή εξαιρετικά μεγάλη καθυστέρηση υλοποίησης του έργου. Για παράδειγμα στην περίπτωση του Τεμπλονίου στην Κέρκυρα από τη μελέτη των σχετικών εγγράφων της αναφοράς, προέκυψε κατ' αρχήν ότι δεν είχαν τηρηθεί οι διατάξεις, που ίσχυαν τότε, για την επιλογή του χώρου και την αδειοδότηση του ΧΥΤΑ[74]. Επίσης, παρατηρείται ότι δεν πραγματοποιείται ουσιαστική αλλά **προσχηματική αξιολόγηση** των θέσεων[75]. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα να γίνεται ο σχεδιασμός των έργων εντός περιοχών που εμπίπτουν σε προστατευτικό καθεστώς (πχ. δασικές εκτάσεις), ενώ θα μπορούσαν να είχαν επιλεχθεί πιο δόκιμες χωροθετήσεις. Κατά την διαδικασία του ΧΥΤΑ Ηλείας στην θέση Κορωνόβραχος[76], ο Συνήγορος του Πολίτη είχε εκφράσει την άποψη, ότι η διαδικασία περιβαλλοντικής αδειοδότησης του έργου έπασχε νομικά, διότι ο ενδεχόμενος δασικός χαρακτήρας της επιλεγείσας θέσης, δεν είχε εκτιμηθεί κατά τη σύνταξη και αξιολόγηση της ΜΠΕ και την έγκριση των σχετικών ΠΟ[77]. Επίσης, από τα στοιχεία που είχε στη διάθεσή του ο Συνήγορος του Πολίτη δεν προέκυπταν οι λόγοι αποκλεισμού των υπολοίπων υποψηφίων θέσεων για τη χωροθέτηση του έργου ΧΥΤΑ, ώστε να αιτιολογείται επαρκώς η αναγκαστική

---

[72] Φ.Υ. 226116/2017.

[73] ΣτΕ 1378/2016.

[74] Φ.Υ.10772/2007.

[75] Φ.Υ. 12678/2003 Ν. Ημαθίας.

[76] Φ.Υ. 15027/2003.

[77] Όπως ορίζεται στο άρθρο 11 και περιγράφεται στο παράρτημα ΙΙ του ν. 4014/11 ως προς το περιεχόμενο των ΜΠΕ.

επιλογή της συγκεκριμένης. Ως αποτέλεσμα αυτών ανεστάλη η εφαρμογή της ΑΕΠΟ του ΧΥΤΑ με την υπ΄ αρίθμ.: 161/2004 απόφαση του ΣτΕ και η περιοχή παρέμεινε χωρίς χώρο τελικής διάθεσης.

- Ιδιαίτερα δύσκολη καθίσταται η χωροθέτηση **στις νησιωτικές περιοχές** της Ελλάδας, όπου η επιλογή θέσης, βάσει των κριτηρίων αποκλεισμού, **αλλά και λόγω του κόστους γης, αποδεικνύεται ιδιαίτερα δυσχερής.** Ενδεικτικά, στη νήσο Τήνο επιλέχθηκε θέση εντός της εγκεκριμένης ΖΟΕ της περιοχής, θέση η οποία δεν ήταν επιτρεπτή σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στο τότε ισχύον θεσμικό πλαίσιο, και ως εκ τούτου δεν εκδόθηκε η σχετική ΑΕΠΟ, με αποτέλεσμα ακόμα η νήσος να παραμένει χωρίς ΧΥΤ και τα απόβλητα να δεματοποιούνται[78].

ΧΑΔΑ στη θέση Λατζιμάς Δήμου Ρεθύμνης (Μάρτιος 2016)

- Διαχρονικά παρουσιάζονται προβλήματα στις διαδικασίες, καθώς δεν λαμβάνονται όλες οι απαιτούμενες διοικητικές εγκρίσεις, με αποτέλεσμα οι πράξεις να πάσχουν νομικά. Δεδομένης, όμως, της έλλειψης ολοκληρωμένου Εθνικού Χωροταξικού Σχεδιασμού για τις υποδομές, δεν γίνεται να παρακαμφθούν οι σχετικές εγκρίσεις. Σύμφωνα με τα άρθρα 3 και 4 του ν. 4014/2011, όπως αντικαταστάθηκαν με το άρθρο 2 του ν. 4685/2020, τίθενται, συγκεκριμένες δεσμευτικές προθεσμίες για τη γνωμοδότηση των υπηρεσιών για τα έργα Α1 και Α2 κατηγορίας, καθώς και για την έγκριση

[78] Φ.Υ. 145300/2011 και 173451/2013.

αυτών. Η μη δυνατότητα τήρησης των δεσμευτικών για τη διοίκηση προθεσμιών καταλήγει σε σιωπηρή αποδοχή των μελετών με αποτέλεσμα τον μη ουσιαστικό έλεγχο και την ελλιπή προστασία του περιβάλλοντος. Από τη διαμεσολάβηση της Αρχής, έχουν παρατηρηθεί μακρόχρονες καθυστερήσεις γνωμοδοτήσεων, όπως για παράδειγμα από τις αρμόδιες αρχαιολογικές υπηρεσίες. Επισημαίνεται ότι το ισχύον νομοθετικό πλαίσιο έχει, σε μεγάλο βαθμό, σε σχέση με το παρελθόν, απλοποιήσει τις διαδικασίες με στόχο την επιτάχυνση των έργων διαχείρισης και ανάκτησης αποβλήτων. Οι στενότερες προθεσμίες γνωμοδοτήσεων / εγκρίσεων που πρόσφατα εισήχθησαν με τον ν. 4685/20 κρίνεται ότι δεν επιλύουν το ζήτημα, καθώς ελλείψεις και ασάφειες σε προηγούμενα στάδια της περιβαλλοντικής αδειοδότησης συχνότατα επισύρουν μετέπειτα καθυστερήσεις στην εκτέλεση και λειτουργία των έργων λόγω άσκησης προσφυγών, επιβολής προστίμων, τροποποιήσεις σχεδιασμού και μελετών, επιπρόσθετες εργασίες κλπ., οδηγώντας σε ακόμα μεγαλύτερη ανασφάλεια στο επενδυτικό τοπίο[79].

- Επίσης, δεν είναι σπάνιο το φαινόμενο να συναινούν οι Αρχαιολογικές Υπηρεσίες στην προσωρινή χρήση αρχαιολογικών χώρων, εξαιτίας διαμορφωμένων καταστάσεων (πχ. ήδη εγκατεστημένος δεματοποιητής) και λόγω εκτάκτων αναγκών, που επιτάσσουν την άμεση διαχείριση των αποβλήτων. Αυτή, ωστόσο, η προσωρινή συναίνεση πρέπει να εκλαμβάνεται ως τέτοια και από την υπόλοιπη διοίκηση και να μην καταστρατηγείται[80].
- Ο πλημμελής εξοπλισμός, η ελλιπής στελέχωση και μηχανοργάνωση των αρμοδίων υπηρεσιών είναι, επίσης, κρίσιμοι παράγοντες που δυσχεραίνουν την ανταπόκριση της διοίκησης στα καθήκοντά της με αποτέλεσμα τις καθυστερήσεις που παρατηρούνται στην έκδοση των ΑΕΠΟ.
- Διαπιστώνεται ότι, **πέραν των διοικητικών παραλείψεων, υπάρχουν σημαντικές ελλείψεις στις ΜΠΕ που καταρτίζουν οι φορείς των έργων με αποτέλεσμα να ζητούνται, επανειλημμένα, διορθώσεις αυτών από τις αρμόδιες υπηρεσίες**[81]. Οι ελλείψεις αυτές, σε πολλές περιπτώσεις, είναι σοβαρές, όπως για παράδειγμα να μην έχει ληφθεί υπόψη το υδρογραφικό

---

[79] Σχόλια επί του Νομοσχεδίου «Εκσυγχρονισμός Περιβαλλοντικής Νομοθεσίας», Συνήγορος του Πολίτη, ανηρτημένο σε: https://www.synigoros.gr/resources/20200504-sxolia-epi-nomosx-eksychr-perival-nomot.pdf, Μάιος 2020.

[80] Φ.Υ. 242533/2018, ΣτΕ 2158/2019.

[81] Φ.Υ. 217249/2016.

δίκτυο και οι μελέτες των Λεκανών Απορροής της περιοχής, με συνέπεια οι ΑΕΠΟ να εγκρίνονται μετά από μεγάλο χρονικό διάστημα. Ειδικότερα, στην περίπτωση της Άνδρου τέθηκαν ζητήματα ύπαρξης ή μη ρέματος και κρίθηκε ότι το γήπεδο που πρόκειται να κατασκευαστεί το έργο αποτελεί ένα πολύ μικρό τμήμα μιας από τις δευτερεύουσες λεκάνες απορροής του κυρίου ρέματος, ενώ έχει τοποθετηθεί σε τέτοια θέση ώστε να βρίσκεται στα ανάντη τμήματα, εφαπτόμενο σχεδόν με τον υδροκρίτη της εν λόγω λεκάνης απορροής. Λόγω της διατύπωσης αντικρουόμενων απόψεων ακολούθησε, τον Ιανουάριο του 2016, η παραπομπή και εισαγωγή του θέματος στο Περιφερειακό Συμβούλιο Περιβαλλοντικής Αδειοδότησης (ΠΕΣΠΑ) (άρθρο 4, παρ. 4 του ν. 4014/2011), το οποίο ζήτησε νέα συμπληρωματικά στοιχεία (υδρογεωλογική μελέτη σχετικά με την τρωτότητα του υδροφόρου ορίζοντα της περιοχής ενδιαφέροντος, την εναρμόνιση της δυναμικότητας του έργου με το νέο ΕΣΔΑ) ενώ έκρινε απαιτητή τη γνωμοδότηση της Εφορείας Αρχαιοτήτων Κυκλάδων, η οποία δεν είχε εκδοθεί, παρά το γεγονός ότι είχε ζητηθεί ήδη από το 2014.

- **Σε συνέχεια των ανωτέρω, επισημαίνεται, ότι το ζήτημα της ύπαρξης ή μη ρεμάτων έχει αποτελέσει, πλείστες φορές, λόγο προσφυγής στο ΣτΕ κατά των ΑΕΠΟ έργων τελικής διάθεσης**. Πάντως, με βάση τη νομολογία του ΣτΕ πρέπει να εξετάζεται το κατά πόσο υφίσταται ρέμα και σε θετική περίπτωση πρέπει να λαμβάνεται υπόψη στις ΜΠΕ, ώστε όλος ο σχεδιασμός του έργου να γίνεται με τρόπο που θα διασφαλίζει ότι δε θα επέλθουν δυσμενείς επιπτώσεις στα επιφανειακά και κατ' επέκταση στα υπόγεια ύδατα[82].

- Σε κάποιες περιπτώσεις έχει παρατηρηθεί ότι η περιγραφή των μονάδων επεξεργασίας ΑΣΑ, όπως αποτυπώνεται στις ΜΠΕ, δε συνάδει με τον εγκεκριμένο ΕΣΔΑ, καθώς η επεξεργασία των αποβλήτων δεν έχει σχεδιαστεί ορθά. Έτσι, στη περίπτωση της εγκατάστασης ΜΕΑ στον ΧΥΤΑ Βόλου, η Δ/νση Διαχείρισης Αποβλήτων & Περιβαλλοντικών Πιστοποιήσεων του ΥΠΕΝ απεφάνθη επί της ΜΠΕ ότι ο στόχος, αλλά και η περιγραφή της μονάδας επεξεργασίας των ΑΣΑ, δε συνάδουν με τον εγκεκριμένο ΕΣΔΑ. Ως στόχος στην ΜΠΕ είχε αποτυπωθεί η μέθοδος της βιοξήρανσης. Ωστόσο, κάτι τέτοιο δεν είναι σύμφωνο με τον ΕΣΔΑ και την κείμενη νομοθεσία,

[82] ΣτΕ 963/2019 ΧΥΤΥ Νάξου, ΣτΕ 3562/2014 ΧΥΤΑ Γραμματικού, ΣτΕ 1302/2018 ΧΥΤΑ Δ.Ε. Συμπολιτείας Ν. Αχαΐας.

καθώς ο πρωταρχικός στόχος πρέπει να είναι η προετοιμασία των ΑΣΑ για επαναχρησιμοποίηση και ανακύκλωση[83].

- Ως προς την παράταση ισχύος των ΑΕΠΟ, με βάση τα άρθρα 5 και 6 του ν. 4014/2011 (παρ. 4 και 5 αντίστοιχα), στο διηνεκές και ενόσω έχει μεταβληθεί ο γενικότερος σχεδιασμός διαχείρισης αποβλήτων, επισημαίνεται ότι αποτελεί καταστρατήγηση της νομοθεσίας, με τη συνέχιση λειτουργίας μονάδων, χωρίς τις απαιτούμενες μελέτες[84]. Έτσι η τροποποίηση ή η ανανέωση των ΑΕΠΟ πρέπει να πραγματοποιείται σε άμεσο χρονικό διάστημα από τη λήξη των παλαιών.
- Ζήτημα τίθεται ως προς τη δυνατότητα που παρέχεται στις υφιστάμενες δραστηριότητες που στερούνται περιβαλλοντικών όρων και οι οποίες βάσει του άρθρου 9 του ν. 4014/2011 μπορούν να αδειοδοτηθούν περιβαλλοντικά[85]. Επισημαίνεται, κατ' αρχάς, ότι η λειτουργία έργου ή δραστηριότητας χωρίς περιβαλλοντικούς όρους ή κατά παράβαση εγκεκριμένων περιβαλλοντικών όρων αποδεικνύει την παράλειψη προστασίας του περιβάλλοντος με συνέπεια τη σοβαρή ρύπανση και υποβάθμιση του περιβάλλοντος και επισείει τις προβλεπόμενες κυρώσεις. Επιπλέον, τίθεται ζήτημα ανάγκης εξυγίανσης και αποκατάστασης της ρυπασμένης περιοχής και εφαρμογής της νομοθεσίας περί περιβαλλοντικής ευθύνης[86].
- Δεν είναι σπάνιες οι περιπτώσεις όπου εμφανίζεται καθυστέρηση έργων καθώς, αν και εκδόθηκαν οι σχετικές ΑΕΠΟ, παρουσιάστηκαν προβλήματα κατά την κατασκευή του έργου, δεδομένου ότι δεν είχαν ληφθεί υπόψη σημαντικές παράμετροι που μετέβαλλαν αυξητικά το κόστος του έργου και έθεταν ζήτημα τροποποίησης των μελετών. Στη Σίφνο, χαρακτηριστικά, το έργο κατασκευής ΧΥΤΥ φαίνεται πώς καθυστέρησε, μετά και από ολική υποκατάσταση του αναδόχου, δεδομένου ότι, μεταξύ άλλων, αυξήθηκε το κόστος αυτού, καθώς δεν είχαν ληφθεί υπόψη στις μελέτες σημαντικές γεωλογικές παράμετροι[87].

---

[83] Φ.Υ. 240807/2018.

[84] Φ.Υ. 240807/2018.

[85] Άρθρο 9 του ν. 4014/2011 «*...σε περίπτωση αιτήματος φορέα υφιστάμενου έργου ή δραστηριότητας ...το οποίο δεν διαθέτει περιβαλλοντικούς όρους ή έχει κατασκευαστεί κατά παράβαση εγκεκριμένων περιβαλλοντικών όρων ...μπορεί να αδειοδοτηθεί περιβαλλοντικά...*».

[86] Φ.Υ. 10772/2007.

[87] Φ.Υ. 196684/2015.

- Βασικός λόγος καθυστέρησης υλοποίησης των έργων είναι και οι αντιδράσεις των τοπικών κοινωνιών για την επιλογή της θέσης. Ο Συνήγορος του Πολίτη έχει δεχθεί σημαντικό αριθμό αναφορών από πολίτες, που διαμαρτύρονται γενικότερα για την επιλογή συγκεκριμένου χώρου για τη χωροθέτηση έργων ΔΣΑ, αλλά και ειδικότερα για το γεγονός ότι δεν τηρήθηκαν οι διαδικασίες διαβούλευσης με την έννοια ότι δεν ενθαρρύνθηκε και δεν επιδιώχθηκε η συμμετοχή του κοινού, αντιθέτως μάλιστα, δεν εξετάστηκε ούτε ελήφθη υπόψη η καθολική αντίδραση των τοπικών κοινωνιών. Έτσι για παράδειγμα στη Σαντορίνη, το έργο της ΟΕΔΑ στα ορυχεία Μεταξά δεν έχει ξεκινήσει, καθώς δεν κατέστη δυνατή η υλοποίηση ούτε της πρώτης φάσης αυτού, δεδομένου ότι υπήρξαν έντονες αντιδράσεις και τελικώς προσβλήθηκαν και κατέπεσαν οι σχετικές αποφάσεις του Δημοτικού Συμβουλίου. Αντίστοιχα, στην περίπτωση της Λευκίμμης Κέρκυρας, δεν κατέστη δυνατή η λειτουργία του χώρου, μεταξύ άλλων και λόγω εκτεταμένων δολιοφθορών στις εγκαταστάσεις του ΧΥΤΥ[88]. Η διαδικασία της διαβούλευσης πρέπει να λαμβάνει χώρα, πρωτίστως, κατά την εκπόνηση των ΠΕΣΔΑ. Σύμφωνα με το άρθρο 32 του ν. 4042/2012 οι ενδιαφερόμενοι, οι αρχές και το ευρύ κοινό συμμετέχουν στην εκπόνηση των σχεδίων διαχείρισης αποβλήτων και των προγραμμάτων για την πρόληψη της δημιουργίας αποβλήτων και έχουν πρόσβαση σε αυτά μετά την εκπόνησή τους. Επίσης, στο ΕΣΔΑ προβλέπεται διαβούλευση κατά τη σύσταση των ΤΣΔΑ[89]. Σε κάθε περίπτωση στο ΕΣΔΑ ορίζεται ότι, οι αναγκαίοι ΧΥΤΥ, που θα παραμείνουν ανά Δήμο, θα περιληφθούν στην αναθεώρηση του ΠΕΣΔΑ και οι χωροθετήσεις θα προκύψουν ως προϊόν μελέτης και ευρείας διαβούλευσης. Η διαβούλευση οφείλει να έχει ουσιαστικό χαρακτήρα και να λαμβάνει υπόψη σοβαρά τις αντιρρήσεις που τίθενται. Εξάλλου, σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στην Οδηγία 2003/35/ΕΚ σχετικά με τη συμμετοχή του κοινού στην κατάρτιση ορισμένων σχεδίων και προγραμμάτων όπως είναι τα σχέδια διαχείρισης αποβλήτων[90], κρίνεται

---

[88] Αντίστοιχοι οι Φ.Υ. 10181/2007 και 168599/2013 σχετικά με τη χωροθέτηση ΧΥΤΑ στο Γραμματικό.

[89] ΕΣΔΑ, ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ: Συνοπτικός οδηγός για τα ΤΟΠΙΚΑ ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΣΧΕΔΙΑ ΑΠΟΚΕΝΤΡΩΜΕΝΗΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΜΕ ΕΜΦΑΣΗ ΣΤΗΝ ΔΙΑΛΟΓΗ ΣΤΗΝ ΠΗΓΗ.

[90] Οδηγία 2003/35/ΕΚ, αιτιολογικός λόγος 3: «*...Η αποτελεσματική συμμετοχή του κοινού στη λήψη αποφάσεων παρέχει στο κοινό τη δυνατότητα να εκφράζει, και στον φορέα λήψης αποφάσεων να λαμβάνει υπόψη, απόψεις και ανησυχίες ενδεχομένως σχετικές με τις εν λόγω αποφάσεις, ενισχύοντας κατ΄ αυτό τον τρόπο την εγκυρότητα και διαφάνεια*

αναγκαίο να ληφθεί μέριμνα ώστε να εξασφαλίζεται η συμμετοχή του κοινού κατά την κατάρτιση των εν λόγω σχεδίων και προγραμμάτων, τα οποία δεν περιέχουν επαρκείς διατάξεις όσον αφορά τη συμμετοχή του κοινού, σύμφωνα με τις διατάξεις της συνθήκης του Aarhus, ενώ ταυτόχρονα προβλέπονται πραγματικά συμμετοχικές διαδικασίες[91].

- Δεν πρέπει να παραγνωρίζεται το γεγονός ότι όλες οι καθυστερήσεις έχουν αντίκτυπο στις χρηματοδοτήσεις των έργων, καθώς, συχνά, λόγω των καθυστερήσεων δεν έχει καταστεί δυνατή η εκταμίευση του κόστους αυτών από προγράμματα της ΕΕ, με αποτέλεσμα, στην καλύτερη των περιπτώσεων, οι φορείς να αναγκάζονται να προβαίνουν στην ολοκλήρωση του έργου από δημόσιες δαπάνες. Οι νομοθετικές προτάσεις για τα απόβλητα, που εγκρίθηκαν μαζί με το σχέδιο δράσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την κυκλική οικονομία, περιλαμβάνουν μακροπρόθεσμους στόχους για τον περιορισμό της υγειονομικής ταφής[92]. Έτσι, πλέον, όπως έχει προαναφερθεί, η χρηματοδότηση έργων ΧΥΤΥ είναι εξαιρετικά περιορισμένη μέσω προγραμμάτων της ΕΕ.

της διαδικασίας λήψης αποφάσεων και συμβάλλοντας στην ευαισθητοποίηση του κοινού σε περιβαλλοντικά θέματα και στη υποστήριξη των αποφάσεων που λαμβάνονται....».
Οδηγία 2003/35/ΕΚ, αιτιολογικός λόγος 10 «*...θα πρέπει να ληφθεί μέριμνα, σε σχέση με ορισμένες οδηγίες στον τομέα του περιβάλλοντος, οι οποίες απαιτούν από τα κράτη μέλη την κατάρτιση περιβαλλοντικών σχεδίων και προγραμμάτων, τα οποία όμως δεν περιέχουν επαρκείς διατάξεις όσον αφορά τη συμμετοχή του κοινού, έτσι ώστε να εξασφαλίζεται η συμμετοχή του κοινού σύμφωνα με τις διατάξεις της σύμβασης του Aarhus, ιδίως με το άρθρο 7 αυτής....».*

[91] ν. 3426/2002 (Κύρωση Διεθνούς Συνθήκης Άαρχους) και Οδηγία 2003/35/ΕΚ, άρθρο 3, παρ. 4 «*...στο ενδιαφερόμενο κοινό παρέχονται έγκαιρα και πραγματικά δυνατότητες να συμμετάσχει στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων σχετικά με το περιβάλλον ...και για το σκοπό αυτό έχει το δικαίωμα να διατυπώνει παρατηρήσεις και γνώμες, όταν όλες οι επιλογές είναι ακόμη δυνατές ...και πριν τη λήψη της απόφασης...*»
Οδηγία 2003/35/ΕΚ, άρθρο 3, παρ. 5 «*...οι αναλυτικές ρυθμίσεις για να ενημερώνεται το κοινό... και για τη διαβούλευση με το ενδιαφερόμενο κοινό, παραδείγματος χάριν, με την υποβολή γραπτών προτάσεων ή τη διενέργεια δημοσκοπήσεων, καθορίζονται από τα κράτη μέλη...*».

[92] Ανακοίνωση της επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών, «Το κλείσιμο του κύκλου – Ένα σχέδιο δράσης της ΕΕ για την κυκλική οικονομία», COM (2015) 614 final, 2.12.2015, ανηρτημένο σε
https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/HTML/?uri=CELEX:52015DC0614&from=EN.

- Όσον αφορά τα μικρά έργα (μονάδες κομποστοποίησης προδιαλεγμένων βιοαποβλήτων, πράσινα σημεία κ.λ.π.) που οφείλουν να πραγματοποιούν οι Δήμοι για την ολοκληρωμένη διαχείριση των αποβλήτων, όπως κατάδεικνύεται και στο κεφάλαιο της ανακύκλωσης, πρέπει να γίνονται σύμφωνα με τις προβλεπόμενες χρήσεις γης, αλλά και να τηρούν τους όρους της σύννομης λειτουργίας τους. Έχει, δε, διαπιστωθεί ότι οι ΟΤΑ δεν έχουν ενεργοποιηθεί ικανοποιητικά για την εκτέλεση των συγκεκριμένων έργων, με αποτέλεσμα να μην εφαρμόζονται ούτε οι προβλέψεις των ΠΕΣΔΑ, ούτε ο ΕΣΔΑ και τελικά να λειτουργεί προβληματικά το σύστημα διαχείρισης ΑΣΑ[93].

[93] Φ.Υ. 183293/2014, 203271/2015, 214407/2016, 247343/2018, 245635/2018.

4

ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΕΡΓΩΝ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΑΠΟΒΛΗΤΩΝ - ΕΛΕΓΧΟΙ & ΚΥΡΩΣΕΙΣ

Φωτό κεφαλαίου:
ΧΥΤΑ Αμαρίου ΠΕ Ρεθύμνης (Δεκέμβριος 2017)

ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΕΡΓΩΝ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΑΠΟΒΛΗΤΩΝ – ΕΛΕΓΧΟΙ & ΚΥΡΩΣΕΙΣ

4.1 Λειτουργία έργων Διαχείρισης Αποβλήτων - Μη τήρηση περιβαλλοντικών όρων

Πλείστες φορές, από τη διερεύνηση των αναφορών, διαπιστώνεται λειτουργία των έργων διαχείρισης αποβλήτων χωρίς τις νόμιμες άδειες και εγκρίσεις ή καθ' υπέρβαση αυτών και κατά παράβαση της περιβαλλοντικής νομοθεσίας. Επιπλέον, διαπιστώνεται η μη τήρηση των περιβαλλοντικών όρων κατά τη λειτουργία υφιστάμενων έργων διαχείρισης στερεών αποβλήτων, με αποτέλεσμα τη ρύπανση του περιβάλλοντος και την υποβάθμιση της αισθητικής του τοπίου, τη μόλυνση των υπόγειων και επιφανειακών υδροφορέων και τις σοβαρές επιπτώσεις στη δημόσια υγεία λόγω της ανεξέλεγκτης διάθεσης των στραγγισμάτων και της μη συλλογής και καύσης του παραγόμενου βιοαερίου.

Περαιτέρω, η μη τήρηση των περιβαλλοντικών όρων κατά τη λειτουργία των υφιστάμενων εγκαταστάσεων επεξεργασίας – ΧΥΤΑ/ΧΥΤΥ[94] αφενός δημιουργεί στην κοινή γνώμη αμφιβολία ως προς τις υφιστάμενες τεχνολογικές δυνατότητες για την κατασκευή ενός ΧΥΤΑ με ελάχιστες επιπτώσεις στο περιβάλλον και αφετέρου εντείνει την κοινωνική αντίδραση στην προσπάθεια χωροθέτησης νέων ΧΥΤΥ.

Το πρόβλημα επιτείνεται λόγω της υπερφόρτωσης και εξάντλησης της διαθέσιμης χωρητικότητας των υφιστάμενων ΧΥΤΑ, δεδομένου ότι συγκεκριμένα έργα, τα οποία είχαν σχεδιαστεί και κατασκευαστεί για να εξυπηρετήσουν ορισμένους μόνο Δήμους, δέχονται τα απορρίμματα του συνόλου των Δήμων της οικείας περιφερειακής ενότητας (π.χ. ΧΥΤΑ Αμαρίου

---

[94] Φ.Υ. 10772/2007, σχετικά με την κακή λειτουργία του ΧΥΤΑ στη θέση Ακροκέφαλος - Τεμπλονίου, του Δ. Κερκυραίων. Σύμφωνα με τις εκθέσεις του ΚΕΠΠΕ «*...δε λειτουργεί η εγκατάσταση έκπλυσης των τροχών των απορριμματοφόρων, δεν υπάρχει περιμετρική δενδροφύτευση, δεν υπάρχει αντιπυρική ζώνη, υφίσταται κακό/μη λειτουργικό σύστημα συλλογής στραγγισμάτων, δε λειτουργεί ο σταθμός βιολογικής επεξεργασίας στραγγισμάτων και αυτά υπερχειλίζουν, δεν υπάρχει δίκτυο μεταφοράς βιοαερίου και ως εκ τούτου δεν λειτουργεί ο πυρσός καύσης βιοαερίου, ο χώρος απόθεσης απορριμμάτων έχει κορεστεί...*».

Κρήτης, ΧΥΤΑ Αιγείρας[95]) αλλά και άλλων περιοχών που δεν διαθέτουν ΧΥΤΑ (π.χ. ΧΥΤΑ Φλόκα Δυτικής Αχαΐας).

Συγκεκριμένα, **για τη λειτουργία ΧΥΤΑ/ΧΥΤΥ**, διαπιστώθηκε ότι:

- Αρκετοί λειτουργούν χωρίς άδεια λειτουργίας και χωρίς περιβαλλοντική αδειοδότηση σε ισχύ ή/και λειτουργούν καθ' υπέρβαση των εγκεκριμένων περιβαλλοντικών όρων, κυρίως όσον αφορά στην υπέρβαση των ποσοτήτων των αποβλήτων που γίνονται αποδεκτά[96].
- Παρουσιάζουν εξαιρετικά σοβαρά προβλήματα κατά τη λειτουργία τους, τα οποία προκαλούν περιβαλλοντική ζημία ή ενέχουν τον κίνδυνο ευρείας οικολογικής διατάραξης. Ως εκ τούτου, μόνο κατ' όνομα είναι ΧΥΤΑ, ενώ ουσιαστικά πρόκειται για ανεξέλεγκτη διάθεση αποβλήτων.
- Σε πολλές περιπτώσεις το σύστημα συλλογής και καύσης του βιοαερίου δεν λειτουργεί. Επιπλέον, έχει διαπιστωθεί η μη ορθή διαχείριση των επιφανειακών υδάτων (π.χ. μη επαρκείς περιμετρικοί τάφροι απορροής των ομβρίων, μη ορθή στεγάνωση του πυθμένα και πρανών), η μη αποδοτική λειτουργία των μονάδων επεξεργασίας των παραγόμενων στραγγισμάτων, καθώς και μικρή χωρητικότητα των δεξαμενών συγκέντρωσης στραγγισμάτων. Συνέπεια αυτών είναι και η διαφυγή ανεπεξέργαστων στραγγισμάτων στα γύρω ρέματα και εν συνεχεία στη θάλασσα, ενώ σε πολλές

---

[95] Χαρακτηριστική είναι η περίπτωση του ΧΥΤΑ Αιγείρας (Φ.Υ. 244979/2018, 245041/2018 και 244820/2018 αναφορικά με τη διαχείριση απορριμμάτων Αιγιαλείας), ο οποίος ξεκίνησε να λειτουργεί το 2006 για να εξυπηρετήσει τις Δημοτικές Ενότητες Αιγείρας και Ακράτας, σύμφωνα με τα προβλεπόμενα του προϋφιστάμενου ΠΕΣΔΑ, ωστόσο σύντομα επήλθε ο κορεσμός δεδομένου ότι δέχεται τα απορρίμματα όλου του Δήμου Αιγιαλείας. Όπως έχει διαπιστώσει σε σειρά αυτοψιών που διενήργησε, ήδη από το 2015, η αρμόδια υπηρεσία περιβάλλοντος της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδος «*...μεγάλες ποσότητες ογκωδών αποβλήτων διατίθενται εκτός του περιφραγμένου χώρου με εμφανή δημιουργία ΧΑΔΑ, το σύστημα συλλογής και καύσης του βιοαερίου δε λειτουργεί, τα παραγόμενα στραγγίσματα λιμνάζουν στο χώρο....λόγω της πυρκαγιάς που εκδηλώθηκε στο χώρο καταστράφηκε η μεμβράνη της όμορης με το βιολογικό καθαρισμό δεξαμενής φιλτραρίσματος των στραγγισμάτων με αποτέλεσμα τα στραγγίσματα να λιμνάζουν εντός αυτής και να διαφεύγουν στον παρακείμενο του ΧΥΤΑ χώρο.. απουσιάζει πλήρως συμπιεστής απορριμμάτων με αποτέλεσμα την υπέρβαση των ορίων του απορριμματικού ανάγλυφου και αφετέρου τη μείωση του χρόνου ζωής της λεκάνης ταφής*».

[96] Φ.Υ. 244979/2018, 245041/2018 και 244820/2018 αναφορικά με τη διαχείριση απορριμμάτων Αιγιαλείας - ΧΥΤΑ Αιγείρας.

περιπτώσεις τα παραγόμενα στραγγίσματα λιμνάζουν στον χώρο. Το Λιμενικό Σώμα έχει κληθεί επανειλημμένα, σε πολλές περιπτώσεις, να αντιμετωπίσει τη θαλάσσια ρύπανση από τα στραγγίσματα[97].

- Περαιτέρω, έχει διαπιστωθεί, ότι **πολλά από τα προβλήματα κατά τη λειτουργία οφείλονται στο γεγονός ότι η μελέτη, η διαστασιολόγηση και ο σχεδιασμός τόσο του χώρου όσο και των εγκαταστάσεων επεξεργασίας στραγγισμάτων και βιοαερίου δεν ήταν ορθός και σύμφωνος με τους κανόνες της επιστήμης, γεγονός το οποίο θα έπρεπε να έχει ληφθεί υπόψη κατά τη διαδικασία αδειοδότησης του έργου**[98]. Η μέθοδος επεξεργασίας των παραγόμενων στραγγισμάτων που συχνά εφαρμόζεται είναι η βιολογική αερόβια επεξεργασία, χωρίς να συνδυάζεται με κάποια φυσικοχημική ή άλλη μέθοδο επεξεργασίας και η οποία αποδεικνύεται ακατάλληλη για τη διαχείριση του ρυπαντικού φορτίου των συγκεκριμένων αποβλήτων. Κρίσιμο είναι, λοιπόν, να λαμβάνονται υπόψη οι βέλτιστες διαθέσιμες τεχνικές κατά την έννοια του άρθρου 3 της Οδηγίας 2010/75/ΕΕ περί βιομηχανικών εκπομπών / ολοκληρωμένη πρόληψη και έλεγχος της ρύπανσης.
- Εκ των ανωτέρω, είναι προφανής η παραβίαση των διατάξεων του ΠΔ 148/2009, η οποία επιβάλει στις αρμόδιες υπηρεσίες την άμεση λήψη των αναγκαίων μέτρων για την αποκατάσταση την προκληθείσης ζημίας και των ρυπασμένων χώρων.

Προβλήματα έχουν διαπιστωθεί κατά την κατασκευή των έργων διαχείρισης ΑΣΑ και κυρίως **κατά την κατασκευή ΧΥΤΑ/ΧΥΤΥ**. Αυτά συνίστανται συνήθως στο γεγονός, ότι σε πολλές περιπτώσεις δεν λαμβάνεται μέριμνα, αφενός για την ορθή διαχείριση των ομβρίων υδάτων κατά την διάρκεια των εκσκαφών για τη διαμόρφωση του χώρου, αφετέρου για τη σταθεροποίηση των πρανών. Ως εκ τούτου, σε περιπτώσεις έντονης βροχόπτωσης, όγκοι εδαφικού υλικού παρασύρονται στα κατάντη και σε πολλές περιπτώσεις καταλήγουν στη θάλασσα[99]. Επισημαίνεται ότι, τα διαπιστωμένα προβλήματα ρύπανσης και υποβάθμισης του περιβάλλοντος από την ύπαρξη μεγάλου αριθμού ΧΑΔΑ και τα

---

[97] Π.χ. ΧΥΤΑ Αμαρίου Κρήτης, ΧΥΤΑ Κιάτου, ΧΥΤΑ Φλόκα Αχαΐας.

[98] Σύμφωνα με τον ν. 4042/2012 άρθρο 36, παρ. 2 «*...Εάν η αρμόδια υπηρεσία θεωρεί οτι η προβλεπόμενη μέθοδος επεξεργασίας των αποβλήτων δεν είναι σύμφωνη προς το άρθρο 14 του παρόντος ή δεν είναι περιβαλλοντικά αποδεκτή ...αρνείται με ειδικά αιτιολογημένη απόφαση της την έκδοση της εκάστοτε ΑΕΠΟ...*».

[99] Φ.Υ. 203252/2015 ΧΥΤΑ Νάξου, 158778/2012 Γραμματικού Αττικής.

στενά χρονικά περιθώρια για την επίλυση του προβλήματος μη σωστής διαχείρισης των ΑΣΑ, δεν μπορούν να αποτελούν άλλοθι για τη μη τήρηση των προβλεπόμενων διαδικασιών και αδειοδοτήσεων στο πλαίσιο της μελέτης και τήρησης των περιβαλλοντικών όρων κατά την κατασκευή των έργων επεξεργασίας και τελικής διάθεσης, αλλά και των λοιπών συνοδών έργων (π.χ. της εξωτερικής οδοποιίας). **Άλλοθι, επίσης, δεν μπορεί να αποτελεί η επίκληση της ένταξης των συγκεκριμένων έργων σε ευρωπαϊκά χρηματοδοτικά προγράμματα και ο κίνδυνος να χαθούν κονδύλια, εάν δεν επισπευστούν οι διαδικασίες.**

Σημαντικά ζητήματα ανακύπτουν και **κατά τη λειτουργία Σταθμών Μεταφόρτωσης Αποβλήτων (ΣΜΑ)**. Έτσι, παρατηρείται ότι οι εργασίες αυτές πραγματοποιούνται, αρκετές φορές, χωρίς περιβαλλοντική αδειοδότηση και χωρίς άδεια λειτουργίας. Επιπλέον, έχει διαπιστωθεί, ότι σε πολλές περιπτώσεις λειλειτουργούν χωρίς να λαμβάνουν τα αναγκαία μέτρα προστασίας για την αντιμετώπιση οσμών, θορύβου, σκόνης και αιωρούμενων σωματιδίων, ιδιαίτερα κρίσιμα όταν οι εν λόγω εγκαταστάσεις, χωροθετούνται εντός ή κοντά στον οικιστικό ιστό. Επίσης, δεν έχουν μεριμνήσει για σύστημα διαχείρισης των ομβρίων υδάτων, των παραγόμενων στραγγισμάτων και των λυμάτων από την έκπλυση των μηχανημάτων. Περαιτέρω, **αδόκιμα χρησιμοποιούνται για την προσωρινή αποθήκευση των αποβλήτων**. Δεδομένου, όμως, ότι δε διαθέτουν τις αναγκαίες υποδομές, καθώς δεν έχουν σχεδιαστεί ως αποθηκευτικοί χώροι, καταλήγουν να λειτουργούν ουσιαστικά ως ΧΑΔΑ. Όπως έχει διαπιστωθεί κατά τις αυτοψίες των αρμόδιων υπηρεσιών, στερεά απόβλητα συσσωρεύονται επί του εδάφους και διασκορπίζονται στον περιβάλλοντα χώρο, με συνέπεια την έντονη δυσοσμία, τη δημιουργία οχληρών, αντιαισθητικών και ανθυγιεινών καταστάσεων, την εμφάνιση εντόμων και τρωκτικών και τον κίνδυνο πρόκλησης πυρκαγιάς[100].

---

[100] ΣΜΑ - ΧΑΔΑ στο νταμάρι Καραμπίνι (Γούβα Μπατσί) στο Δήμο Σαλαμίνας (Φ.Υ. 12380/2004), ΣΜΑ του Δήμου Ναυπλίου (Φ.Υ. 8251/2007) ΣΜΑ Αίγινας (Φ.Υ. 13278/2004), ΣΜΑ Αλίμου (Φ.Υ. 13278/2004), ΣΜΑ Γλυφάδας (Φ.Υ. 5338/2003), ΣΜΑ Προποντίδας Χαλκιδικής (Φ.Υ. 268941/2020).

Εξωτερικός χώρος ΚΔΑΥ (Φεβρουάριος 2019)

Τα **Κέντρα Διαλογής Ανακυκλώσιμων Υλικών (ΚΔΑΥ)** αποτελούν ένα ιδιαίτερα σημαντικό κρίκο στην αλυσίδα της ολοκληρωμένης διαχείρισης αποβλήτων, αναγκαίο για την ενίσχυση της ανακύκλωσης. Ωστόσο, ο ΣτΠ - από την εξέταση σημαντικού αριθμού υποθέσεων - διαπίστωσε ότι **οι εν λόγω μονάδες αν και φέρονται ως «φιλοπεριβαλλοντικές» και διέθεταν τις προβλεπόμενες άδειες και εγκρίσεις, ωστόσο λειτουργούσαν καθ' υπέρβαση των όρων αυτών και χωρίς να τηρούν τους εγκεκριμένους περιβαλλοντικούς όρους, με αποτέλεσμα τη ρύπανση του περιβάλλοντος και την πρόκληση συνεπειών στη δημόσια υγεία.**

Συγκεκριμένα, λειτουργούσαν με πολλαπλάσια παραγωγική δυναμικότητα και με μεγάλη διαφορά του ισοζυγίου εισερχόμενων – εξερχόμενων. Ως εκ τούτου, όπως διαπιστώθηκε σε πολλές περιπτώσεις, στο σύνολο σχεδόν του ακάλυπτου χώρου των εγκαταστάσεων, αλλά και έξω από τα όρια αυτών υπήρχαν στοίβες – ντάνες δεματοποιημένων προϊόντων και σκουπιδιών, γεγονός που αποτελεί ανεξέλεγκτη διάθεση αποβλήτων – δημιουργία ΧΑΔΑ. Επίσης, σε πολλές περιπτώσεις διαπιστώθηκε ότι δεν τηρούσαν θεωρημένο μητρώο διακίνησης των διαφόρων τύπων αποβλήτων. Συνεπώς, δε μπορούσε να αποδειχθεί ότι η είσοδος των υλικών στη μονάδα περιορίζονταν μόνο στο περιεχόμενο του μπλε

κάδου των Δήμων και όχι και σύμμεικτων απορριμμάτων[101]. Μάλιστα, έχει διαπιστωθεί ότι σε κάποιες περιπτώσεις, ιδιαίτερα σε περιοχές που δεν έχουν ολοκληρωθεί τα έργα του ΠΕΣΔΑ και δεν υπάρχουν χώροι τελικής διάθεσης αποβλήτων, τα ΚΔΑΥ, κατά παράβαση των προβλεπόμενων στη νομοθεσία, χρησιμοποιούνται ως χώροι υποδοχής και προσωρινής αποθήκευσης των σύμμεικτων αστικών στερεών αποβλήτων. Εξίσου, ενδιαφέρον είναι ότι, **για κάποια από αυτά, ενώ δεν έχουν αδειοδοτηθεί για τη διαχείριση και άλλων ρευμάτων ανακυκλώσιμων αποβλήτων, πραγματοποιείται παράτυπα διαχείρισή τους εντός των χώρων του ΚΔΑΥ** (πχ. σκραπ, ελαστικά). Επιπλέον, ο Συνήγορος του Πολίτη διαπίστωσε ότι η μη τήρηση των περιβαλλοντικών όρων συνδέεται με την εκδήλωση πυρκαγιάς στις εν λόγω εγκαταστάσεις[102].

Σημειώνεται, τέλος, ότι σημαντική παράβλεψη στις ΑΕΠΟ που χορηγούνται για τη λειτουργία των ΚΔΑΥ, αποτελεί το γεγονός ότι δεν καθορίζεται συγκεκριμένος χώρος για την τελική διάθεση των υπολειμμάτων (συγκεκριμένος αδειοδοτημένος ΧΥΤΑ ή άλλη εγκεκριμένη μέθοδος τελικής διάθεσης), λαμβάνοντας υπ΄ όψη την Αρχή της Γειτνίασης.

Η παράβλεψη αυτή έχει ως αποτέλεσμα τα διαπιστωμένα προβλήματα διάθεσης των υπολειμμάτων είτε σε ΧΑΔΑ είτε/και στη μεταφορά σε ΧΥΤΑ άλλης Περιφέρειας[103]. Περαιτέρω, διαπιστώθηκε ότι ΚΔΑΥ προσπαθούσε να διαχειριστεί τον όγκο των παραγόμενων προϊόντων – υπολειμμάτων εν μέρει και με τη μεταφορά αυτών στη Βουλγαρία χωρίς να τηρεί τα προβλεπόμενα[104].

Περαιτέρω προβλήματα έχουν διαπιστωθεί και κατά τη λειτουργία **πράσινων σημείων**. Σε άλλες περιπτώσεις **μόνο κατ΄ όνομα λειτουργούν ως πράσινα σημεία, καθώς δεν τηρούνται οι προδιαγραφές που έχουν τεθεί και κάποιοι δήμοι τα χρησιμοποιούν και ως χώρο προσωρινής αποθήκευσης σύμμεικτων απορριμμάτων**[105]. Οι αρμόδιες υπηρεσίες περιβάλλοντος προβαίνουν σε αυτοψίες και εισηγούνται πρόστιμα, κατόπιν των οποίων το πρόβλημα περιορίζεται για κάποιο χρονικό διάστημα. Στη συνέχεια, ωστόσο, επαναλαμβάνεται και μάλιστα εντονότερο. Επίσης, ζητήματα τίθενται ως προς τη χωροθέτηση

---

[101] Φ.Υ. 247343/2018, 203271/2015.

[102] Φ.Υ. 247343/2018.

[103] Φ.Υ. 247343/2018, 203271/2015.

[104] Ενδεικτικά: Φ.Υ. 203271/2015, Πόρισμα ανηρτημένο στο https://www.synigoros.gr/?i=quality-of-life.el.diaxeirisi_apovlitwn.671304.

[105] Ενδεικτικά: Φ.Υ. 247343/2018.

αυτών εντός ελεύθερων χώρων – χώρων πρασίνου του αστικού ιστού[106] καθώς και ως προς τα προβλήματα αύξησης της κυκλοφορίας και της στάθμευσης των πολιτών που μεταφέρουν τα ανακυκλούμενα υλικά και των οχημάτων αποκομιδής.

Τέλος, όσον αφορά στις **μονάδες διαχείρισης των ΑΕΚΚ**, ο Συνήγορος του Πολίτη έχει λάβει αναφορές που από τη διερεύνησή τους αποδείχθηκε ότι είχαν εγκατασταθεί σε μη επιτρεπόμενες χρήσεις γης και χωρίς να έχουν λάβει τις απαιτούμενες αδειοδοτήσεις, ενώ κατά τη λειτουργία τους δημιουργούνταν σημαντικές περιβαλλοντικές οχλήσεις, κυρίως εκπομπές θορύβου άνω του επιτρεπόμενου ορίου, σκόνη και μικροσωματίδια[107]. Κατόπιν της παρέμβασης του Συνηγόρου του Πολίτη, η αρμόδιες υπηρεσίες προχώρησαν στη σφράγιση του μηχανολογικού εξοπλισμού και στην απομάκρυνση του σπαστήρα.

4.2 Έλεγχοι - Κυρώσεις

Από τα ως άνω, καταδεικνύεται η ανάγκη συστηματικής παρακολούθησης τόσο των εγκαταστάσεων διαχείρισης αποβλήτων ΧΥΤΑ/ΧΥΤΥ όσο των ενδιάμεσων συνοδών έργων όπως ΣΜΑ, ΚΔΑΥ, Πράσινα Σημεία. Σύμφωνα με το άρθρο 21 του ν. 4014/2011 μπορούν να επιβληθούν διοικητικές κυρώσεις από 500 μέχρι 2.000.000 ευρώ σε φυσικά ή νομικά πρόσωπα που προκαλούν οποιαδήποτε ρύπανση ή άλλη υποβάθμιση του περιβάλλοντος. Οι εν λόγω διοικητικές κυρώσεις είναι αντίστοιχες με αυτές του άρθρου 30 του ν. 1650/86, το οποίο ισχύει σε κάθε περίπτωση υποβάθμισης του περιβάλλοντος. Τα πρόστιμα αυτά εισπράττονται υπέρ του Πράσινου Ταμείου. Σύμφωνα με την παρ. 2 αυτού εάν μια δραστηριότητα προκαλεί ρύπανση ή άλλη υποβάθμιση του περιβάλλοντος, επιβάλλεται προσωρινή απαγόρευση της λειτουργίας της, μέχρις ότου ληφθούν τα κατάλληλα μέτρα. Μπορεί, επίσης, να επιβληθεί η οριστική διακοπή της λειτουργίας της, αν η δραστηριότητα παραλείπει να συμμορφωθεί προς τα υπο-

---

[106] Φ.Υ. 275625/2020. Με τον ν. 4447/16, άρθρο 21 τέθηκαν οι όροι και οι προϋποθέσεις για την εγκατάσταση των πράσινων σημείων, σύμφωνα με τους οποίους «...*εγκαθίστανται με απόφαση Δημοτικού Συμβουλίου, μετά την περιβαλλοντική τους αδειοδότηση, εντός ή εκτός σχεδίου πόλεων, εξαιρουμένων των περιοχών που διέπονται από ειδικές προστατευτικές διατάξεις για το περιβάλλον, την πολιτιστική, αρχιτεκτονική και φυσική κληρονομιά, καθώς και σε περιοχές των άρθρων 2 (αμιγούς κατοικίας) και 9 (ελεύθερων χώρων – χώρων πρασίνου) εντός του αστικού ιστού του από 6.3.1987 προεδρικού διατάγματος (Δ166)* ...».

[107] Φ.Υ. 207600/2015 και 244490/2018.

δεικνυόμενα μέτρα ή αν η λήψη αποτελεσματικών μέτρων είναι ανέφικτη. Ως προς τις ποινικές κυρώσεις, κατά το άρθρο 28 του ν. 1650/86, ως ισχύει κατόπιν των τροποποιήσεων του άρθρου 7 του ν. 4042/12, αναλόγως της διαπιστωμένης παράβασης προβλέπεται φυλάκιση τουλάχιστον ενός έτους και χρηματική ποινή μέχρι του ύψους των 60.000 ευρώ.

Τονίζεται ότι το διαθέσιμο προσωπικό και η υλικοτεχνική υποδομή είναι καθοριστικός παράγοντας τόσο για τον καθορισμό του αριθμού των ελέγχων όσο και την ποιότητα του ελέγχου (ολοκληρωμένος ουσιαστικός έλεγχος)[108], ωστόσο, διαπιστώνεται έλλειψη αυτού, τόσο στις κεντρικές, αλλά κυρίως στις περιφερειακές υπηρεσίες, έλλειψη επιμόρφωσης και εξειδίκευσης, καθώς και σοβαρή έλλειψη μηχανοργάνωσης και υλικοτεχνικής υποδομής (όργανα μετρήσεων, εργαστήρια, ακόμη και μεταφορικά μέσα). Τα προβλήματα αυτά έχουν ως συνέπεια τη διαπιστωμένη αδυναμία διενέργειας ουσιαστικών αυτοψιών και συστηματικής παρακολούθησης.

Οι έλεγχοι της τήρησης των περιβαλλοντικών όρων που διενεργούν οι συναρμόδιες υπηρεσίες, σήμερα, γίνονται μετά από σχετική καταγγελία. Εντούτοις, σημαντικό ζήτημα, κατά την άποψη του Συνηγόρου του Πολίτη, αποτελεί η επιλεκτικότητα και η αποσπασματικότητα που χαρακτηρίζει τους προβλεπόμενους, κατά το νόμο, ελέγχους. Σε περιπτώσεις δε, που διαπιστώνεται παραβίαση της περιβαλλοντικής νομοθεσίας, παρέχεται περίοδος συμμόρφωσης, χωρίς ωστόσο να προβλέπεται επανέλεγχος μετά το πέρας αυτής. Ο επανέλεγχος γίνεται, στις περισσότερες περιπτώσεις, μετά από αρκετό χρονικό διάστημα και συνήθως μετά από νέα καταγγελία.

Πάντως, οι αρμόδιες υπηρεσίες περιβάλλοντος και τα αρμόδια κλιμάκια ελέγχου (ΚΕΠΠΕ) της εκάστοτε Περιφέρειας, τουλάχιστον τα τελευταία χρόνια, προβαίνουν σε αυτοψίες, όπου διαπιστώνουν σοβαρές παραβιάσεις της περιβαλλοντικής νομοθεσίας και μη σύννομη λειτουργία των εγκαταστάσεων διαχείρισης αποβλήτων, με αποτέλεσμα τη ρύπανση του περιβάλλοντος και τον κίνδυνο επιβάρυνσης της δημόσιας υγείας[109]. Κατόπιν αυτών, εισηγούνται διοικητικές

---

[108] Περιβαλλοντική Επιθεώρηση, αιτιολογικός λόγος 22 της Οδηγία 2010/75/ΕΕ ορίζεται «*...το σύνολο των δράσεων, μεταξύ άλλων επιτόπιες επισκέψεις παρακολούθησης των εκπομπών και έλεγχοι των εσωτερικών εκθέσεων και των εγγράφων παρακολούθησης...*».

[109] Επισημαίνεται, ωστόσο, ότι δεν πραγματοποιείται λήψη και ανάλυση δειγμάτων από τα επεξεργασμένα στραγγίσματα, αλλά και από τα επιφανειακά και υπόγεια ύδατα, ώστε

κυρώσεις και επιβάλλονται σημαντικά πρόστιμα στους φορείς διαχείρισης των εγκαταστάσεων[110]. Παράλληλα, επισημαίνονται οι αναγκαίες διορθωτικές ενέργειες και η λήψη μέτρων για τη βελτίωση της κατάστασης και παρέχεται περίοδος συμμόρφωσης. Μολαταύτα, **οι αρμόδιοι φορείς διαχείρισης των εν λόγω εγκαταστάσεων δεν έχουν την τεχνογνωσία η/και δεν φαίνονται διατεθειμένοι να επωμιστούν το κόστος των αναγκαίων διορθωτικών επεμβάσεων**. Αντίθετα, στις περισσότερες περιπτώσεις προσφεύγουν στη δικαιοσύνη, μεταθέτοντας τουλάχιστον την καταβολή του προστίμου στο μέλλον με αποτέλεσμα η κατάσταση να παραμένει στο διηνεκές, ακόμη και σε περιπτώσεις δικαστικών αποφάσεων[111], όπως πιστοποιείται και από τους επανελέγχους, όταν αυτοί διεξάγονται.

Στις περιπτώσεις, όμως, έντονης υποβάθμισης και καθ' υποτροπή πρόκλησης ρύπανσης από μια εγκατάσταση, δεν αρκεί η επιβολή αλλεπάλληλων προστίμων, αλλά απαιτείται, ως προαναφέρθηκε κατά το άρθρο 30 του ν. 1650/1986, ως ισχύει, η διακοπή (προσωρινή ή οριστική) της ρυπογόνου δραστηριότητας (ΣτΕ 3977/2010).

Κατά τη διερεύνηση του συνόλου των αναφορών, διαπιστώθηκε ανοχή εκ μέρους των αρμοδίων αρχών για τις υφιστάμενες μη νόμιμες εγκαταστάσεις, ελλείψει άλλων διαθέσιμων χώρων και υπό την πίεση της πρόκλησης κινδύνου για τη δημόσια υγεία και την κήρυξη της περιοχής σε κατάσταση έκτακτης ανάγκης. Δεν έχει, ωστόσο, νόμιμο έρεισμα η επίκληση εσωτερικών θεσμικών δυσκολιών για τη μη συμμόρφωση με τις υποχρεώσεις που τίθενται από τη νομοθεσία. Επιπλέον, η παραμονή μιας πηγής ρύπανσης και υποβάθμισης του περιβάλλοντος για μεγάλο χρονικό διάστημα, χωρίς να λαμβάνεται κανένα

να μπορεί να διακριβωθεί με ασφάλεια το μέγεθος της βλάβης και να ληφθούν τα κατάλληλα μέτρα για την αποκατάσταση.

[110] Φ.Υ. ΧΥΤΑ Αιγείρας: Η αρμόδια υπηρεσία περιβάλλοντος της Περιφέρειας προέβη σε σειρά ελέγχων και επανελέγχων όπου διαπιστώθηκαν σοβαρά προβλήματα. Κατόπιν αυτών ζητήθηκαν συγκεκριμένες βελτιώσεις και επιβλήθηκαν διοικητικές κυρώσεις ύψους 95.000 και 69.500 ευρώ στο Φορέα διαχείρισης του ΧΥΤΑ.

[111] Σχετική η υπ' αρίθμ.: 55/2019 απόφαση του Πρωτοδικείου Αιγίου με την οποία το Δικαστήριο, επειδή ο φορέας διαχείρισης δεν έλαβε τα προσήκοντα μέτρα αποκατάστασης, απαγόρευσε τη λειτουργία του εν λόγω ΧΥΤΑ μέχρι την εφαρμογή των αναγκαίων τεχνικών παρεμβάσεων και την έκδοση νέας ΑΕΠΟ για τη λειτουργία αυτού.

μέτρο από τους φορείς διαχείρισης των εγκαταστάσεων, αποτελεί υπέρβαση της διακριτικής ευχέρειας της Διοίκησης, όπως έχει διατυπωθεί από το ΔΕΕ[112].

Ο Συνήγορος του Πολίτη έχει επισημάνει[113] ότι, τα όποια κατασταλτικά μέτρα ή ποινές θα πρέπει, προκειμένου να αποδώσουν τα προσδοκώμενα αποτελέσματα, να είναι ανάλογα με το μέγεθος της βλάβης και να είναι κλιμακούμενα. Η αποσπασματική και μεμονωμένη επιβολή προστίμου για συστηματική μη σύννομη λειτουργία χώρου διάθεσης απορριμμάτων, δε συμβάλλει στην οριστική επίλυση των προβλημάτων νομιμότητας.

Η παραπομπή των υπευθύνων στις αρμόδιες εισαγγελικές αρχές πραγματοποιείται σπανιότερα, καθώς, διαπιστώνεται ότι οι αρμόδιες υπηρεσίες αρκούνται στην επιβολή των διοικητικών κυρώσεων, παραβλέποντας ότι ο ολοκληρωμένος κατασταλτικός έλεγχος μπορεί να υπάρξει μόνο με την ενεργοποίηση και των ποινικών κυρώσεων.

Αναγκαία, επίσης, είναι και η άσκηση πειθαρχικού ελέγχου επί των αιρετών εκπροσώπων των ΟΤΑ, με στόχο την πάταξη των διαπιστωμένων αυθαιρεσιών και την εμπέδωση της νομιμότητας. Τονίζεται ότι στις περιπτώσεις προκλήσεως ρύπανσης ή υποβάθμισης του περιβάλλοντος, ανεξαρτήτως της υποχρεώσεως της διοίκησης για τη λήψη κατάλληλων μέτρων, τόσο η κεντρική διοίκηση όσο και η αυτοδιοίκηση δεν έχουν διακριτική ευχέρεια επιβολής κυρώσεων στους παραβάτες, αλλά δέσμια αρμοδιότητα (ΣτΕ 3977/2010[114]). Κατά συνέπεια, η άρνηση των αρμοδίων οργάνων να επιβάλλουν τις προβλεπόμενες κυρώσεις σε περίπτωση διαπίστωσης παράβασης της σχετικής νομοθεσίας συνιστά

---

[112] Case C-387/97 Commision v Greece, Conclusion 2 "*Whilst Article 4 of Directive 75/442 on waste did not specify the actual content of measures to be taken by the Member States in order to ensure that waste is disposed of without endangering human health and without harming the environment, it was non the less binding on the Member States as to the objective to be achieved, while leaving to them a margin of discretion in assessing the need for such measures. A significant deterioration of the environment over a protracted period when no action has been taken by the competent authorities is in principal an indication that the Member State concerned has exceeded the discretion conferred on it by that provision...*"

[113] Ετήσια Έκθεση 2004 ανηρτημένη στο
https://www.synigoros.gr/?i=kdet.el.ehtisies_ektheseis_documents.1475

[114] ΣτΕ 3977/2010 «*...Συνιστά παράλειψη οφειλόμενης νόμιμης ενέργειας η παράλειψη της Νομαρχιακής Αυτοδιοικήσεως ... αναλόγως του πορίσματός της, να επιβάλει κυρώσεις προσωρινής ή οριστικής, μερικής ή ολικής διακοπής λειτουργίας της επίδικης δραστηριότητας...*».

παράλειψη νόμιμης οφειλόμενης ενέργειας (ΣτΕ 2680/2003) και ενδεχομένως παράβαση καθήκοντος, εφόσον συντρέχουν και οι λοιπές προϋποθέσεις.

Εγκατάσταση επεξεργασίας στραγγισμάτων ΧΥΤΑ Αμαρίου (Δεκέμβριος 2017)

Κρίσιμο για τον έλεγχο της τήρηση των περιβαλλοντικών όρων κατά τη λειτουργία των έργων διαχείρισης στερεών αποβλήτων, ιδίως των ΚΔΑΥ, είναι η λειτουργία του Ηλεκτρονικού Μητρώου Αποβλήτων ΗΜΑ (ΚΥΑ 43942/4026/2016). Μέσω αυτού, καθίσταται δυνατή η αναζήτηση των εγκαταστάσεων παραλαβής, αποθήκευσης, καθώς και δραστηριοτήτων συλλογής και μεταφοράς αποβλήτων και των διακινούμενων ποσοτήτων αποβλήτων-προϊόντων-υπολειμμάτων. Ως εκ τούτου, παρέχεται η δυνατότητα στους διαχειριστές του ΗΜΑ να εξάγουν ασφαλή ποσοτικά συμπεράσματα για τη διακίνηση των διαφόρων τύπων αποβλήτων.

Εκτιμάται, μάλιστα, δεδομένης της έλλειψης προσωπικού και υλικοτεχνικής υποδομής, ότι η συνεργασία και ανταλλαγή στοιχείων μεταξύ των αρμοδίων αρχών θα βοηθήσει στην ενδυνάμωση των περιβαλλοντικών επιθεωρήσεων. Συνεπώς απαιτείται ενδυνάμωση των ελέγχων τήρησης των περιβαλλοντικών όρων κατά τη λειτουργία των ΚΔΑΥ ή των επιμέρους φορέων διαχείρισης ΑΕΚΚ εκ μέρους του ΕΟΑΝ, δεδομένου ότι ο ΕΟΑΝ βάσει της ισχύουσας νομοθεσίας (ΠΔ 99/2008 και άρθρο 19^{Α} του ν. 2939/2001, όπως τροποποιήθηκε και ισχύει με τον ν. 4496/2017) έχει εποπτική εικόνα όλης της διαδικασίας παραλαβή - διαλογή - διακίνηση και τελική διάθεση του υπολείμματος σε αδειοδοτημένο χώρο της εναλλακτικής διαχείρισης. Επίσης, ως πιστοποιημένος χρήστης

του ΗΜΑ (σημείο εε, του άρθρου 2, της ΚΥΑ 43942/4026/2016) έχει τη δυνατότητα να παρακολουθεί συστηματικά τη διαχείριση των αποβλήτων που εντάσσονται στην εναλλακτική διαχείριση. Είναι, λοιπόν, σαφές ότι ο ΕΟΑΝ πρέπει να διατηρεί τον έλεγχο για την ορθή τήρηση της διαδικασίας ανακύκλωσης, σε όλα τα επιμέρους επίπεδα της «αλυσίδας», ώστε να είναι εφικτό να συντονίζεται όλη η ροή και να εξασφαλίζεται η τήρηση της νομιμότητας των διαδικασιών όχι μόνο από το τελικό σύστημα διαχείρισης, αλλά από τους τροφοδότες αυτού.

Τέλος, αν και κρίνεται αναγκαία η αποκατάσταση της ρύπανσης και ζητείται η ενεργοποίηση του ΠΔ 148/2009 για την αποκατάσταση της περιβαλλοντικής ζημίας, στις περισσότερες περιπτώσεις οι αρμόδιες υπηρεσίες αποφεύγουν να λάβουν τα προσήκοντα μέτρα άμεσα και προκρίνουν τη μελέτη και υλοποίηση αυτών σε συνδυασμό με την μελλοντική μελέτη επέκτασης της εγκατάστασης, ώστε αυτά να ενσωματωθούν στην νέα ΑΕΠΟ. **Ωστόσο, είναι απαραίτητη η άμεση λήψη, τουλάχιστον, κάποιων αναγκαίων μέτρων προστασίας** (π.χ. κατασκευή δεξαμενής αποθήκευσης εξισορρόπησης των παραγόμενων στραγγισμάτων, βελτίωση του συστήματος διαχείρισης των ομβρίων υδάτων ώστε αυτά να εκτρέπονται από το σώμα της απόθεσης, αποκατάσταση του δικτύου του βιοαερίου) **τα οποία εντάσσονται στο πλαίσιο των μέτρων πρόληψης της περιβαλλοντικής ευθύνης, άλλως η ρύπανση θα συνεχίζεται στο διηνεκές προκαλώντας σωρευτικά προβλήματα**. Αφετέρου, η παραβίαση των διατάξεων του ΠΔ 148/2009 για την περιβαλλοντική ευθύνη επιβάλλει στις αρμόδιες υπηρεσίες την άμεση λήψη των αναγκαίων μέτρων για την αποκατάσταση την προκληθείσης ζημίας και των ρυπασμένων χώρων. Αν και δεν τίθενται προθεσμίες για τη αποκατάσταση της περιβαλλοντικής βλάβης στο ΠΔ 148/2009, αυτό δε σημαίνει ότι η ελεγκτική δράση της διοίκησης είναι χρονικά απεριόριστη. Το πλαίσιο της διοικητικής δράσης καθορίζεται από τον σκοπό των διατάξεων που είναι η αντιμετώπιση του κινδύνου, γι' αυτό και το κείμενο διατρέχει η έκφραση «αμελλητί». Συνεπώς, ο χρόνος τέλεσης των ενεργειών θα πρέπει να είναι σε συνάρτηση με την εκπλήρωση του επιδιωκόμενου σκοπού (αντιμετώπιση κινδύνου).

5

ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ ΣΧΕΔΙΩΝ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΑΠΟΒΛΗΤΩΝ (ΠΕΣΔΑ)

Φωτό κεφαλαίου:
Χώρος δεματοποιήσης αποβλήτων στη θέση Σταυρός Δήμου Ερμιονίδας
Πριν την αποκατάσταση (Αύγουστος 2016)
Μετά την αποκατάσταση (Αύγουστος 2018)

ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ ΣΧΕΔΙΩΝ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΑΠΟΒΛΗΤΩΝ (ΠΕΣΔΑ)

Σε συνέχεια του ΕΣΔΑ καταρτίστηκαν για κάθε περιφέρεια τα Περιφερειακά Σχέδια Διαχείρισης Αποβλήτων (ΠΕΣΔΑ), τα οποία προσδιόρισαν τις γενικές κατευθύνσεις για τη διαχείριση σε συμφωνία με τις κατευθύνσεις του ΕΣΔΑ, ενσωμάτωσαν τα Τοπικά Σχέδια Διαχείρισης Αποβλήτων των Δήμων και εν συνεχεία κυρώθηκαν με τις σχετικές ΚΥΑ.

Σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στην εθνική και ευρωπαϊκή νομοθεσία[115], πρώτος ιεραρχικά στόχος στην ολοκληρωμένη διαχείριση των στερεών αποβλήτων, είναι η πρόληψη δημιουργίας αποβλήτων με λήψη μέτρων που έχουν ως στόχο είτε τον περιορισμό του συνολικού όγκου των αποβλήτων (ποσοτική μείωση) είτε τη μείωση της ζημιογόνου για το περιβάλλον δράσης με μείωση της περιεκτικότητας αυτών σε επικίνδυνες ουσίες (ποιοτική μείωση). Η αξιοποίηση των αποβλήτων, κατά σειρά προτεραιότητας, με την επαναχρησιμοποίηση, την ανακύκλωση, την ανάκτηση ή την χρησιμοποίηση των αποβλήτων ως πηγή ενέργειας αποτελούν τον επόμενο ιεραρχικά στόχο, ενώ η λύση της τελικής διάθεσης θα πρέπει να επιλέγεται μόνο για τα υπολείμματα. Σημειώνεται, ότι η χώρα υποχρεούται να διαθέτει ολοκληρωμένο και κατάλληλο δίκτυο εγκαταστάσεων διάθεσης αποβλήτων και εγκαταστάσεων ανάκτησης σύμμεικτων αστικών αποβλήτων[116].

Για την επίτευξη των ως άνω στόχων και λαμβάνοντας υπόψη τις ιδιαιτερότητες και την υφιστάμενη κατάσταση της κάθε περιοχής, στα εγκεκριμένα ΠΕΣΔΑ προβλέπονται δράσεις ενίσχυσης της ανακύκλωσης στην πηγή για τα διάφορα ρεύματα, πράσινα σημεία, κέντρα διαλογής ανακυκλώσιμων υλικών ΚΔΑΥ ή/και κατασκευή μονάδων επεξεργασίας αποβλήτων (μονάδες μηχανικής - βιολογικής επεξεργασίας ΕΜΑΚ για την ανάκτηση υλικών από σύμμεικτα απόβλητα, αερόβιας κομποστοποίησης του μηχανικά διαχωριζόμενου οργανικού κλάσματος των σύμμεικτων αποβλήτων ή/και αναερόβιας χώνευσης για παραγωγή ενέργειας κ.λ.π). **Επειδή η επίτευξη του στόχου της ριζικής αναβάθμισης της συνολικής αξιοποίησης των αποβλήτων είναι δύσκολη, ενώ και από τις μονάδες επεξεργασίας, ανάλογα με τη χρησιμοποιούμενη τεχνολογία, παράγεται υπόλειμμα, προβλέπεται η τελική διάθεση υπολειμμάτων, είτε σε υφιστάμενους ΧΥΤΑ με επέκταση της χωρητικότητας αυτών, όπου απαι-**

---

[115] ν. 4042/12 άρθρο 35, Ενσωμάτωση της κοινοτικής Οδηγίας 2008/98/ΕΚ.

[116] Άρθρο 16 του ν. 4042/2012 και της Οδηγίας 2008/99/ΕΚ.

τείται, είτε η κατασκευή ΧΥΤΥ. Στόχος είναι να αποφευχθεί η ανεξέλεγκτη εγκατάλειψη και απόρριψη των αποβλήτων και να κλείσουν και να αποκατασταθούν οι υφιστάμενοι ΧΑΔΑ. Προβλέπονται, επίσης, συνοδά έργα (ΣΜΑ κ.λ.π), όπως και έργα για τη μεταβατική διαχείριση. Στους υφιστάμενους ΠΕΣΔΑ δεν προβλέπεται η εγκατάσταση μονάδας αποτέφρωσης των στερεών αποβλήτων, καθώς η μέθοδος αυτή αντίκειται στην ιεράρχηση της διαχείρισης των στερεών αποβλήτων και στους στόχους που έχουν τεθεί από το υφιστάμενο ΕΣΔΑ. Επίσης, σύμφωνα με τις στρατηγικές διαχείρισης αποβλήτων του ΕΣΔΑ, σημείο 5, «... *Τεχνικές που παράγουν RDF/SRF δεν ενδείκνυνται για την επεξεργασία των απορριμμάτων καθότι απομακρύνουν υλικά που πρέπει να οδεύουν προς ανακύκλωση...*».

Χώρος δεματοποίησης αποβλήτων (Μάρτιος 2017)

Τονίζεται, ότι, είτε πρόκειται για ΧΥΤΑ είτε ΧΥΤΥ, θα πρέπει να εφαρμόζεται το σύνολο της περιβαλλοντικής νομοθεσίας αναφορικά με τις προδιαγραφές (διαχείρισης επιφανειακών και ομβρίων υδάτων, επεξεργασίας στραγγισμάτων, μόνωση/στεγάνωση πυθμένα, διαχείριση παραγόμενου βιαερίου κ.λ.π.) που θα πρέπει να τηρούνται, ώστε, οι εγκαταστάσεις αυτές να λειτουργούν χωρίς επιπτώσεις στο περιβάλλον και τη δημόσια υγεία. **Ο ΧΥΤΥ δεν παύει να είναι ένας χώρος διάθεσης αποβλήτων, έστω των υπολειμμάτων, μετά την επίτευξη των στόχων της ανακύκλωσης, οι οποίοι προφανώς και δεν φτάνουν το 100%.** Αυξάνοντας, όμως, το ποσοστό της ανακύκλωσης, μειώνεται αντίστοιχα και ο όγκος/ποσότητα των προς διάθεση αποβλήτων, με συνέπεια την επαύξηση του χρόνου ζωής της εγκατάστασης. Επιπλέον, επειδή η μέθοδος

τελικής διάθεσης είναι τελευταία, κατά τα ανωτέρω, στην ιεράρχηση των αρχών της διαχείρισης των απορριμμάτων, κρίνεται αναγκαίο να συνυπολογίζονται οι υφιστάμενες πραγματικές ανάγκες, ώστε να αποφευχθεί ο κίνδυνος υλοποίησης ενός υπερβολικού αριθμού ΧΥΤΑ/ΧΥΤΥ. Συνεπώς, θα πρέπει ταυτόχρονα με τους ΧΥΤΑ να υλοποιούνται δράσεις ανακύκλωσης στην πηγή ή/και τα έργα επεξεργασίας, ώστε αυτοί σύντομα να μετατραπούν σε ΧΥΤΥ. Πάντως, σημειώνεται, ότι το θέμα της χωροθέτησης και κατασκευής ΧΥΤΥ, που δεν αποτελεί παρά μία μόνον από τις παραμέτρους του συστήματος διαχείρισης, έχει, δυστυχώς, αναχθεί από τους φορείς σχεδιασμού, σε μοναδικό στόχο ενδιαφέροντος.

Περαιτέρω, η διαμόρφωση των μέτρων πρέπει να γίνεται λαμβάνοντας υπόψη εκτός από τις γενικές αρχές της προστασίας του περιβάλλοντος, της προφύλαξης και της αειφορίας, το τεχνικώς εφικτό και την οικονομική βιωσιμότητα των επιλεγόμενων λύσεων[117]. Συνεπώς, πρέπει να γίνεται συγκριτική αξιολόγηση των εναλλακτικών συστημάτων διαχείρισης και να προτείνονται τα βέλτιστα εξ αυτών για την περιοχή αναφοράς, με περιβαλλοντικά και τεχνικοοικονομικά κριτήρια. Στο πλαίσιο αυτό, αναγκαία κρίνεται η προκαταρκτική εκτίμηση της βιωσιμότητας των μονάδων διαχείρισης. Επιπλέον, κρίσιμη είναι η εξεύρεση αγοράς για τα προϊόντα ανάκτησης από την επεξεργασία των ΑΣΑ (μέταλλα, γυαλί, χαρτί, πλαστικό από μονάδες μηχανικής ανακύκλωσης, κομπόστ από μονάδες βιολογικής ξήρανσης), καθώς έχει αποδειχθεί στην πράξη ότι αρκετές μονάδες επεξεργασίας σε άλλες χώρες έχουν κλείσει επειδή δεν μπόρεσαν να διαθέσουν τα προϊόντα ανάκτησης.

Υπενθυμίζουμε, ότι, σύμφωνα με τη νομολογία[118], η μείωση των παραγόμενων απορριμμάτων συνολικά μπορεί να επιτευχθεί με την ανάκτηση υλικών και την

---

[117] παρ. 4, άρθρο 29 του ν. 4042/2012.

[118] Απόφαση ΣτΕ 1151/2007: «...16. *Επειδή, η αιτούσα προβάλλει ότι δεν έχουν ληφθεί μέτρα για την μείωση των παραγόμενων απορριμμάτων συνολικά, ώστε να περιορισθούν οι Χ.Υ.Τ.Α. ...Με τον λόγο αυτό όμως δεν προσάπτεται κάποια πλημμέλεια στην προσβαλλόμενη πράξη, δεδομένου ότι η λήψη γενικότερων μέτρων προς μείωση του συνόλου των παραγομένων απορριμμάτων αποτελεί μεν στόχο που απορρέει από την κείμενη νομοθεσία ..., δε συνιστά όμως προϋπόθεση για την εγκατάσταση Ο.Ε.Δ.Α.... Ανεξαρτήτως αυτού, με την προσβαλλόμενη πράξη δεν προβλέπεται η λειτουργία απλώς Χ.Υ.Τ.Α., αλλά ΟΕΔΑ ..., δηλαδή μονάδας, η οποία περιλαμβάνει κέντρο διαλογής ανακυκλωσίμων υλικών και μονάδα προεπεξεργασίας και κομποστοποίησης, οι οποίες έχουν ως σκοπό την ανάκτηση υλικών και την αξιοποίηση απορριμμάτων με συνέπεια*

αξιοποίηση απορριμμάτων από μονάδες προεπεξεργασίας και κομποστοποίησης. Συγκεκριμένα, το Συμβούλιο της Επικρατείας έκρινε, ότι ο στόχος της μείωσης των αστικών αποβλήτων μπορεί να επιτευχθεί σε συνδυασμό και με τη μέθοδο της μηχανικής ανακύκλωσης.

Εν προκειμένω, επισημαίνεται ότι, σύμφωνα με το εγκεκριμένο σχέδιο δράσης της ΕΕ[119] για τη μετάβαση σε μια «κυκλική» οικονομία, θα χορηγείται χρηματοδότηση μόνο:

α) για την κατασκευή νέων χώρων υγειονομικής ταφής σε εξαιρετικές περιπτώσεις (π.χ. κυρίως για μη ανακτήσιμα επικίνδυνα απόβλητα), και

β) για νέες εγκαταστάσεις επεξεργασίας υπολειμματικών αποβλήτων, όπως η αποτέφρωση ή η μηχανική βιολογική επεξεργασία, σε περιορισμένες και καλώς αιτιολογημένες περιπτώσεις, όταν δεν υπάρχει κίνδυνος πλεονάζουσας δυναμικότητας και τηρούνται πλήρως οι στόχοι της ιεράρχησης των αποβλήτων.

Επειδή η εξέλιξη των διαδικασιών αποκατάστασης των ΧΑΔΑ σχετίζεται άμεσα με την κατασκευή των ΧΥΤΑ/έργων διαχείρισης απορριμμάτων ή κάποιου χώρου τελικής διάθεσης υπολειμμάτων ΧΥΤΥ, κρίσιμη είναι η καθυστέρηση που διαπιστώθηκε, σε αρκετές περιπτώσεις, της εφαρμογής των εγκεκριμένων σχεδίων διαχείρισης και της υλοποίησης των έργων επεξεργασίας των ΑΣΑ, καθώς δεν έχει προχωρήσει η περιβαλλοντική αδειοδότηση, δεν έχουν ολοκληρωθεί οι μελέτες και δεν έχουν δημοπρατηθεί τα έργα. Από την άλλη, η ανακύκλωση και η εναλλακτική διαχείριση των αποβλήτων, που θα αποφόρτιζαν σε ένα ικανοποιητικό ποσοστό την κατάσταση, διατηρούνται σε πολύ χαμηλά επίπεδα.

Ως εκ τούτου, ο Συνήγορος του Πολίτη διαπίστωσε ότι η διαιώνιση της μη επίλυσης του προβλήματος διαχείρισης των απορριμμάτων ανάγκασε τη διοίκηση να επικαλείται συχνά λόγους ανωτέρας βίας ή λόγους προστασίας της δημόσιας υγείας. Συγκεκριμένα, στην προσπάθεια προσωρινής ευκαιριακής επίλυσης ακραίων καταστάσεων με επιπτώσεις στη δημόσια υγεία, την ανθρώπινη αξιοπρέπεια και την ποιότητα ζωής των κατοίκων, ορισμένες Περιφέρειες προέβησαν σε διαδοχικές εκδόσεις αποφάσεων κήρυξης ορισμένων

την μείωση του διοχετευόμενου όγκου απορριμμάτων στον Χ.Υ.Τ.Α. Ενόψει των παραπάνω, ο λόγος πρέπει να απορριφθεί....».

[119] Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο COM (2015) 614 2/12/2015,όπως συμπληρώθηκε με την ανακοίνωση της Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2018 Circular Economy Package (Δέσμη μέτρων για την κυκλική οικονομία 2018), COM(2018)029.

Δήμων σε κατάσταση έκτακτης ανάγκης, παρέχοντας τη δυνατότητα σε αυτούς, έστω και για σύντομο χρονικό διάστημα, να χρησιμοποιούν άλλους ΧΥΤΑ και κυρίως το ΧΥΤΑ Φυλής.

Η Ανεξάρτητη Αρχή κατέληξε ότι, το εξαιρετικά «έκτακτο» μέτρο, της κήρυξης της πόλης σε κατάσταση έκτακτης ανάγκης και ως εκ τούτου της δυνατότητας μεταφοράς των απορριμμάτων σε άλλο ΧΥΤΑ, τείνει να γίνει μόνιμο και να αποτελέσει μια στρεβλή μέθοδο διαχείρισης των απορριμμάτων των περιοχών, κατά παράβαση των διατάξεων της κοινοτικής και εθνικής νομοθεσίας. Μάλιστα, από τη στιγμή που καταχρηστικά χρησιμοποιείται ο όρος της έκτακτης ανάγκης, για να καλύψει την αδυναμία της διοίκησης να αντιμετωπίσει ένα τόσο σημαντικό ζήτημα, καταλύεται κάθε έννοια δικαίου και νομιμότητας.

Η εισαγωγή δε σε διάταξη νόμου[120] της συγκεκριμένης εναλλακτικής καταδεικνύει την παραδοχή αδυναμίας διαχείρισης των ζητημάτων ακόμα και σε κεντρικό επίπεδο, παρά τους σχετικούς σχεδιασμούς διαχείρισης αποβλήτων, ενώ ελλοχεύει τον κίνδυνο της έτι περαιτέρω διαιώνισης των φαινομένων, με τους Δήμους να επικαλούνται την εύκολη λύση της «έκτακτης ανάγκης» κωλυσιεργώντας στην εκτέλεση των απαιτούμενων έργων και στη λήψη των αναγκαίων μέτρων[121].

Όπως προαναφέρθηκε, ο ΧΥΤΑ Φυλής δέχεται απόβλητα όχι μόνο από την Αττική, αλλά και από άλλες διαχειριστικές ενότητες, εντούτοις ο υφιστάμενος ΠΕΣΔΑ για την Αττική, αν και προβλέπει ΜΕΑ και ΣΜΑ, δεν έχει συμπεριλάβει τη δημιουργία έργων ασφαλούς τελικής διάθεσης, ήτοι ΧΥΤΥ. Δυστυχώς, δεδομένης της ισχύουσας κατάστασης, στο εγγύς μέλλον, η διοίκηση θα οδηγηθεί σε αναζήτηση τελικού χώρου διάθεσης, υπό την πίεση άμεσης επίλυσης του προβλήματος. Επισημαίνεται ότι ο εν λόγω ΧΥΤΑ δέχεται το μεγαλύτερο όγκο αποβλήτων της χώρας (πάνω από το 50%).

Περαιτέρω, η διοίκηση οδηγείται σε λύσεις αναγκαστικές, όσον αφορά την επιλογή των μεθόδων επεξεργασίας και τελικής διάθεσης των αποβλήτων, οι οποίες ενδεχομένως δεν θα ήταν αποδεκτές υπό άλλες συνθήκες, και σε πολλές

---

[120] Άρθρο 83 παρ. 3 εδ. δ του ν. 4685/2020 σε τροποποίηση του άρθρου 35 του ν. 4042/2012.

[121] Συνήγορος του Πολίτη, Σχόλια επί του Νομοσχεδίου «Εκσυγχρονισμός Περιβαλλοντικής Νομοθεσίας», ανηρτημένο σε: https://www.synigoros.gr/resources/20200504-sxolia-epi-nomosx-eksychr-perival-nomot.pdf, Μάιος 2020.

περιπτώσεις δε θα είναι πλέον συμβατές με τις επιταγές της «Κυκλικής Οικονομίας».

Ο Συνήγορος του Πολίτη έχει δεχθεί και συνεχίζει να δέχεται σημαντικό αριθμό αναφορών από περιοχές στις οποίες δεν έχει προχωρήσει η υλοποίηση των προβλεπόμενων έργων των ΠΕΣΔΑ. Παρακάτω παρατίθενται, ενδεικτικά, υποθέσεις που έχει αναλάβει η Αρχή ανά διαχειριστική ενότητα.

5.1 ΠΕΣΔΑ Πελοποννήσου

Εξ' αιτίας των καθυστερήσεων που ανέκυψαν διαχρονικά στη χωροθέτηση των έργων ασφαλούς διάθεσης που προβλέπονταν από τον εγκεκριμένο ΠΕΣΔΑ Πελοποννήσου, του 2004, κανένας ΧΥΤΑ δε λειτουργεί, έως σήμερα, στην Περιφέρεια Πελοποννήσου (ο ΧΥΤΑ του Κιάτου είναι κορεσμένος και θα έπρεπε ήδη να έχει αποκατασταθεί και του Ξυλοκάστρου είναι μικρής χωρητικότητας), με αποτέλεσμα η διάθεση των απορριμμάτων να γίνεται σε ΧΑΔΑ.

Ακολούθως, με τον επόμενο ΠΕΣΔΑ[122] καθορίστηκαν τρεις (3) Διαχειριστικές Ενότητες και προβλέφθηκαν τρεις (3) μονάδες μονάδες μηχανικής διαλογής-βιολογικής επεξεργασίας απορριμμάτων, οι οποίες συνοδεύονται από τους αντίστοιχους ΧΥΤΥ, καθώς και έργα για τη μεταβατική περίοδο – δεματοποιητές (με τα προβλήματα που ήδη έχουν αναδειχθεί), μέχρι την έναρξη λειτουργίας των έργων διαχείρισης με σκοπό την παύση των ΧΑΔΑ. Οι αρμόδιοι φορείς για την υλοποίηση των στόχων των ΠΕΣΔΑ είναι οι ΦοΔΣΑ. Ωστόσο εν προκειμένω, λόγω της μη σύστασης του περιφερειακού ΦοΔΣΑ[123], ο Γενικός Γραμματέας της Περιφέρειας Πελοποννήσου (νυν Συντονιστής της Αποκεντρωμένης Διοίκησης) ανέθεσε[124] τις εν λόγω αρμοδιότητες στις υπηρεσίες της Περιφέρειας. Η Περιφέ-

---

[122] Εγκρίθηκε με την υπ΄αρίθμ.: 5154/02.12.2010 απόφαση του Γενικού Γραμματέα Περιφέρειας Πελοποννήσου.

[123] Σύμφωνα με τα οριζόμενα στην παρ. 5, του άρθρου 30, του ν. 3536/2007, αν η λειτουργία των ΦΟΣΔΑ είναι πλημμελής ή ανεπαρκής ο Γ.Γ. της οικείας Περιφέρειας, με ειδικά αιτιολογημένη απόφασή του μπορεί να αναθέσει την υλοποίηση των δραστηριοτήτων τους, στις αρμόδιες υπηρεσίες αυτής.

[124] Ο Γ.Γ. Αποκεντρωμένης Διοίκησης (νυν Συντονιστής) με την υπ΄ αρίθμ.: 39953/19886/07.12.2010 απόφαση, την οποία επικαιροποίησε με την υπ' αρίθμ.: 3372/378/13.01.2012 απόφασή του ανέθεσε στην αιρετή Περιφέρεια Πελοποννήσου την υλοποίηση του έργου «Ολοκληρωμένη Διαχείριση Απορριμμάτων Περιφέρειας Πελοποννήσου με ΣΔΙΤ».

ρεια Πελοποννήσου υπέβαλε πρόταση για την υλοποίηση του Έργου για την ολοκληρωμένη διαχείριση απορριμμάτων της Περιφέρειας Πελοποννήσου με Σύμπραξη Δημοσίου και Ιδιωτικού Τομέα (ΣΔΙΤ), η οποία εγκρίθηκε με την από 27.12.2011 απόφαση της Διυπουργικής Επιτροπής Συμπράξεων Δημοσίου και Ιδιωτικού Τομέα (ΔΕΣΔΙΤ). Με την αρίθμ. πρωτ.: οικ. 173714/09.07.2014 απόφαση του Υπουργού ΠΕΚΑ εγκρίθηκαν οι περιβαλλοντικοί όροι του έργου. Ωστόσο, στη συνέχεια, παρά το γεγονός ότι η νομιμότητα του έργου κρίθηκε από τα αρμόδια δικαστήρια και από το Ελεγκτικό Συνέδριο, αμφισβητήθηκε η ορθότητά του, λόγω της διαφορετικής προσέγγισης στη διαχείριση των αποβλήτων, μετά τη θέση σε ισχύ του εν ισχύ ΠΕΣΔΑ (που κυρώθηκε με την ΚΥΑ οικ. 27716/1612/2017) και δεν προχώρησε η υλοποίησή του. Τελικά, μετά από πολλές αναβολές, με την υπ' αρ. πρωτ.: 925/12.03.2019 απόφαση του Περιφερειάρχη, εντάχθηκε το έργο στο επιχειρησιακό πρόγραμμα υποδομών του 2014-2020, με ημερομηνία έναρξης των εργασιών την 18η/3/2019 και λήξης την 17η/3/2022. Συνεπώς, εξαιτίας των προαναφερόμενων καθυστερήσεων απαιτούνται κατ' ελάχιστο 2-3 έτη προκειμένου η Περιφέρεια Πελοποννήσου να αποκτήσει νόμιμους χώρους τελικής διάθεσης.

Εν όψει των ανωτέρω, ο Δήμος Τρίπολης, ο οποίος αναγκάστηκε να κλείσει τον ΧΑΔΑ που χρησιμοποιούσε σε εφαρμογή της υπ' αρίθμ.: 642/2011 απόφασης του Μονομελούς Πρωτοδικείου Τρίπολης, μη διαθέτοντας εναλλακτική νόμιμου χώρου τελικής διάθεσης, ανέστειλε από την 11η/12/2014, τις εργασίες της αποκομιδής των απορριμμάτων, με αποτέλεσμα τη συσσώρευση απορριμμάτων στους δρόμους του Δήμου, και την εξ αυτού πρόκληση σοβαρής και συστηματικής ρύπανσης του περιβάλλοντος και των φυσικών πόρων και κίνδυνο για τη δημόσια υγεία[125].

Το γεγονός αυτό οδήγησε στην απόφαση του Περιφερειάρχη Πελοποννήσου να κηρύξει την πόλη σε κατάσταση έκτακτης ανάγκης έως τον Απρίλιο του 2015, μέτρο ωστόσο, που είχε χρησιμοποιηθεί επανειλημμένα τα τελευταία χρόνια. Συγκεκριμένα, η πόλη κηρύχθηκε σε κατάσταση έκτακτης ανάγκης, για πρώτη φορά το 2013, λόγω του όγκου των απορριμμάτων που είχαν συσσωρευτεί στους δρόμους. Τότε, με την υπ' αρίθμ.: 17206/1873/2013 ΚΥΑ, αποφασίστηκε η μεταφορά των απορριμμάτων στον ΧΥΤΑ της Φυλής, για συγκεκριμένο μικρό χρονικό διάστημα, το οποίο στη συνέχεια επιμηκύνθηκε με την υπ' αρίθμ.: 67346/5213/2013 ΚΥΑ. Επισημαίνεται, ότι, σύμφωνα με τις ως άνω αποφάσεις, οι αρμόδιες αρχές όφειλαν να μεριμνήσουν για την ταχεία υλοποίηση των έργων

[125] Φ.Υ. 193566/2015, 227739/2017.

διαχείρισης ΑΣΑ προκειμένου να είναι δυνατόν να τεθούν σε λειτουργία, το αργότερο εντός εξαμήνου, οι αναγκαίες υποδομές. Ωστόσο, το γεγονός της μη έναρξης λειτουργίας των υποδομών ΑΣΑ, που προβλέπονταν από τον ΠΕΣΔΑ, οδήγησε ξανά στη συσσώρευση των απορριμμάτων με αποτέλεσμα, με νεότερες αποφάσεις του Περιφερειάρχη Πελοποννήσου, να κηρυχτεί ξανά η πόλη σε κατάσταση έκτακτης ανάγκης.

Στη συνέχεια ο Δήμος, προκειμένου να αντιμετωπίσει την κατάσταση στην οποία είχε περιέλθει, μίσθωσε ένα ιδιωτικό ακίνητο για την προσωρινή απόθεση των απορριμμάτων και αφού αναγκάστηκε να σταματήσει τη διάθεση και σε αυτό, μετά την υπ' αρίθμ.: 159/2018 απόφαση ασφαλιστικών μέτρων του Πρωτοδικείου Τρίπολης, μίσθωσε διαδοχικά ένα άλλο[126]. Όπως ήταν αναμενόμενο, η προσωρινή απόθεση έγινε μόνιμη, με αποτέλεσμα να δημιουργηθούν στις θέσεις αυτές δύο νέοι ΧΑΔΑ, οι οποίοι μέχρι σήμερα δεν έχουν αποκατασταθεί, παρά το γεγονός ότι οι εν λόγω «δραστηριότητες» εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του ΠΔ 148/2009 «Περιβαλλοντική Ευθύνη» απαιτώντας τη λήψη άμεσων μέτρων για την αποκατάσταση της προκληθείσης ζημίας. Στη συνέχεια εγκρίθηκε η ΑΕΠΟ του έργου «Προσωρινή μεταβατική λύση διαχείρισης απορριμμάτων του Δήμου Τρίπολης» (με διαλογή σύμμεικτων ανακυκλώσιμων αποβλήτων σε ΚΔΑΥ, κομποστοποίηση προδιαλεγμένων βιοαποβλήτων και προσωρινή αποθήκευση σύμμεικτων) η οποία αναμένεται να επιλύσει το πρόβλημα, τουλάχιστον έως την ολοκλήρωση των έργων διαχείρισης αποβλήτων ΣΔΙΤ.

Σοβαρά είναι τα προβλήματα και στην υφιστάμενη διαχείριση απορριμμάτων στην Περιφερειακή Ενότητα Αργολίδας, ιδιαίτερα μάλιστα στις πιο τουριστικές θέσεις, όπως η Ερμιονίδα. Στην περιοχή δεν υπάρχει καμία εγκατάσταση τελικής διάθεσης, καθώς δεν έχει κατασκευαστεί ο ΧΥΤΑ που προβλέπονταν από τον ΠΕΣΔΑ του 2004 και πλέον η περιοχή προβλέπεται να εξυπηρετηθεί από την Μονάδα Ολοκληρωμένης Διαχείρισης (ΜΕΑ-ΧΥΤΥ) της 1ης υποενότητας (Δήμου Τρίπολης). Μετά τη διακοπή του ΧΑΔΑ του Δήμου Ερμιονίδας, η Περιφέρεια Πελοποννήσου προχώρησε στην αδειοδότηση για τον χώρο δεματοποίησης και προσωρινής αποθήκευσης αστικών σύμμεικτων απορριμμάτων στη θέση «Σταυρός – Κλάδεμα» Δ.Δ. Διδύμων, Δήμου Ερμιονίδας. Δεδομένου, ότι δεν είχε προβλεφθεί ο τελικός αποδέκτης των δεμάτων, η περιοχή μετατράπηκε γρήγορα σε νέο ΧΑΔΑ, αφού εκτός από τις περίπου 30.000 δεματοποιημένες μπάλες, γύρω από τον χώρο υπήρχαν και χύδην (αδεματοποίητα) απορ-

[126] Φ.Υ. 227739/2017.

ρίμματα. Όταν το 2013 σταμάτησε προσωρινά η λειτουργία του δεματοποιητή, τα απορρίμματα σωρεύτηκαν στους δρόμους του Δήμου. Αντίστοιχα, και σε αυτήν την περίπτωση, εκδόθηκαν δύο διαδοχικές ΚΥΑ, με τις οποίες αποφασίστηκε η μεταφορά των απορριμμάτων στον ΧΥΤΑ Φυλής. Εντός του 2018 ολοκληρώθηκαν οι εργασίες ενσωμάτωσης των δεματοποιημένων σύμμεικτων αστικών στερεών αποβλήτων στον υπό αποκατάσταση ΧΑΔΑ στη θέση «Σταυρός 1»[127].

Τέλος, επισημαίνεται ότι λόγω της καθυστέρησης στην υλοποίηση των έργων του ΠΕΣΔΑ Πελοποννήσου, καθυστερεί και η αποκατάσταση σημαντικού αριθμού ΧΑΔΑ της Π.Ε. Κορινθίας, στους οποίους εξακολουθεί να γίνεται διάθεση αποβλήτων και στους οποίους επανειλημμένα εκδηλώθηκαν πυρκαγιές. Κάποιοι από τους εν λόγω ΧΑΔΑ αποκαταστάθηκαν το 2017[128]. Εντούτοις, επειδή ο ΧΥΤΑ Ξυλοκάστρου είναι σχεδόν κορεσμένος, ελλοχεύει ο κίνδυνος να ξαναχρησιμοποιηθούν οι χώροι αυτοί αν καθυστερήσουν περαιτέρω τα έργα τελικής διάθεσης.

Συνεπώς, η απουσία επαρκούς εγκατάστασης διαχείρισης αποβλήτων D1 (π.χ χώρος υγειονομικής ταφής) σε ολόκληρη την Περιφέρεια Πελοποννήσου, όπως επανειλημμένα έχει επισημανθεί και από τις συναρμόδιες υπηρεσίες Περιβάλλοντος της Περιφέρειας και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης, καθιστά αδύνατη την ορθή διαχείριση των αποβλήτων. Τίθεται εν αμφιβόλω η επίλυση του ζητήματος με έργα υποκατάστασης των ΧΑΔΑ, καθώς δεν διασφαλίζεται εάν ο εκάστοτε δεματοποιητής ή/και ο «χώρος νόμιμης προσωρινής αποθήκευσης», θα παραμείνει σε λειτουργία μόνο για ένα έτος και δε θα μετατραπεί σε νέο ΧΑΔΑ, όπως έχει προαναφερθεί. Επίσης, οι μονάδες μηχανικής διαλογής σύμμεικτων ΑΣΑ που υλοποιούνται και αδειοδοτούνται έχουν προσωρινό μεταβατικό χαρακτήρα εν αναμονή της λειτουργίας της Ολοκληρωμένης εγκατάστασης Διαχείρισης Αποβλήτων (ΟΕΔΑ) και δυστυχώς παρατηρείται ότι δεν εφαρμόζουν το σύνολο της περιβαλλοντικής νομοθεσίας αναφορικά με τις προδιαγραφές που πρέπει να τηρούν (π.χ. χώροι υποδοχής αποβλήτων, εφαρμογή χειροδιαλογής κατά την επεξεργασία, συστήματα περιορισμού εκπομπών στη ατμόσφαιρα, επεξεργασία στραγγισμάτων κ.λ.π). Περαιτέρω, καθώς οι μονάδες αυτές παράγουν υπόλειμμα και δεν υπάρχει χώρος τελικής

---

[127] Ανηρτημένο σε:
https://www.synigoros.gr/?i=quality-of-life.el.erga_diaxeirisi_apovlitwn.559271

[128] Φ.Υ. 153603/2012 153601/2012, 153605/2012.

διάθεσης, οι αρμόδιες υπηρεσίες προβληματίζονται, ορθά, για την αδειοδότησή τους.

Συμπερασματικά, όλη η Περιφέρεια Πελοποννήσου βρίσκεται υπό άμεση απειλή περιβαλλοντικής ζημίας, κατά το ΠΔ 148/2009, λόγω της λειτουργίας ΧΑΔΑ ή της ύπαρξης μη αποκατεστημένων ΧΑΔΑ. Ωστόσο, καθίσταται αναποτελεσματική ή/και αδύνατη η εξέταση των μεμονωμένων περιπτώσεων περιβαλλοντικής ζημίας, δεδομένου ότι το πρόβλημα είναι συνολικό και οφείλεται στην απουσία νόμιμου χώρου τελικής διάθεσης αποβλήτων. Τονίζεται πάντως, ότι, παρά τα διαπιστωμένα προβλήματα, οι Δήμοι δεν έχουν καν προχωρήσει στην εφαρμογή συστημάτων εναλλακτικής διαχείρισης και δεν έχουν λάβει τα προβλεπόμενα μέτρα ώστε να αυξήσουν τα ποσοστά ανακύκλωσης και να μειώσουν την ποσότητα των προς διάθεση απορριμμάτων.

5.2 ΠΕΣΔΑ Δυτικής Ελλάδας

5.2.1 Π.Ε. Ηλείας

Πέραν της Περιφέρειας Πελοποννήσου και άλλες περιοχές αντιμετωπίζουν σοβαρό πρόβλημα στη διαχείριση των αποβλήτων εξαιτίας των καθυστερήσεων στην υλοποίηση των έργων ΠΕΣΔΑ. Χαρακτηριστική είναι η περίπτωση της Περιφερειακής Ενότητας Ηλείας[129]. Ο Δήμος Πύργου διέθετε επί πολλά έτη τα απορρίμματά του σε διάφορους ΧΑΔΑ. Οι προσπάθειες για κατασκευή ΧΥΤΑ σε νομαρχιακό επίπεδο (σύμφωνα με τον νομαρχιακό σχεδιασμό του 1996) προσέκρουσαν στην υπ΄ αρίθμ.: 161/2004 απόφαση του ΣτΕ περί αναστολής εκτελέσεως της ΑΕΠΟ για την κατασκευή ΧΥΤΑ στην θέση «Κορωνόβραχος» και στη συνέχεια στην αδυναμία ή/και αδιαφορία των τοπικών αρχών για την εξεύρεση νέου χώρου. Ακολούθως, για την Π.Ε. Ηλείας επιλέχθηκε η λύση της ολοκληρωμένης διαχείρισης αποβλήτων με ΣΔΙΤ. Ωστόσο, και στην περίπτωση αυτή, κατ΄ αναλογία με την Περιφέρεια Πελοποννήσου, λόγω καθυστερήσεων της διοίκησης, και στη συνέχεια διάστασης απόψεων και πολιτικής βούλησης, δεν προχώρησε η υλοποίηση του έργου. Ο Δήμος, σε εφαρμογή του προγράμματος παύσης λειτουργίας, μετά την καταδίκη της χώρας το 2014, έκλεισε το 2015 τους ΧΑΔΑ που χρησιμοποιούσε και ξεκίνησε την αποκατάστασή τους. Ελλείψει μονάδας τελικής διάθεσης, τα απορρίμματα παρέμεναν αδιάθετα για μεγάλα χρονικά διαστήματα και σωρεύονταν σε διάφορα σημεία του Δήμου με σοβαρές επιπτώσεις στο περιβάλλον και στη δημόσια υγεία. Ο Περιφε-

[129] Φ.Υ. 215071/2016, 212762/2016, 199774/2015.

ρειάρχης, με διαδοχικές αποφάσεις, κήρυξε τον Δήμο Πύργου σε κατάσταση έκτακτης ανάγκης, στη συνέχεια των οποίων εκδόθηκαν ΚΥΑ για τη μεταφορά των απορριμμάτων στον ΧΥΤΑ Ναυπάκτου ή/και στο ΧΥΤΑ Φλόκα Αχαΐας. Σε μια προσπάθεια να διαχειριστεί το πρόβλημα, ο Δήμος Πύργου δημιούργησε νέο ΧΑΔΑ στη θέση «Λίμνες» και κατόπιν προχώρησε στην εγκατάσταση δεματοποιητή στην θέση «Ποτόκι». Στη συνέχεια εγκατέστησε προσωρινό σταθμό μεταφόρτωσης δίπλα στο στάδιο, ο οποίος, όπως ήταν και στην περίπτωση αυτή αναμενόμενο λόγω έλλειψης χώρου τελικής διάθεσης, εξελίχθηκε σε ανεξέλεγκτο χώρο διάθεσης, στον οποίο συγκεντρώθηκε μεγάλη ποσότητα απορριμμάτων στοιβαγμένων σε σωρούς πολύ μεγάλου ύψους[130]. Επειδή ο χώρος βρέθηκε να χρησιμοποιείται ως ΣΜΑ χωρίς εγκεκριμένους περιβαλλοντικούς όρους με εναπόθεση μεγάλων ποσοτήτων απορριμμάτων, ο Αντιπεριφερειάρχης επέβαλε στον Δήμο πρόστιμο ύψους 56.000 ευρώ.

Τελικά, το 2016, κατασκευάστηκε ο ΧΥΤΥ «Τριανταφυλλιάς», ο οποίος εξυπηρετεί το σύνολο των Δήμων της Π.Ε. Ηλείας, ενώ ταυτόχρονα ο Δήμος Πύργου οργάνωσε και επέτυχε αύξηση του ποσοστού ανακύκλωσης σε 21%. Για τη μετατροπή του ΧΥΤΑ σε ΧΥΤΥ και ελλείψει ολοκληρωμένης μονάδας επεξεργασίας, εγκαταστάθηκε προσωρινή κινητή μονάδα μηχανικής διαλογής ανακύκλωσης και κομποστοποίησης εντός του ΧΥΤΥ. Ωστόσο, αν και έγιναν βήματα προς την ολοκληρωμένη διαχείριση των απορριμμάτων και επιτεύχθηκε αύξηση της ανακύκλωσης (όχι όμως επαρκής) η επιλογή του υφιστάμενου ΧΥΤΥ Τριανταφυλλιάς, ως χώρου διάθεσης των απορριμμάτων όλων των Δήμων της Π.Ε., χωρίς την ολοκλήρωση των συνοδών έργων, αποτελούσε λύση ανάγκης, η οποία σε βάθος χρόνου θα επέφερε τον κορεσμό του. Ως εκ τούτου, επανήλθε η λύση της ολοκληρωμένης μονάδας διαχείρισης με ΣΔΙΤ, με βελτιώσεις και ελάχιστη εγγυημένη ποσότητα αποβλήτων από 60.000 σε 45.000 τόνους, εγκρίθηκε η σύμβαση του έργου (μονάδα μηχανικής επεξεργασίας / Ανάκτησης-Ανακύκλωσης και ΚΔΑΥ) με την υπ' αρίθμ.: 047/2019 απόφαση του Ελεγκτικού Συνεδρίου και αναμένεται η ολοκλήρωση και λειτουργία του. Παραμένει, ωστόσο, σε εκκρεμότητα η ολοκλήρωση της αποκατάστασης του ΧΑΔΑ «Λιμνών», καθώς και η τύχη των δεκάδων χιλιάδων τόνων απορριμμάτων που είναι δεματοποιημένοι στο «Ποτόκι».

---

[130] Σχετική υπ' αριθμ. πρωτ.: Τ.Τ.οικ.2561/123625/13.05.2016 έκθεση αυτοψίας του ΚΕΠΠΕ της Π.Ε. Ηλείας.

5.2.2 Π.Ε. Αχαΐας

Το γεγονός της καθυστέρησης υλοποίησης του συνόλου των υποδομών διαχείρισης στερεών αποβλήτων στην Περιφερειακή Ενότητα Αχαΐας έχει ως αποτέλεσμα τη συσσώρευση αποβλήτων στους δρόμους των οικισμών του Δήμου Αιγιαλείας, περιοχής που συγκεντρώνει μεγάλο αριθμό παραθεριστών[131]. Το φαινόμενο εντείνεται κατά τους καλοκαιρινούς μήνες λόγω του μεγάλου αριθμού επισκεπτών και του πολλαπλασιασμού των ποσοτήτων των παραγόμενων αποβλήτων. Τα προβλήματα ξεκίνησαν ήδη από το 2018, όταν κάτοικοι απέκλεισαν τον υφιστάμενο ΧΥΤΑ Αιγείρας – Ανατολικής Αιγιαλείας, διαμαρτυρόμενοι για τη ρύπανση και υποβάθμιση του περιβάλλοντος και επιπτώσεων στην υγεία από τη μη σύννομη λειτουργία και τη μη τήρηση των περιβαλλοντικών όρων. Εν συνεχεία, η λειτουργία του απαγορεύτηκε με την υπ΄ αρίθμ.: 55/2019 απόφαση του Πρωτοδικείου Αιγίου, λόγω των σοβαρών διαπιστωμένων προβλημάτων.

Σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στον υφιστάμενο ΠΕΣΔΑ προβλέπεται η εξυπηρέτηση της Π.Ε. Αχαΐας από τον υπό κατασκευή ΧΥΤΥ Συμπολιτείας και τους ΧΥΤΑ Φλόκα, Αιγείρας και Ξερόλακας, με τους δύο τελευταίους να έχουν σχεδόν κορεστεί ήδη από το 2016. Παράλληλα, οι Δήμοι έπρεπε να ενισχύσουν την ανακύκλωση με την προμήθεια εξοπλισμού διαλογής στην πηγή και δημιουργία πράσινων σημείων και τέθηκε συγκεκριμένο χρονοδιάγραμμα για την ολοκλήρωση των προτεινόμενων έργων (κατασκευή ΧΥΤΥ Συμπολιτείας, σταθμών μεταφόρτωσης, μονάδων επεξεργασίας βιοαποβλήτων, ΜΕΑ και ΚΔΑΥ) έως το 2018. Ωστόσο, σύμφωνα με την πρόσφατη ενημέρωση της Αρχής η ωριμότητα των έργων για τη διαχείριση των αποβλήτων βρίσκεται ακόμα σε πρώιμο στάδιο. Προκειμένου να αντιμετωπιστεί η κατάσταση έκτακτης ανάγκης, να προστατευτεί η δημόσια υγεία και να αποτραπεί τυχόν ενεργοποίηση των ΧΑΔΑ, ο Συντονιστής της Αποκεντρωμένης Διοίκησης με διαδοχικές αποφάσεις[132] ενέκρινε την μεταφορά των αποβλήτων του Δήμου σε ΧΥΤΑ της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδος, και της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας. Ωστόσο, η επιλογή αυτή αποτελεί λύση ανάγκης, η οποία σε βάθος χρόνου θα

---

[131] Φ.Υ. 244979/2018, 244820/2018, 245041/2018, 245323/2018.

[132] Υπ΄αρίθμ.: 64413/28.03.2018 (ΦΕΚ 1174/Β/2-4-2018), 78264/19.04.2018 (ΦΕΚ 1486/Β/30-4-2018), 150129/10.7.2019(ΦΕΚ 2937/Β/12-7-2019) Αποφάσεις του Συντονιστή Αποκεντρωμένης Διοίκησης Πελοποννήσου, Δυτικής Ελλάδας και Ιονίου και η υπ΄αρ. 159253/19.06.2019 (ΦΕΚ2987/Β/19-7-19) Κοινή Απόφαση με τον Συντονιστή Αποκεντρωμένης Διοίκησης Ηπείρου –Δυτικής Μακεδονίας.

επιφέρει τον κορεσμό και των εν λόγω ΧΥΤΑ, ενώ θα πρέπει να συνυπολογιστεί και το κόστος μεταφοράς των αποβλήτων.

5.3 ΠΕΣΔΑ Ιονίων Νήσων

Για τον Δήμο Κέρκυρας στον αναθεωρημένο ΠΕΣΔΑ Ιονίων Νήσων, έτους 2016, αναγνωρίζεται, ότι, στο σύνολό τους σχεδόν, οι Δήμοι Κέρκυρας και Παξών, εξυπηρετούνται από τον ΧΥΤΑ Κεντρικής Κέρκυρας και συγκεκριμένα από το κύτταρο Β στο Τεμπλόνι[133]. Για την διαχείριση των υπολειμματικών σύμμεικτων απορριμμάτων έχει προταθεί η δημιουργία ΜΕΑ, δυναμικότητας 35.000 τόνων. Επίσης, κρίνονταν επιτακτική η έναρξη συστημάτων διαλογής στην πηγή βιοαποβλήτων και ανακυκλώσιμων υλικών (4 ρευμάτων)[134]. Αυτή τη στιγμή το κύτταρο Β στον ΧΥΤΑ Τεμπλονίου έχει κορεστεί.

Με την απόφαση του ΔΕΕ της 27ης Απριλίου 2017 (C-202/16) κρίθηκε ότι η Ελληνική Δημοκρατία, ανεχόμενη τη λειτουργία του ΧΥΤΑ Τεμπλονίου, η οποία δεν πληροί τους όρους και τις προδιαγραφές της περιβαλλοντικής νομοθεσίας της ΕΕ, παρέβη τις υποχρεώσεις της. Ειδικότερα, από την έρευνα του Συνηγόρου για τον ΧΥΤΑ Τεμπλονίου διαπιστώθηκε ότι δεν είχαν τηρηθεί οι προβλεπόμενες διατάξεις για την επιλογή του χώρου και την αδειοδότηση του ΧΥΤΑ. Επισημαίνεται ότι την επιλογή επηρέασε το γεγονός ότι στη συγκεκριμένη θέση είχε δημιουργηθεί, ήδη, ΧΑΔΑ. Εκτός των ανωτέρω, κατόπιν ελέγχων, διαπιστώθηκε ότι ο εν λόγω ΧΥΤΑ λειτουργούσε, χωρίς άδεια διάθεσης και χωρίς να έχουν εφαρμοστεί οι εγκεκριμένοι Περιβαλλοντικοί Όροι. Πρέπει να τονιστεί ότι ο ΧΥΤΑ Τεμπλονίου, σύμφωνα με τον ΠΕΣΔΑ, δέχεται απόβλητα και από τις Διαπόντιες Νήσους. Χαρακτηριστικά για την αποκατάσταση ΧΑΔΑ, εντός προστατευόμενης περιοχής και με διαφυγή απορριμμάτων στη θάλασσα, στη

---

[133] Αναφέρει, δε, ότι το κύτταρο Β σύντομα πρόκειται να κορεστεί εντός 6 μηνών. Συνίστατο αναβάθμιση του ΧΥΤΑ Κεντρικής Κέρκυρας, συμπλήρωση και αναβάθμιση υποδομών του ΧΥΤΑ Λευκίμμης και λειτουργία του ως ΧΥΤΥ, και τέλος, κατασκευή – λειτουργία νέου ΧΥΤΥ στην Κέρκυρα.

[134] Κατά τη μεταβατική διαχείριση η διάθεση των δεματοποιημένων υπολειμμάτων προβλεπόταν ότι θα γίνεται είτε στο ΧΥΤΥ Λευκίμμης, εφόσον λάβει τις απαιτούμενες άδειες, είτε σε νέο χώρο κατόπιν σχετικής μελέτης και αδειοδότησης. Η μεταβατική διαχείριση θα σταματήσει με την έναρξη λειτουργίας της ΜΕΑ. Με τη μετατροπή της λειτουργίας του ΧΥΤΑ Λευκίμμης σε ΧΥΤΥ προβλέπεται, μεταξύ άλλων, και η εναπόθεση υπολείμματος που θα προέρχεται μετά από επεξεργασία στον ΧΥΤΑ Τεμπλονίου.

θέση «Σαντάρδο» της Ερείκουσας[135], η μελέτη αναθεώρησης του ΠΕΣΔΑ 2012 και ο αναθεωρημένος του 2016 Ιονίων Νήσων προέβλεψαν για τις Διαπόντιες Νήσους «*άμεσο κλείσιμο ή και αποκατάσταση των ΧΑΔΑ και μεταφορά του συνόλου των ΑΣΑ στο ΧΥΤΑ Τεμπλονίου κατά το μεταβατικό στάδιο*». Σύμφωνα με το υπ' αρίθμ. πρωτ.: 70926/6232/29.08.19 έγγραφο των Επιθεωρητών και Ελεγκτών ΥΠΕΝ (Σώμα επιθεώρησης Ν. Ελλάδας), η λειτουργία του ΧΥΤΑ Τεμπλονίου έχει διακοπεί σ' ότι αφορά στην εναπόθεση απορριμμάτων στα κύτταρα και πραγματοποιείται δεματοποίηση όσων εισέρχονται. Τα ήδη υπάρχοντα χύδην απορρίμματα σκοπείται να ενταχθούν προς ταφή κατά την αποκατάσταση. Κατά τη μεταβατική διαχείριση του ΟΕΔΑ πραγματοποιείται προδιαλογή των σύμμεικτων απορριμμάτων με μηχανικό διαχωρισμό και κινητό ΚΔΑΥ, ενώ υπάρχει και μονάδα κομποστοποίησης και δεματοποίησης υπολείμματος που αποθηκεύεται προσωρινά σε όμορη έκταση.

Αναφορικά με τον ΧΥΤΑ της Λευκίμμης, αρχικά, υφίστατο ζήτημα ως προς τη νόμιμη χωροθέτησή του δεδομένου ότι δεν είχε προηγηθεί εθνικός σχεδιασμός και ο περιφερειακός σχεδιασμός δεν έγινε σύμφωνα με τις τασσόμενες διαδικασίες. Εντούτοις, όπως κρίθηκε με τις υπ' αρίθμ. 961, 962 και 963/2015 αποφάσεις του ΣτΕ, τελικά η επίμαχη θέση προβλέφθηκε στους δύο επόμενους περιφερειακούς σχεδιασμούς. Επίσης, το ΣτΕ με την υπ' αριθμ. 1112/2019 απόφασή του έκρινε νόμιμη την τροποποίηση της ΑΕΠΟ (180937/14.09.2017) για τον ΧΥΤΑ Ν. Κέρκυρας. Σήμερα, βρίσκεται εν ισχύ η υπ' αρίθμ.: 112608/06.06.2018 ΑΕΠΟ (τροποιητική της ανωτέρω), για την οποία εκκρεμεί νέα αίτηση ακύρωσης στο ΣτΕ. Το 2018, το ΣτΕ έκανε μερικώς δεκτή την αίτηση αναστολής κατά της υπ' αρίθμ.: 112608/06.06.2018 ΑΕΠΟ. Με την εν λόγω απόφαση, επιτράπηκε η μεταφορά και εναπόθεση δεμάτων υπολείμματος στον εν λόγω ΧΥΤΥ, μετά την επεξεργασία τους στην ΟΕΔΑ Τεμπλονίου, μέχρι του ορίου, συνολικά, των 10.000 τόνων. Με την υπ' αρίθμ. πρωτ.: 95/16212/25.02.19 απόφαση του Περιφερειάρχη Ιονίων Νήσων χορηγήθηκε η Άδεια Λειτουργίας του ΧΥΤΥ, υπό τον όρο να αποκατασταθούν πλήρως οι ελλείψεις που έχουν καταγραφεί. Πολλά από τα προβλήματα οφείλονταν σε εκτεταμένες δολιοφθορές.

Παράλληλα, επιβλήθηκαν υψηλά πρόστιμα από τις αρμόδιες υπηρεσίες (Δ/νση Περιβάλλοντος Περιφέρειας & Επιθεωρητές Περιβάλλοντος ΥΠΕΝ) τόσο για διοικητικές ελλείψεις, όσο και για παράβαση των ΠΟ. Με το από 06.08.2019 τροποποιημένο Σχέδιο Συμμόρφωσης για την επίλυση των προβλημάτων και τη λειτουργία της ΟΕΔΑ Κέρκυρας και του ΧΥΤΥ Λευκίμμης, συνταχθέν από το

[135] Φ.Υ. 180659/2014.

Σώμα Επιθεώρησης Ν. Ελλάδας των Επιθεωρητών & Ελεγκτών του ΥΠΕΝ, ο ΣΥΔΙΣΑ (Σύνδεσμος Διαχείρισης Στερεών Αποβλήτων) Κέρκυρας υποχρεούται, εντός συγκεκριμένου χρονοδιαγράμματος να προβεί σε ενέργειες για την αντιμετώπιση των προβλημάτων και στις δύο θέσεις. Ωστόσο, από δημοσιεύματα στον τύπο προέκυψε ότι συζητήθηκε η μεταφορά απορριμμάτων σε άλλη διαχειριστική ενότητα, εν αναμονή λειτουργίας της νέας μονάδας στο Τεμπλόνι. Κατόπιν τούτου, ο Συνήγορος του Πολίτη απηύθυνε σχετικό έγγραφο προς τη Γενική Γραμματεία Διαχείρισης Αποβλήτων του ΥΠΕΝ ζητώντας να ενημερωθεί για το ζήτημα. Εξέφρασε δε την άποψη ότι, η ανωτέρω λύση, προφανώς, έρχεται σε αντίθεση με τις προβλέψεις του ΕΣΔΑ και του ΠΕΣΔΑ, ενώ τίθενται σοβαρά ζητήματα ως προς τη μεγιστοποίηση του περιβαλλοντικού αποτυπώματος από τη διαχείριση των αποβλήτων της Κέρκυρας, με τελική μετακύλιση του προβλήματος σε άλλες περιοχές της Ελλάδας.

Στο υπ' αρίθμ. πρωτ.: ΥΠΕΝ/ΔΔΑ/6481/358/12.06.20 απαντητικό έγγραφο της Δ/νσης Διαχείρισης Αποβλήτων του ΥΠΕΝ, μεταξύ άλλων, αναφέρεται ότι το έργο κατασκευής της ΜΕΑ έχει ενταχθεί για χρηματοδότηση στο ΕΣΠΑ και η δημοπράτηση του έργου βρίσκεται σε εξέλιξη, ενώ βρίσκονται σε εξέλιξη και οι μελέτες ωρίμανσης για την κατασκευή του ΧΥΤΥ ως συνοδό έργο της ΜΕΑ. Επίσης, στο εν λόγω έγγραφο γίνεται επίκληση σχετικού εγγράφου του ΣΥΔΙΣΑ Κέρκυρας από το οποίο προκύπτει ότι έχει εγκαταλειφθεί ο σχεδιασμός για τη λειτουργία του ΧΥΤΥ Λευκίμμης. Λόγω δε της έκτακτης ανάγκης αντιμετώπισης του οξύτατου προβλήματος, εκδόθηκε η υπ' αρίθμ.: 284558/2019 απόφαση των Συντονιστών των Αποκεντρωμένων Διοικήσεων Πελοποννήσου, Δυτικής Ελλάδας και Ιονίου – Ηπείρου και Δυτικής Μακεδονίας, σχετικά με τη μεταφορά 23.700 τόνων ΑΣΑ των τριών Δήμων της Κέρκυρας στη ΜΕΑ της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας, προς επεξεργασία και η διάθεση του υπολείμματος στον ΧΥΤΥ των Κεντρικών Εγκαταστάσεων Ολοκληρωμένης Διαχείρισης, έως την 31.12.2020. Έχει, ωστόσο, αποφασιστεί, σε συνάντηση των εμπλεκόμενων φορέων, ότι τα απόβλητα θα μεταφέρονται στη ΜΕΑ της Κοζάνης έως το τέλος του 2022. Ο ΧΥΤΑ Τεμπλονίου, για την αποκατάσταση του οποίου οι εργασίες έχουν ξεκινήσει, αναμένεται ότι θα ολοκληρωθεί μέχρι τα τέλη του 2020. Τέλος, στο εν λόγω έγγραφο σημειώνεται ότι, ως την έναρξη της μεταφοράς των ΑΣΑ, η διαχείριση αυτών εξακολουθεί να υλοποιείται στη ΜΕΑ Τεμπλονίου. Στο σημείο αυτό αξίζει, εντούτοις, να επισημανθεί ότι, η Αρχή, κατόπιν της εμπειρίας της, πιθανολογεί ότι η ολοκλήρωση των ανωτέρω έργων μπορεί να μην έχει επιτευχθεί μέχρι το τέλος του 2022.

Όπως είναι προφανές, μετά και την έκδοση όλων των απαιτούμενων αδειών για τη λειτουργία του ΧΥΤΥ Λευκίμμης, την έκδοση των προαναφερόμενων

αποφάσεων του ΣτΕ, την εμπλοκή των Επιθεωρητών Περιβάλλοντος, τη δαπάνη μεγάλων χρηματικών ποσών για το εν λόγω έργο, τις αντιδράσεις και τους φόβους των πολιτών, έρχεται μια καθαρά πολιτική απόφαση να ανατρέψει έναν σχεδιασμό ετών. Ορθή ή μη, η εν λόγω ανατροπή θέτει πολλά ερωτήματα τόσο σχετικά με τον τρόπο χωροθέτησης αυτών των εγκαταστάσεων, όσο και για τον ρόλο που κάθε φορά διαδραματίζουν οι τοπικές πιέσεις και οι πολιτικές επιλογές. Για ακόμα δε μια φορά καταδεικνύεται η αδυναμία της διοίκησης να διατηρήσει και να υλοποιήσει τους σχεδιασμούς διαχείρισης των ΑΣΑ. Τονίζεται δε, ότι σε κάθε περίπτωση, αυτή τη στιγμή χρήζει άμεσης αποκατάστασης ο ΧΥΤΑ Λευκίμμης, στον χώρο του οποίου έχουν ήδη αποτεθεί τα δεματοποιημένα απόβλητα.

Παρά τη θετική προσπάθεια με τους δύο ΠΕΣΔΑ Ιονίων Νήσων (2006 και 2016), μετά την πάροδο πλέον των είκοσι ετών από τη χρήση του χώρου στο Τεμπλόνι και τεσσάρων ετών από τον τελευταίο ΠΕΣΔΑ, διαπιστώνεται διαχρονική κακοδιοίκηση σε ό,τι αφορά την ουσιαστική αντιμετώπιση του προβλήματος διαχείρισης των αποβλήτων στην Κέρκυρα[136]. Η κακοδιοίκηση αφορά τόσο την παράλειψη έκδοσης των απαιτούμενων διοικητικών πράξεων και την ολοκλήρωση των έργων που προβλέπει ο ΠΕΣΔΑ, όσο και τη μη τήρηση των Περιβαλλοντικών Όρων των εγκαταστάσεων που ήδη λειτουργούν. Επιπλέον, η ανακύκλωση είναι εξαιρετικά περιορισμένη[137]. Σημειώνεται ότι η καθυστέρηση υλοποίησης των προβλεπόμενων έργων επιδεινώνει, σε εξαιρετικά γρήγορους ρυθμούς, την κατάσταση δεδομένου ότι συγκεντρώνεται, άνευ κατάλληλης επεξεργασίας, ολοένα και μεγαλύτερος όγκος απορριμμάτων με αποτέλεσμα, τα υφιστάμενα συστήματα να έχουν κορεστεί και να μην μπορούν να λειτουργήσουν σύμφωνα με τους περιβαλλοντικούς τους όρους. Η εικόνα που έχει δημιουργηθεί εδώ και πολλά έτη στο Τεμπλόνι, αποτελεί και την προφανή

---

[136] «Η εμπειρία του Συνηγόρου του Πολίτη μέσω της διαμεσολάβησης του σε θέματα διαχείρισης ΑΣΑ και αποκατάστασης ΧΑΔΑ» Α.Παπαθανάσογλου, Κ.Αντωνιάδης, Μ.Παινέση, 6° Συνέδριο ΕΕΔΣΑ, Αθήνα, 27 και 28 Φεβρουαρίου 2020.

[137] Στην έκθεση του ΕΟΑΝ για την Ανακύκλωση Δημοτικών Αποβλήτων Συσκευασίας ανά Περιφέρεια και ΟΤΑ για τα έτη 2014-2016, αναφέρεται ότι παρατηρείται μία τάση αύξησης των ποσοτήτων των δημοτικών αποβλήτων συσκευασίας που ανακυκλώνονται σχεδόν σε όλες τις περιφέρειες της χώρας, με εμφανή εξαίρεση την Περιφέρεια Ιονίων Νήσων, κυρίως λόγω μη καλής λειτουργίας του έργου ανακύκλωσης της Κέρκυρας που συμβάλει με το μεγαλύτερο ποσοστό στην επίδοση της συγκεκριμένης Περιφέρειας. https://www.eoan.gr/uploads/files/603/8a1b65dcf2049e0dc124b3325bcf1bb7228bb1fd.pdf

αιτία της έντονης αντίδρασης των κατοίκων της Λευκίμμης στην εγκατάσταση ενός τέτοιου έργου στην περιοχή τους.

5.4 ΠΕΣΔΑ Αιγαίου

Στις νησιωτικές περιοχές της Ελλάδας, σε μεγάλο βαθμό, δεν έχει καταστεί δυνατό να εφαρμοστούν οι προβλέψεις των ΠΕΣΔΑ παρότι αφορούσαν έργα χαμηλής περιβαλλοντικής όχλησης, δηλαδή διαλογή στην πηγή, κομποστοποίηση βιοαποδομήσιμων και ΧΥΤΥ περιορισμένης χωρητικότητας. Ο Συνήγορος του Πολίτη έχει επισημάνει συστηματικά την αναγκαιότητα τέλεσης έργων διαχείρισης απορριμμάτων στα νησιά, αλλά και έργων αποκατάστασης ΧΑΔΑ. Η εύρεση χώρου για την κατασκευή ΧΥΤ τόσο λόγω των κριτηρίων αποκλεισμού, όσο και λόγω του κόστους γης, αποδεικνύεται εξαιρετικά δύσκολη και χρονοβόρα διαδικασία. Για αυτούς τους λόγους και προκειμένου να επιτευχθούν οι στόχοι του ΕΣΔΑ, θα έπρεπε, ήδη, στα νησιά να έχει επιτευχθεί ελαχιστοποίηση της παραγωγής απορριμμάτων τόσο με μέτρα διαλογής στην πηγή, όσο και με την καθολική εφαρμογή της κομποστοποίησης των προδιαλεγμένων βιοαποβλήτων[138]. Σχεδόν σε όλες τις περιπτώσεις που έχει εξετάσει η Ανεξάρτητη Αρχή, οι δράσεις αυτές δεν έχουν πραγματοποιηθεί, με αποτέλεσμα να υπάρχει διαιώνιση των σοβαρών προβλημάτων διαχείρισης των αποβλήτων.

Παρακάτω παρατίθενται, εν συντομία, αναφορές που έχει αναλάβει ο Συνήγορος του Πολίτη, από τις οποίες αναδεικνύονται οι δυσκολίες πραγματοποίησης των απαιτούμενων έργων για τη διαχείριση των αποβλήτων και συνακόλουθα η αποτυχία εφαρμογής των προβλέψεων των ΠΕΣΔΑ.

- Στον Δήμο Τήνου[139] στην περιοχή «Κοσσίνι», βρισκόταν σε λειτουργία ΧΑΔΑ, ο οποίος δημιουργήθηκε αφού έπαυσε η λειτουργία άλλων τριών χωματερών που χρησιμοποιούσε ο Δήμος, καθώς δε φρόντισε να λάβει, εγκαίρως, τα κατάλληλα μέτρα για την ολοκληρωμένη διαχείριση των απορριμμάτων. Ο ΠΕΣΔΑ Ν. Αιγαίου προέβλεπε τη δημιουργία ενός ΧΥΤΥ, που ακόμα δεν έχει υλοποιηθεί, καθώς προκρίθηκε για τη χωροθέτησή του θέση, η οποία θα έπρεπε να είχε εξαιρεθεί (βλ. κεφάλαιο χωροθέτησης). Παράλληλα, ο Δήμος προώθησε τη δημιουργία ενός χώρου για τη

---

[138] Ετήσια Έκθεση ΣτΠ 2015, σελ. 63, ανηρτημένο σε: https://www.synigoros.gr/ resources/docs/ee2015-00-stp.pdf

[139] Φ.Υ. 145300/2011, 173451/2013, 206559/2015, 235269/2017.

δεματοποίηση και την αποθήκευση των απορριμμάτων, που όχι μόνο δεν προβλεπόταν στον ΠΕΣΔΑ, αλλά και δεν επέλυε οριστικά το πρόβλημα. Ο Συνήγορος του Πολίτη, με πόρισμά του ζήτησε την άμεση διακοπή της λειτουργίας του εν λόγω ΧΑΔΑ, την εξυγίανση-αποκατάσταση της εν λόγω περιοχής και την ασφαλή διαχείριση των παραγόμενων απορριμμάτων του νησιού, με την άμεση υλοποίηση των προβλεπόμενων από τον εγκεκριμένο ΠΕΣΔΑ έργων διαχείρισης απορριμμάτων[140]. Επίσης, επισήμανε ότι η δεματοποίηση και η προσωρινή αποθήκευση, που προωθείται από το Δήμο Τήνου, είναι αμφίβολο εάν θα επιλύσει έστω και προσωρινά το πρόβλημα και δεν θα οδηγήσει στη δημιουργία νέου ΧΑΔΑ, δεδομένου ότι δεν έχουν ξεκινήσει, μέχρι σήμερα, οι διαδικασίες για τη χωροθέτηση των προβλεπόμενων από τον ΠΕΣΔΑ έργων διαχείρισης. Σε συνέχεια του πορίσματος του Συνηγόρου, ο Ειδικός Γραμματέας Επιθεώρησης Περιβάλλοντος και Ενέργειας ζήτησε άμεσα από το Δήμο Τήνου την ορθή τήρηση των προβλεπόμενων στον ΠΕΣΔΑ και την παύση της χρήσης του ΧΑΔΑ. Ωστόσο, παρά τις κατά τα ανωτέρω επισημάνσεις της Αρχής, έκρινε ότι έπρεπε να ολοκληρωθούν οι ενέργειες για την προσωρινή συλλογή, αποθήκευση και δεματοποίηση των απορριμμάτων του Δήμου. Ο Δήμος Τήνου προέβη, τελικώς, στην παύση λειτουργίας του ΧΑΔΑ, στην απομάκρυνση κάθε μηχανήματος από το χώρο, ενώ παράλληλα ξεκίνησε τις ενέργειες για προσωρινή συλλογή, αποθήκευση και δεματοποίηση των απορριμμάτων. Ο εν λόγω δεματοποιητής λειτουργεί μέχρι σήμερα με όλα τα διαπιστωμένα προβλήματα που προαναφέρθηκαν

- Για τον Δήμο Θήρας (Σαντορίνης)[141] στον αναθεωρημένο ΠΕΣΔΑ Νοτίου Αιγαίου, είχε προβλεφθεί ότι τα ΑΣΑ θα δεματοποιούνταν και θα αποθηκεύονταν προσωρινά, σε συνδυασμό με δράσεις διαλογής στην πηγή και ανακύκλωσης, ενώ ο υφιστάμενος ΧΑΔΑ θα έπαυε τη λειτουργία του και θα αποκαθίστατο. Επισημαίνεται, ότι ως τελικός αποδέκτης οριζόταν ο ΧΥΤΥ της νήσου. Μέχρι σήμερα, δεν έχει καταστεί δυνατή η υλοποίηση οποιουδήποτε έργου. Ο Δήμος Σαντορίνης εγγράφως διατύπωσε την άποψη ότι εφόσον ακόμα δεν είναι εφικτό να κατασκευαστεί νόμιμος αποδέκτης, ο ΧΑΔΑ της νήσου θα εξακολουθήσει να λειτουργεί εξαιτίας λόγων ανωτέρας βίας. Συγκεκριμένα, από το 2003 πραγματοποιείται

---

[140] «Ανεξέλεγκτος χώρος διάθεσης στερεών αποβλήτων στην περιοχή «Κοσσίνι» του Δήμου Τήνου», Φ.Υ. 145300/2011, ανηρτημένο σε: https://www.synigoros.gr/ resources/docs/359750.pdf

[141] Φ.Υ. 226116/2017.

ανεξέλεγκτη απόρριψη ΑΕΚΚ και ΑΣΑ στη θέση «Αλωνάκι» στην Καλντέρα, η οποία αποτελεί ηφαιστειακό γεώτοπο παγκοσμίου ενδιαφέροντος, ενώ η υπερσυγκέντρωση αποβλήτων έχει επηρεάσει και παρακείμενο αρχαιολογικό χώρο. Κατόπιν δικαστικής διαμάχης, τελικά, το 2015, παρέμεινε εν ισχύ η απόφαση απαλλοτρίωσης της έκτασης που βρίσκεται ο ΧΑΔΑ, προκειμένου να προχωρήσουν οι μελέτες και διαδικασίες αποκατάστασης. Παράλληλα, ο Δήμος είχε επιλέξει ως χώρο για την ανάπτυξη ΟΕΔΑ (ΜΕΑ και ΧΥΤΥ), τα ορυχεία Μεταξά, έργο το οποίο, όπως αναπτύχθηκε και στο ανωτέρω κεφάλαιο περί χωροθέτησης, δεν κατέστη δυνατό να ξεκινήσει, ενώ δεν προβλεπόταν και στον ΠΕΣΔΑ. Σημειώνεται ότι στο νησί υπάρχει ΚΔΑΥ και η διαχείριση ΑΕΚΚ, πλέον, πραγματοποιείται από ΣΕΔ.

- Στον Δήμο Σίφνου[142] ο ΠΕΣΔΑ Ν. Αιγαίου, προέβλεπε δράσεις διαλογής στη πηγή, προδιαλογής και κομποστοποίησης. Ο ΠΕΣΔΑ Ν. Αιγαίου για το μεταβατικό στάδιο μέχρι την κατασκευή ΧΥΤΥ στην Σίφνο, πρότεινε τη μεταφορά του υπολείμματος στον ΧΥΤΑ Σερίφου, κάτι το οποίο δεν κατέστη εφικτό, τόσο λόγω κόστους, όσο και κυρίως λόγω του ότι ο συγκεκριμένος ΧΥΤΑ είχε υπερπληρωθεί. Έτσι, μέχρι σήμερα τα απόβλητα της νήσου καταλήγουν σε ΧΑΔΑ στη θέση Βορεινή, πλησίον του οικισμού «Κάστρο». Ο εν λόγω ΧΑΔΑ βρίσκεται σε χώρο αρχαίων μεταλλείων με πολλές κάθετες στοές στις οποίες γινόταν καύση αποβλήτων και ρίψη λυμάτων. Με την υπ' αρίθμ. πρωτ.: 13750/05.03.2018 απόφαση της Αποκεντρωμένης Διοίκησης Αιγαίου χορηγήθηκε η Άδεια Αποκατάστασης του ΧΑΔΑ. Το ζήτημα, όμως, εκκρεμεί, καθώς δεν έχει εκπονηθεί, ακόμα, η οριστική μελέτη. Στο άμεσο μέλλον αναμένεται η έναρξη της λειτουργίας του ΧΥΤΥ. Επισημαίνεται ότι σημειώθηκαν εξαιρετικές καθυστερήσεις στην υλοποίηση του έργου του ΧΥΤΥ καθώς, πραγματοποιήθηκε ολική υποκατάσταση της αρχικής αναδόχου εταιρείας που είχε αναλάβει την κατασκευή αυτού.
- Στον Δήμο Άνδρου το σύνολο των ΑΣΑ οδηγείται προς δεματοποίηση σε ειδικό χώρο στη θέση «Σταυροπέδα» Μεσσαριάς, πλησίον του ανενεργού ΧΑΔΑ. Έως το έτος 2011, εκεί λειτουργούσε ΧΑΔΑ, ο οποίος στην παρούσα φάση είναι ανενεργός και αναμένεται η αποκατάστασή του. Συγκεκριμένα το 2011, λόγω δυνατής βροχής, παρασύρθηκαν από τα νερά τα απορρίμματα και κατέληξαν σε παρακείμενο ρέμα και από εκεί στη θάλασσα, καλύπτοντας την παραλία «Σχοινιά» και μεγάλο μέρος του βυθού. Ο δεματοποιητής έχει παραμείνει εκεί για πολλά έτη με αποτέλεσμα να έχει

[142] Φ.Υ. 196684/2015.

προκύψει όγκος συσσωρεμένων δεματοποιημένων αποβλήτων, αλλά και αδεματοποίητων, εκ των υστέρων, λόγω βλάβης των μηχανημάτων[143]. Όπως αναφέρθηκε και ανωτέρω, στο κεφάλαιο περί χωροθέτησης και αδειοδότησης έργων διαχείρισης απορριμμάτων, λόγω προβλημάτων στην εκπόνηση της ΜΠΕ καθυστέρησε πολύ η έκδοση της ΑΕΠΟ για τον ΧΥΤΥ Άνδρου στη θέση «Πλούσκα». Συγκεκριμένα, αυτή εκδόθηκε το 2018 και αναμένεται η δημοπράτηση και κατασκευή του έργου.

- Στον Δήμο Λέρου δεν υπάρχουν, ακόμα, υποδομές επεξεργασίας και τελικής διάθεσης των ΑΣΑ. Η διάθεση των στερεών αποβλήτων του Δήμου γίνεται στον υφιστάμενο ΧΑΔΑ στη θέση «Τσίγκουνας», για τον οποίο έχει ληφθεί Απόφαση Άδειας Αποκατάστασης. Επίσης, στον ΣτΠ καταγγέλθηκε η λειτουργία και άλλου ΧΑΔΑ στον οποίο σημειώνονταν και επεισόδια καύσης απορριμμάτων, κυρίως κατά τους θερινούς μήνες, στην προστατευόμενη περιοχή «Διαπόρι», όπου έχει ιδρυθεί μόνιμο καταφύγιο άγριας ζωής. Τελικά, εκδόθηκε η ΑΕΠΟ για την κατασκευή του έργου «*ΧΥΤΥ, Μονάδα επεξεργασίας και λοιπά έργα διαχείρισης αποβλήτων Δήμου Λέρου*», στην περιοχή «Τσίγκουνας» και πρόσφατα κηρύχθηκε αναγκαστική απαλλοτρίωση για την υλοποίηση του έργου.
- Για τον Δήμο Κάσου, ο ΠΕΣΔΑ Ν. Αιγαίου προβλέπει ότι έως την κατασκευή του ΧΥΤΥ του νησιού, δηλαδή κατά τη μεταβατική περίοδο, σε συνδυασμό με δράσεις διαλογής στην πηγή και ανακύκλωσης, τα ΑΣΑ θα δεματοποιούνται, θα αποθηκεύονται προσωρινά και θα μεταφέρονται στο ΧΥΤΑ Καρπάθου. Στη νήσο λειτουργούσε ΧΑΔΑ στη θέση «Μαρίτσα»[144], ο οποίος έκλεισε και αποκαταστάθηκε, κατόπιν και της επιβολής κυρώσεων στο Δήμο και δεν λειτουργεί πλέον, όπως προκύπτει και από αυτοψία της αρμόδιας υπηρεσίας. Ωστόσο, ο Δήμος στη θέση «Αντέννες» διαμόρφωσε νέο ΧΑΔΑ στον οποίο εναποτίθενται τα απορρίμματα του νησιού, τα οποία επικαλύπτονται εν μέρει με προϊόντα εκσκαφής. Για την κατασκευή του ΧΥΤΑ Κάσου στη θέση «Περίολος» υποβλήθηκε στο Ηλεκτρονικό Περιβαλλοντικό Μητρώο (ΗΠΜ) φάκελος της ΜΠΕ, αλλά αυτός ήταν ελλιπής και αναμένεται η συμπλήρωσή του.
- Στον Δήμο Ικαρίας με τον νέο ΠΕΣΔΑ Β. Αιγαίου προβλέφθηκε η δεματοποίηση των απορριμμάτων, έως την κατασκευή του ΧΥΤΥ, στον οποίο θα μεταφερθούν τα δέματα. Επίσης, παράλληλα θα υλοποιούταν χωριστή

[143] Φ.Υ. 217249/2016.
[144] Φ.Υ. 217249/2017.

συλλογή των βιοαποβλήτων, μονάδα κομποστοποίησης προδιαλεγμένων, δημιουργία πράσινων σημείων και δύο ΚΔΑΥ. Κατά το παρελθόν, είχε επιλεχθεί η συνέχιση της λειτουργίας ΧΑΔΑ στη θέση Μήλινος Δήμου Ευδήλου[145] μέχρι να ολοκληρωθούν τα έργα για τον ΧΥΤΑ. Παρά τον σχεδιασμό του νέου ΠΕΣΔΑ, μέχρι σήμερα, δεν έχει κατασκευαστεί ΧΥΤΥ στη νήσο. Η ανακύκλωση έχει όλως περιορισμένα αποτελέσματα, ενώ η ΑΕΠΟ του 2012, για το ΧΥΤΥ/ΧΥΤΑ που είχε επιλεγεί να κατασκευαστεί στην περιοχή «Κοσσοκιάτικη Πλαγιά», ακυρώθηκε με την υπ΄αρίθμ.: 928/2017 απόφαση του ΣτΕ, για τυπικούς λόγους. Τελικά εγκρίθηκε νέα ΑΕΠΟ κατά της οποίας έχουν προσφύγει δύο σύλλογοι στο ΣτΕ και αναμένεται η εκδίκασή της. Επισημαίνεται ότι δεν εγκαταστάθηκε δεματοποιητής στο νησί και ορθώς λαμβανομένων υπόψη των αρνητικών αποτελεσμάτων που γενικά έχουν διαπιστωθεί, αλλά και του γεγονότος ότι ο ΧΥΤΥ, όποτε αυτός κατασκευαστεί, θα γεμίσει από την αρχή, σε μεγάλο ποσοστό της χωρητικότητάς του, από τα δεματοποιημένα απορρίμματα. Ωστόσο, ο Δήμος χωρίς να έχει άλλη εναλλακτική, ξεκίνησε να χρησιμοποιεί πάλι τον ΧΑΔΑ στη θέση Ράχες, σύμφωνα και με νεότερη αναφορά[146].

[145] Φ.Υ. 199977/2007.

[146] Φ.Υ. 267920/2019.

6

ΦΟΡΕΙΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΣΤΕΡΕΩΝ ΑΠΟΒΛΗΤΩΝ (ΦοΔΣΑ)

Φωτό κεφαλαίου:
Χώρος δεματοποίησης αποβλήτων Τήνου (Μάρτιος 2017)

ΦΟΡΕΙΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΣΤΕΡΕΩΝ ΑΠΟΒΛΗΤΩΝ (ΦοΔΣΑ)

Αρχικά, οι Φορείς Διαχείρισης Στερεών Αποβλήτων (ΦοΔΣΑ) προβλέφθηκαν με το άρθρο 30 του ν. 3536/2007. Ακολούθως, με τον ν. 3852/2010 (άρ. 104) ορίστηκε η συνένωση υφιστάμενων Συνδέσμων Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης που είχαν συσταθεί ως Φορείς Διαχείρισης Στερεών Αποβλήτων σε ενιαίο σύνδεσμο, στον οποίο θα συμμετείχαν υποχρεωτικά οι δήμοι όλων των διαχειριστικών ενοτήτων της περιφέρειας.

Η διαδικασία της συγχώνευσης θα ρυθμιζόταν με την έκδοση Προεδρικού Διατάγματος, το οποίο, εντούτοις, δεν εκδόθηκε. Ακολούθως, ο ν.4071/2012 προέβλεψε τη δημιουργία περιφερειακών ΦοΔΣΑ και τη συγχώνευση των τοπικών σε αυτόν. Εν συνεχεία, στα άρθρα 225 έως 247 του ν. 4558/2018 περιλήφθηκαν διατάξεις για τον εκσυγχρονισμό του θεσμικού πλαισίου των ΦοΔΣΑ με τη θέσπιση νέων κανόνων λειτουργίας.

Συγκεκριμένα, προβλέφθηκε στις Περιφέρειες της Ηπειρωτικής χώρας η σύσταση 1 έως 3 ΦοΔΣΑ με αρμοδιότητες την υλοποίηση και λειτουργία των έργων διαχείρισης (άρθρο 212)[147]. Στα νησιά ορίστηκε η κατάργηση των ΦοΔΣΑ που έχουν συσταθεί και οι αρμοδιότητές τους μεταφέρθηκαν στις υπηρεσίες των Δήμων (άρθρο 211) ενώ θα συστήνονταν (Φο.Σ.ΠΕΣΔΑ) με αρμοδιότητες την εκπόνηση του ΠΕΣΔΑ και τη συλλογή στοιχείων (όχι και την υλοποίηση των έργων). Πρόσφατα, με το άρθρο 93 του ν. 4685/2020 πραγματοποιήθηκαν, για ακόμα μια φορά, αλλαγές στον τρόπο οργάνωσης και λειτουργίας αυτών. Μεταξύ άλλων συστήνονται δύο ΦοΔΣΑ στα Ιόνια Νησιά και στο Νότιο Αιγαίο με συμμετοχή της περιφέρειας και των δήμων.

Αναφορικά με τους ΦοΔΣΑ, ο Συνήγορος του Πολίτη έχει επανειλημμένα, επισημάνει ότι:

α) ο υφιστάμενος εγκεκριμένος σχεδιασμός ειδικά στις νησιωτικές περιφέρειες δεν έχει ολοκληρωθεί μέχρι σήμερα,

---

[147] Σε περίπτωση που συσταθούν περισσότεροι από ένας ΦοΔΣΑ προέβλεπε (άρθρο 210) τη σύσταση Φορέα Σχεδιασμού Περιφερειακού Σχεδίου Διαχείρισης αποβλήτων (Φο.Σ.ΠΕΣΔΑ) με αρμοδιότητες την εκπόνηση του ΠΕΣΔΑ και τη συλλογή στοιχείων (όχι και την υλοποίηση των έργων) δημιουργώντας σύγχυση με τις αρμοδιότητες των υφιστάμενων περιφερειακών ΦοΔΣΑ, που έχουν συσταθεί δυνάμει του ν. 4071/2012, οι οποίοι έχουν αναλάβει τόσο την εκπόνηση του ΠΕΣΔΑ όσο, σε πολλές περιπτώσεις, μια σειρά έργων και μελετών για τη διαχείριση απορριμμάτων.

β) η εφαρμογή ενός ΠΕΣΔΑ απαιτεί χρόνο για να καταλήξει σε ώριμες και βιώσιμες λύσεις,

γ) η προώθηση ενός νέου σχεδιασμού θα πρέπει να λάβει σοβαρά υπόψη το διαθέσιμο χρόνο, σε συνδυασμό με τον ενδεχόμενο κίνδυνο των επιπτώσεων από τις νέες καθυστερήσεις που τυχόν προκύψουν και εμποδίσουν τη διαχείριση των απορριμμάτων σε τοπικό επίπεδο για μία ακόμη φορά. **Ως εκ τούτου η αλλαγή των φορέων διαχείρισης των αποβλήτων για μια ακόμη φορά, επιφέρει επάλληλες καθυστερήσεις στην υλοποίηση των έργων.**

Σε κάθε περίπτωση, με τις συνεχείς τροποποιήσεις του πλαισίου δεν επιλύεται το ουσιαστικό και διαχρονικό πρόβλημα της έλλειψης υλικοτεχνικής υποδομής και στελέχωσης των δομών αυτών. Είναι δεδομένο, ότι ο κάθε ΦοΔΣΑ θα πρέπει να έχει την απαραίτητη υποδομή (υλικοτεχνική, οικονομική και στελεχιακή), που θα εξασφαλίζει αυτόνομα την υλοποίηση, λειτουργία και διοίκηση των έργων, κάτι το οποίο δεν είναι εφικτό πάντοτε.

Είναι προφανές ότι οι μεγαλύτεροι και πιο οργανωμένοι ΦοΔΣΑ μπορούν να προωθούν τα έργα και τα προγράμματά τους πιο εύκολα από τους μικρότερους, λόγω καλύτερης οργάνωσης, στελέχωσης και οικονομικής επάρκειας, τόσο των ίδιων όσο και των αντίστοιχων Δήμων. Με τον τρόπο αυτό, όμως, η υλοποίηση των έργων δεν γίνεται ομοιόμορφα για όλους του Δήμους, με αποτέλεσμα να συνεχίζει να υπάρχει πρόβλημα σε ορισμένες Διαχειριστικές Ενότητες, ενώ παράλληλα δεν μπορούν να υλοποιηθούν οι στόχοι του ΠΕΣΔΑ, οι οποίοι αφορούν στο σύνολο της Περιφέρειας.

Η κατάσταση αυτή θα μπορούσε ίσως να βελτιωθεί, εφόσον τα έργα γίνονται υπό την εποπτεία του Περιφερειακού ΦοΔΣΑ, το οποίο δεν μπορεί να υλοποιηθεί με βάση τις αρμοδιότητες που του παρέχει ο ν. 4555/2018, καθώς αυτές είναι αποκλειστικά και μόνο η σύνταξη - εκπόνηση ή τροποποίηση του ΠΕΣΔΑ της παρ. 2 του άρθρου 35 του ν. 4042/2012, και η συλλογή από τους ΦοΔΣΑ της οικείας Περιφέρειας των πληροφοριών και στοιχείων [148].

---

[148] Επισημάνσεις του Συνηγόρου του Πολίτη επί του νομοσχεδίου «Μεταρρύθμιση του θεσμικού πλαισίου της Τοπικής Αυτοδιοίκησης - Εμβάθυνση της Δημοκρατίας - Ενίσχυση της Συμμετοχής - Βελτίωση της οικονομικής και αναπτυξιακής λειτουργίας των ΟΤΑ [Πρόγραμμα "ΚΛΕΙΣΘΕΝΗΣ Ι"] - Ρυθμίσεις για τον εκσυγχρονισμό του πλαισίου οργάνωσης και λειτουργίας των ΦοΔΣΑ - Ρυθμίσεις για την αποτελεσματικότερη, ταχύτερη και ενιαία άσκηση των αρμοδιοτήτων σχετικά με την απονομή ιθαγένειας και την πολιτογράφηση - Λοιπές διατάξεις αρμοδιότητας ΥΠΕΣ», ανηρτημένο σε: https://www.synigoros.gr/resources/20180713-paratiriseis-stp-kleisthenis.pdf.

7 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Φωτό κεφαλαίου:
Εξωτερικός χώρος ΚΔΑΥ στην Σαντορίνη (Φεβρουάριος 2019)

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Από τα ως άνω αναφερόμενα προκύπτει ότι σε μεγάλο αριθμό δήμων της χώρας δεν τηρείται η υφιστάμενη νομοθεσία στον τομέα διαχείρισης των στερεών αποβλήτων. Συγκεκριμένα:

- Δεν έχουν εφαρμοστεί οι εγκεκριμένοι ΠΕΣΔΑ και κατ' επέκταση ο ΕΣΔΑ, τόσο ως προς την υλοποίηση των έργων διαχείρισης αποβλήτων όσο και ως προς την επίτευξη των στόχων ανακύκλωσης.
- Αρκετοί είναι οι Δήμοι οι οποίοι δεν είναι συνδεδεμένοι με συστήματα εναλλακτικής διαχείρισης, δεν έχουν ολοκληρωμένα σχέδια για την ανακύκλωση και δε διαθέτουν επαρκές δίκτυο για την αποκομιδή των ανακυκλώσιμων υλικών, ενώ τα υφιστάμενα ποσοστά ανακύκλωσης υπολείπονται κατά πολύ από τους στόχους του ΕΣΔΑ. Επίσης, παρατηρείται περιορισμένη αδειοδότηση πράσινων σημείων και μη τήρηση των προδιαγραφών κατά τη λειτουργία των πράσινων σημείων και των ΚΔΑΥ.
- Η καθυστέρηση προώθησης της χωριστής συλλογής τόσο των βιοαποβλήτων όσο και των υλικών συσκευασίας, σε συνδυασμό με την υποχρέωση της επίτευξης των στόχων ανακύκλωσης και εκτροπής των βιοαποδομήσιμων αποβλήτων (ΒΑΑ) από την υγειονομική ταφή, οδηγεί, αναγκαστικά, στη λύση των μονάδων μηχανικής – βιολογικής επεξεργασίας.
- Μείζον είναι και το ζήτημα έλλειψης οικονομικών κινήτρων που προάγουν την πρόληψη και συμμετοχή στη χωριστή συλλογή αποβλήτων. Οι Δήμοι δεν έχουν ενσωματώσει την αρχή «*ο ρυπαίνων πληρώνει*» στα τέλη καθαριότητας, ενώ δεν έχει προς το παρόν διαμορφωθεί ο Κανονισμός τιμολόγησης Φορέων Διαχείρισης Στερεών Αποβλήτων. Επιπλέον, δεν έχει εφαρμοστεί η εισφορά κυκλικής οικονομίας για την ενίσχυση των σχετικών δράσεων, ενώ δεν έχουν εξορθολογιστεί οι δαπάνες για την υγειονομική ταφή, στις οποίες θα πρέπει να συμπεριληφθεί και το κόστος της παύσης λειτουργίας και μεταφροντίδας του χώρου.
- Παρά τα προβλεπόμενα για τη διαχείριση των ΑΕΚΚ από Συστήματα Εναλλακτικής Διαχείρισης, ώστε να επιτυγχάνεται μείωση του όγκου των στερεών αποβλήτων που αποτίθενται στο περιβάλλον και εξοικονόμηση πρώτων υλών και ενέργειας, διαπιστώνεται συχνά η εγκατάλειψη κατά τη μεταφορά τους και η ανεξέλεγκτη διάθεσή τους εντός δημοσίων ή και ιδιωτικών εκτάσεων, πολλές φορές αγνώστου ιδιοκτήτη.

- Παραβιάζονται οι διατάξεις της νομοθεσίας που αφορούν στη διαχείριση των επικίνδυνων αποβλήτων, καθώς διαπιστώθηκε πολλάκις ανεξέλεγκτη διάθεση αποβλήτων αμιάντου αναμεμειγμένου με ΑΕΚΚ και άλλα στερεά απόβλητα. Επιπλέον, διαπιστώνεται ότι η ανεξέλεγκτη απόθεση επικινδύνων αποβλήτων δεν αποτελεί μεμονωμένη περίπτωση, αλλά δυστυχώς συμβαίνει συστηματικά.
- Βρίσκονται σε λειτουργία ή παραμένουν μη αποκατεστημένοι πολλοί ΧΑΔΑ στην επικράτεια, πολλοί περισσότεροι από τον επίσημο αριθμό που έχει δηλωθεί στο αρμόδιο υπουργείο, με προφανείς επιπτώσεις στο περιβάλλον και τη δημόσια υγεία. Επισημαίνεται ότι αποκατεστημένοι ΧΑΔΑ ξαναχρησιμοποιούνται μετά από πολλά έτη, καθώς και δημιουργούνται νέοι σε άλλες θέσεις, λόγω μη επίλυσης των προβλημάτων τελικής διάθεσης. Μεγάλος αριθμός χωματερών προκύπτει κατόπιν της παράνομης εναπόθεσης ΑΕΚΚ σε διάφορες περιοχές. Σε αυτούς, πρέπει να προστεθούν και οι ΧΥΤΑ των οποίων είτε η χωρητικότητα έχει εξαντληθεί ή/και παρουσιάζουν σοβαρά προβλήματα κατά τη λειτουργία τους, τα οποία προκαλούν περιβαλλοντική ζημία, συνεπώς στην πράξη καθίστανται ΧΑΔΑ.
- Σε κάθε περίπτωση η αποκατάσταση των ΧΑΔΑ καθυστερεί, καθώς διαπιστώνεται ολιγωρία εκ μέρους των ΟΤΑ για το κλείσιμο των εν λόγω χώρων, την εκπόνηση της μελέτης περιβαλλοντικής αποκατάστασης και την υλοποίησή της. Παράλληλα, δεν λαμβάνονται τα απαιτούμενα μέτρα πρόληψης και αντιμετώπισης πυρκαγιών στους υφιστάμενους ΧΑΔΑ.
- Δεν έχουν, ακόμα, παρακρατηθεί τα πρόστιμα που επιβάλλονται από το ΔΕΕ για τους ενεργούς ΧΑΔΑ από τους Δήμους που όφειλαν να τους έχουν αποκαταστήσει, με αποτέλεσμα η Τοπική Αυτοδιοίκηση να μην καταβάλλει επισταμένες προσπάθειες για τη διακοπή λειτουργίας των χώρων αυτών και την αποκατάστασή τους.
- Επειδή η υγειονομική ταφή έχει προς το παρόν περιορισμένη εφαρμογή σε αρκετές περιοχές, στο πλαίσιο της προσπάθειας για σταδιακή μείωση των ΧΑΔΑ αποφασίστηκε η υλοποίηση ενδιάμεσων έργων προσωρινής διαχείρισης. Τίθεται εν αμφιβόλω η επίλυση του προβλήματος με τα έργα υποκατάστασης των ΧΑΔΑ, καθώς δε διασφαλίζεται εάν ο εκάστοτε «χώρος νόμιμης προσωρινής αποθήκευσης», θα παραμείνει σε λειτουργία μόνο για ένα έτος και δε θα μετατραπεί σε νέο ΧΑΔΑ. Τούτο διότι καθυστερούν οι διαδικασίες για την κατασκευή των προβλεπόμενων από τους εγκεκριμένους ΠΕΣΔΑ, ενώ η συνολική διαδικασία της δημοπράτησης, κατασκευής και θέσης σε αποδοτική λειτουργία των έργων έχει αποδειχθεί ότι

χρειάζεται χρονικό διάστημα πέραν του έτους για να ολοκληρωθεί. Σημειώνεται ότι ένας χώρος προσωρινής αποθήκευσης δεν παύει να χρήζει αναγκαίων υποδομών (γηπέδου, εγκαταστάσεων διαχείρισης στραγγισμάτων και βιοαερίου).

- Η χωροθέτηση εξακολουθεί να παραμένει το σοβαρότερο εμπόδιο στο οποίο προσκρούουν τα έργα διαχείρισης αποβλήτων κατά τα διάφορα στάδια της αδειοδότησής τους. Η έλλειψη οργανωμένου χωροταξικού σχεδιασμού αποτελεί έναν από κύριους παράγοντες για την καθυστέρηση ή την πλημμελή έκδοση των προβλεπόμενων αδειών.
- Για την ορθή χωροθέτηση, προαπαιτούμενο είναι η εκπόνηση εξαιρετικά προσεκτικών μελετών, ως προς την επιλογή της θέσης εγκατάστασης. Η προστασία του περιβάλλοντος (φυσικού και πολιτιστικού) υπερτερεί έναντι της χωροθέτησης των έργων διαχείρισης αποβλήτων, εκτός αν αποδεδειγμένα δεν υπάρχουν άλλες πλήρως αιτιολογημένες εναλλακτικές λύσεις.
- Διαπιστώνεται ότι κατά την αδειοδότηση των έργων διαχείρισης στερεών αποβλήτων δεν τηρείται αυστηρά το ισχύον κανονιστικό πλαίσιο, δεν ακολουθούνται όλες οι προβλεπόμενες διαδικασίες και δεν εξασφαλίζονται όλες οι αναγκαίες εγκρίσεις και γνωμοδοτήσεις από τους συναρμόδιους φορείς. Σοβαρό πρόβλημα δημιουργούν οι παραλείψεις και ιδίως η τακτική της διοίκησης να προεπιλέγει τους χώρους των έργων διαχείρισης των ΑΣΑ, χωρίς ουσιαστική αξιολόγηση των διαθέσιμων εναλλακτικών λύσεων, γεγονός που οδηγεί, σε πολλές περιπτώσεις, στην ακύρωση των σχετικών διοικητικών πράξεων.
- Η καθυστέρηση των έργων διαχείρισης αποβλήτων οφείλεται και σε σημαντικές ελλείψεις στις ΜΠΕ, που καταρτίζουν οι φορείς των έργων, με αποτέλεσμα να ζητούνται, επανειλημμένα, διορθώσεις αυτών από τις αρμόδιες υπηρεσίες. Επίσης, βασικός λόγος καθυστέρησης υλοποίησης των έργων είναι και οι αντιδράσεις των τοπικών κοινωνιών για την επιλογή της θέσης, καθώς συχνά καταγγέλλεται ότι δεν τηρήθηκαν οι διαδικασίες διαβούλευσης, με την έννοια ότι δεν ενθαρρύνθηκε και δεν επιδιώχθηκε η συμμετοχή του κοινού.
- Διαπιστώνεται η μη τήρηση των εγκεκριμένων περιβαλλοντικών όρων των ΧΥΤΑ/ΧΥΤΥ και των έργων επεξεργασίας αποβλήτων και η έλλειψη συστηματικής παρακολούθησης των περιβαλλοντικών συνθηκών. Συγκεκριμένα, πολλές είναι οι εγκαταστάσεις που λειτουργούν για μεγάλα χρονικά διαστήματα χωρίς να διαθέτουν τις νόμιμες άδειες και εγκρίσεις ή καθ'

υπέρβαση αυτών και χωρίς να διαθέτουν συστήματα αντιρρύπανσης και κατάλληλες εγκαταστάσεις για την επεξεργασία των παραγόμενων αποβλήτων.

- Κατά τη λειτουργία των Σταθμών Μεταφόρτωσης συχνά διαπιστώνεται ότι ουσιαστικά πραγματοποιείται και προσωρινή απόθεση απορριμμάτων, χωρίς φυσικά να υφίστανται οι απαιτούμενες άδειες, με αποτέλεσμα να δημιουργούνται εστίες μόλυνσης και να υποβαθμίζεται η γύρω περιοχή.
- Τα Κέντρα Διαλογής Ανακυκλώσιμων Υλικών (ΚΔΑΥ) αποτελούν ένα ιδιαίτερα σημαντικό κρίκο στην αλυσίδα της ολοκληρωμένης διαχείρισης αποβλήτων, αναγκαίο για την ενίσχυση της ανακύκλωσης. Ωστόσο, οι εν λόγω μονάδες αν και φέρονται ως «φιλοπεριβαλλοντικές», σε πολλές περιπτώσεις, λειτουργούν χωρίς να τηρούν τους περιβαλλοντικούς όρους, με αποτέλεσμα τη ρύπανση του περιβάλλοντος και την πρόκληση συνεπειών στη δημόσια υγεία.
- Η μη τήρηση των περιβαλλοντικών όρων κατά τη λειτουργία των έργων διαχείρισης στερεών αποβλήτων, αφενός δημιουργεί στην κοινή γνώμη αμφιβολία ως προς τις υφιστάμενες τεχνολογικές δυνατότητες για την ορθή λειτουργία των έργων και αφετέρου εντείνει την κοινωνική αντίδραση στην προσπάθεια χωροθέτησης νέων.

Χώρος αποθήκευσης και επεξεργασίας ΑΕΚΚ εντός εργοταξίου δημοσίου έργου (Απρίλιος 2019)

- Από όλα τα ανωτέρω συνάγεται ότι σε πλείστες περιπτώσεις, τυγχάνουν εφαρμογής οι διατάξεις του ΠΔ 148/2009 για την περιβαλλοντική ευθύνη,

που επιβάλλουν την άμεση λήψη των αναγκαίων μέτρων για την αποκατάσταση και εξυγίανση των ρυπασμένων χώρων.

- Οι έλεγχοι της τήρησης των περιβαλλοντικών όρων που διενεργούν οι συναρμόδιες υπηρεσίες γίνεται μετά από σχετική καταγγελία, με αποτέλεσμα οι έλεγχοι να χαρακτηρίζονται από επιλεκτικότητα και αποσπασματικότητα. Σημειώνεται ότι οι αρμόδιες υπηρεσίες δε διαθέτουν ούτε επαρκές και κατάλληλα καταρτισμένο προσωπικό ούτε και την αναγκαία υλικοτεχνική υποδομή για τη διενέργεια συστηματικών ελέγχων. Σε περιπτώσεις που διαπιστώνεται παραβίαση της περιβαλλοντικής νομοθεσίας, παρέχεται περίοδος συμμόρφωσης, χωρίς ωστόσο να προβλέπεται επανέλεγχος μετά το πέρας αυτής. Ο επανέλεγχος είθισται να γίνεται μετά από αρκετό χρονικό διάστημα και συνήθως μετά από νέα καταγγελία.
- Διαπιστώθηκε ανοχή εκ μέρους των αρμοδίων αρχών για τις υφιστάμενες μη νόμιμες εγκαταστάσεις, ελλείψει άλλων διαθέσιμων χώρων και υπό την πίεση της πρόκλησης κινδύνου για τη δημόσια υγεία και την κήρυξη της περιοχής σε κατάσταση έκτακτης ανάγκης. Ωστόσο, στις περιπτώσεις, έντονης υποβάθμισης και καθ' υποτροπή πρόκλησης ρύπανσης από μια εγκατάσταση, δεν αρκεί η επιβολή αλλεπάλληλων προστίμων, αλλά απαιτείται η διακοπή (προσωρινή ή οριστική) της ρυπογόνου δραστηριότητας.
- Η διοίκηση, συχνά, οδηγείται σε λύσεις αναγκαστικές, λόγω της ισχύουσας πραγματικής κατάστασης, όσον αφορά στην επιλογή των μεθόδων επεξεργασίας και τελικής διάθεσης των αποβλήτων, οι οποίες ενδεχομένως δεν θα ήταν αποδεκτές υπό άλλες συνθήκες, και σε πολλές περιπτώσεις δεν θα είναι πλέον συμβατές με τις επιταγές της «Κυκλικής Οικονομίας».
- Σύμφωνα με το εγκεκριμένο σχέδιο δράσης της ΕΕ για τη μετάβαση σε μια «κυκλική» οικονομία, οι ΧΥΤΥ και τα έργα διαχείρισης θα χρηματοδοτούνται πλέον μόνο σε εξαιρετικές και καλώς αιτιολογημένες περιπτώσεις, όταν δεν υπάρχει κίνδυνος πλεονάζουσας δυναμικότητας και τηρούνται πλήρως οι στόχοι της ιεράρχησης των αποβλήτων.
- Το εξαιρετικά «έκτακτο» μέτρο της κήρυξης μιας περιοχής σε κατάσταση έκτακτης ανάγκης και ως εκ τούτου η δυνατότητα μεταφοράς των απορριμμάτων σε ΧΥΤΑ/ΧΥΤΥ άλλης περιφερειακής ενότητας, τείνει να γίνει μόνιμη και να αποτελέσει μια στρεβλή μέθοδο διαχείρισης των απορριμμάτων, κατά παράβαση των διατάξεων της κοινοτικής και εθνικής νομοθεσίας, καλύπτοντας, ουσιαστικά την αδυναμία της διοίκησης να αντιμετωπίσει το ζήτημα. Η επιλογή του ΧΥΤΑ Φυλής, είτε άλλων ΧΥΤΑ

/ΧΥΤΥ ως χώρου διάθεσης των απορριμμάτων άλλων δήμων, αποτελεί λύση ανάγκης, η οποία σε βάθος χρόνου θα επιφέρει τον κορεσμό του εν λόγω χώρου και θα οδηγήσει σε ακύρωση των συγκεκριμένων ΠΕΣΔΑ. Επίσης, πρέπει να συνυπολογισθεί και το κόστος μεταφοράς των απορριμμάτων σε άλλες περιφέρειες, καθώς και η διόγκωση του περιβαλλοντικού αποτυπώματος της διαχείρισης των αποβλήτων εξαιτίας αυτής.

- Η συνεχής τροποποίηση του πλαισίου λειτουργίας των ΦοΔΣΑ, επιφέρει επάλληλες καθυστερήσεις στην υλοποίηση των έργων. Αναγκαία είναι η επίλυση του ουσιαστικού και διαχρονικού προβλήματος της έλλειψης υλικοτεχνικής υποδομής και στελέχωσης των δομών αυτών.

8 ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Φωτό κεφαλαίου:
Κοινοτικός ΧΑΔΑ εντός σπηλαιοβαράθρου στον οικισμό Αγίας Άννας Βοιωτίας
Πριν την αποκατάσταση (Δεκέμβριος 2014)
Μετά την αποκατάσταση (Ιανουάριος 2017)

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Σε γενικές γραμμές, οιαδήποτε επιλογή μεθόδου διαχείρισης αποβλήτων θα πρέπει να ικανοποιεί τα κριτήρια της προστασίας της δημόσιας υγείας, να σέβεται την ιεράρχηση που προβλέπει η οδηγία πλαίσιο για τα απορρίμματα, ενώ οφείλει, πλέον, να υποστηρίζει τις προβλέψεις για την κυκλική οικονομία. Τούτο σημαίνει ότι όποια μέθοδος επιλεγεί πρέπει: α) να λαμβάνει μέριμνα για μείωση απορριμμάτων, β) να περιλαμβάνει οπωσδήποτε την ευρύτερη δυνατή ανακύκλωση και γ) να μη συνεπάγεται διασπορά τοξικών υλών και ιδίως διοξινών στο περιβάλλον. Προκειμένου το κράτος να οδηγηθεί, σταδιακά, προς την επίλυση του προβλήματος της ορθολογικής διαχείρισης των στερεών αποβλήτων, ο Συνήγορος του Πολίτη θεωρεί ότι είναι αναγκαία τα εξής:

- Τήρηση των ΠΕΣΔΑ και συνακόλουθα του ΕΣΔΑ από όλους τους Δήμους της χώρας. Ολοκλήρωση των μελετών και της δημοπράτησης των ώριμων έργων, για τα οποία έχει κριθεί η νομιμότητά τους από τα αρμόδια δικαστήρια, τηρώντας παράλληλα αυστηρά το υφιστάμενο νομοθετικό πλαίσιο.
- Αλλαγή του συστήματος διαχείρισης στην κατεύθυνση όχι μόνο της αξιοποίησης των αποβλήτων με επαναχρησιμοποίηση, ανακύκλωση και ανάκτηση ενέργειας, αλλά κυρίως της πρόληψης ή και μείωσης της παραγωγής αποβλήτων. Επίσης, είναι αναγκαία η επέκταση - με παράλληλη βελτίωση - της εφαρμογής συστημάτων χωριστής συλλογής αποβλήτων από τους ΟΤΑ, ώστε να επιτευχθεί ανακύκλωση υψηλής ποιότητας.
- Ένταξη οικονομικών εργαλείων στο σύστημα διαχείρισης αποβλήτων. Ενσωμάτωση της αρχής «*ο ρυπαίνων πληρώνει*» στα τέλη καθαριότητας των δήμων, εφαρμογή του κανονισμού τιμολόγησης των φορέων διαχείρισης των αποβλήτων και ένταξη στο κόστος ταφής της εισφοράς κυκλικής οικονομίας.
- Εκτίμηση του κόστους των εργασιών αποκομιδής, αξιοποίησης και διάθεσης με κριτήρια ρεαλιστικά, εν όψει ιδίως του γεγονότος ότι το χαμηλό κόστος μπορεί και να ευνοεί την παραγωγή στερεών αποβλήτων, εφόσον δε δημιουργεί οικονομικά κίνητρα για τον περιορισμό τους. Επισημαίνεται ότι στη συγκριτική αξιολόγηση θα πρέπει να συνεκτιμηθεί το γεγονός ότι στις δαπάνες για την υγειονομική ταφή θα πρέπει να συμπεριληφθούν όχι μόνο οι δαπάνες για την κατασκευή και λειτουργία ενός ΧΥΤΑ, αλλά και το κόστος της παύσης λειτουργίας του χώρου, καθώς και το κόστος της μετέ-

πειτα φροντίδας και παρακολούθησης για χρονική περίοδο τουλάχιστον 30 ετών.

- Εκπόνηση μελετών προκαταρκτικής εκτίμησης της βιωσιμότητας των μονάδων διαχείρισης, όπως επίσης και συγκριτική αξιολόγηση των εναλλακτικών συστημάτων διαχείρισης και πρόταση των βέλτιστων από αυτά για την περιοχή αναφοράς, με περιβαλλοντικά και τεχνικο-οικονομικά κριτήρια (ένταξη μελετών οικονομικού, κοινωνικού και περιβαλλοντικού κόστους - ωφέλειας και βιωσιμότητας, εξεύρεση αγοράς για τα προϊόντα ανάκτησης από την επεξεργασία των ΑΣΑ).

Χώρος δεματοποίησης αποβλήτων Τήνου (Μάρτιος 2017)

- Για την ορθή χωροθέτηση των έργων προαπαιτούμενη είναι η εκπόνηση εξαιρετικά προσεκτικών μελετών, ως προς την επιλογή της θέσης εγκατάστασης, καθώς και η ουσιαστική εκτίμηση των εναλλακτικών λύσεων. Η διατήρηση του περιβάλλοντος (φυσικού ή πολιτιστικού) αποτελεί κριτήριο αποκλεισμού. Μόνο κατ' εξαίρεση και εφόσον δεν υπάρχουν αποδεδειγμένα άλλες ενδεδειγμένες θέσεις και πάντα σε συνάρτηση με το δημόσιο συμφέρον, μπορούν τα έργα αυτά, κατόπιν αναλυτικής αιτιολόγησης και λήψης των σχετικών εγκρίσεων, να χωροθετούνται εντός εκτάσεων που προστατεύονται με την περιβαλλοντική/δασική ή αρχαιολογική νομοθεσία. Ειδικότερα, ως προς το ζήτημα των ρεμάτων, η ύπαρξή τους πρέπει να λαμβάνεται υπόψη στις ΜΠΕ, ώστε όλος ο σχεδιασμός του έργου να γίνεται με τρόπο που θα διασφαλίζει ότι δε θα επέλθουν δυσμενείς επιπτώσεις στα επιφανειακά και κατ' επέκταση στα υπόγεια ύδατα.

- Αυστηρή τήρηση του νομοθετικού πλαισίου και των προβλεπόμενων διαδικασιών καθώς και λήψη όλων των αναγκαίων εγκρίσεων/ γνωμοδοτήσεων, τόσο κατά την κατάρτιση των ΠΕΣΔΑ, όσο και κατά την περιβαλλοντική αδειοδότηση και τη χωροθέτηση των έργων διαχείρισης. Οι σχετικές παραλείψεις συνεπάγονται την ακύρωση των ΑΕΠΟ μετά την τυχόν προσφυγή των θιγομένων στο Συμβούλιο της Επικρατείας, με συνέπεια την καθυστέρηση ολοκλήρωσης της διαδικασίας και τη διατήρηση στο διηνεκές των ΧΑΔΑ.
- Άμεση αποκατάσταση των ΧΑΔΑ και παρακράτηση από τους Δήμους των προστίμων που έχουν επιβληθεί στη χώρα μας από το ΔΕΕ.
- Οργανωμένα πρωτόκολλα δράσης σε περίπτωση δημιουργίας μεγάλου όγκου αποβλήτων από φυσικές καταστροφές, ούτως ώστε να μη δημιουργούνται καθυστερήσεις στην απομάκρυνση και διαχείρισή τους.
- Κατασκευή των προγραμματιζόμενων ΧΥΤΕΑ για την υποδοχή αμιαντούχων αποβλήτων.
- Αναλυτική καταγραφή των θέσεων που έχουν, ήδη, απορριφθεί παράνομα ΑΕΚΚ και του όγκου αυτών, έτσι ώστε να προωθηθούν οργανωμένα οι διαδικασίες απομάκρυνσής τους μέσω των ΣΕΔ.
- Υποχρεωτική ένταξη στις ΑΕΠΟ της σταδιακής απομάκρυνσης των αποβλήτων κατά τη διάρκεια του έργου, προκειμένου να μην δημιουργούνται προβλήματα από την μακρόχρονη απόθεση ΑΕΚΚ σε συγκεκριμένες θέσεις.
- Καθορισμός της μεθοδολογίας προσδιορισμού της διαθέσιμης ποσότητας ΑΕΚΚ ανά Περιφέρεια προκειμένου να υπάρξει ορθολογική εξορυκτική διαχείριση, καθώς και ρεαλιστική προσέγγιση σχετικά με τις χορηγούμενες άδειες για την επεξεργασία ΑΕΚΚ.
- Υπολογισμός των υφιστάμενων πραγματικών αναγκών, ώστε να αποφευχθεί ο κίνδυνος υλοποίησης ενός υπερβολικού αριθμού ΧΥΤΥ, καθώς η μέθοδος τελικής διάθεσης είναι τελευταία, στην ιεράρχηση των αρχών της διαχείρισης των απορριμμάτων. Παράλληλα, πρέπει να υλοποιούνται δράσεις ανακύκλωσης στην πηγή και τα απαιτούμενα έργα επεξεργασίας, ώστε οι ΧΥΤΑ να μετατραπούν σε ΧΥΤΥ, λαμβάνοντας υπόψη τον προβλεπόμενο περιορισμό της ποσότητας των βιοαποδομήσιμων κλασμάτων αποβλήτων που προορίζονται για διάθεση σε ΧΥΤΥ.
- Ρητή πρόβλεψη στις ΑΕΠΟ που χορηγούνται για τη λειτουργία των ΚΔΑΥ και των λοιπών εγκαταστάσεων επεξεργασίας αποβλήτων για την τελική

διάθεση των υπολειμμάτων (συγκεκριμένο αδειοδοτημένο ΧΥΤΑ/ΧΥΤΥ ή άλλη εγκεκριμένη μέθοδο τελικής διάθεσης), λαμβάνοντας υπ΄ όψη την «Αρχή της Γειτνίασης», ώστε να αποφεύγονται τα διαπιστωμένα προβλήματα διάθεσης των υπολειμμάτων είτε σε ΧΑΔΑ είτε/και μεταφορά σε ΧΥΤΑ άλλης Περιφέρειας.

- Επιβολή των προβλεπόμενων κυρώσεων, καθώς και θέσπιση υποχρεωτικής παρακολούθησης (monitoring) των περιβαλλοντικών συνθηκών και συγκεκριμένων μεθόδων απορρύπανσης – αποκατάστασης. Οι έλεγχοι πρέπει να πραγματοποιούνται, τόσο κατά τη διάρκεια της έναρξης μιας δραστηριότητας, όσο και κατά τη διάρκεια της λειτουργίας της και οφείλουν να είναι συνεχείς και ουσιαστικοί. Τα όποια κατασταλτικά μέτρα ή ποινές θα πρέπει, προκειμένου να αποδώσουν τα προσδοκώμενα αποτελέσματα, να είναι ανάλογα με το μέγεθος της βλάβης και κλιμακούμενα. Στις περιπτώσεις έντονης υποβάθμισης και καθ΄ υποτροπή πρόκλησης ρύπανσης δεν αρκεί η επιβολή αλλεπάλληλων προστίμων, αλλά απαιτείται, η κατά το νόμο διακοπή της ρυπογόνου δραστηριότητας. Κρίνεται επιβεβλημένη η θέσπιση νομοθετικής πρόβλεψης, η οποία θα επιτάσσει τη διακοπή της ρυπογόνου δραστηριότητας μετά από συγκεκριμένο αριθμό παραβάσεων μην αφήνοντας το ζήτημα στη διακριτική ευχέρεια της διοίκησης.
- Άμεση λήψη των αναγκαίων μέτρων από τις αρμόδιες υπηρεσίες για την αποκατάσταση την προκληθείσης ζημίας και των ρυπασμένων χώρων, η οποία επιβάλλεται λόγω της παραβίασης των διατάξεων του ΠΔ 148/2009 για την περιβαλλοντική ευθύνη. Κρίνεται αναγκαία η άμεση λήψη, τουλάχιστον, κάποιων αναγκαίων μέτρων προστασίας (π.χ. κατασκευή δεξαμενής αποθήκευσης εξισορρόπησης των παραγόμενων στραγγισμάτων βελτίωση του συστήματος διαχείρισης των ομβρίων υδάτων, ώστε αυτά να εκτρέπονται από το σώμα της απόθεσης, αποκατάσταση του δικτύου του βιοαερίου), τα οποία εντάσσονται στο πλαίσιο των μέτρων πρόληψης της περιβαλλοντικής ευθύνης, άλλως η ρύπανση θα συνεχίζεται στο διηνεκές προκαλώντας σωρευτικά προβλήματα.
- Τονίζεται η ανάγκη για παρακολούθηση των περιβαλλοντικών συνθηκών (αέρα, νερό, έδαφος) στην περίπτωση των αποκαταστημένων ΧΑΔΑ.
- Εφαρμογή του Ηλεκτρονικού Μητρώου Αποβλήτων (ΗΜΑ) το οποίο είναι κρίσιμο για τον έλεγχο της τήρηση των περιβαλλοντικών όρων κατά τη λειτουργία των έργων διαχείρισης στερεών αποβλήτων, ιδίως των ΚΔΑΥ, καθώς παρέχεται η δυνατότητα στους διαχειριστές του ΗΜΑ να εξάγουν

ασφαλή ποσοτικά συμπεράσματα για τη διακίνηση των διαφόρων τύπων αποβλήτων.

- Στελέχωση των αρμόδιων υπηρεσιών που εμπλέκονται στην αδειοδότηση και στον έλεγχο, με επαρκές και εξειδικευμένο προσωπικό, αλλά και υλικοτεχνική και εργαστηριακή υποδομή, για την παρακολούθηση των εγκεκριμένων περιβαλλοντικών όρων σε όλες τις φάσεις της ολοκληρωμένης διαχείρισης των αποβλήτων.
- Ενδυνάμωση των ελέγχων τήρησης των περιβαλλοντικών όρων κατά τη λειτουργία των ΚΔΑΥ ή των επιμέρους φορέων διαχείρισης ΑΕΚΚ και εκ μέρους του ΕΟΑΝ, δεδομένου ότι ο ΕΟΑΝ, βάσει της ισχύουσας νομοθεσίας, έχει εποπτική εικόνα όλης της διαδικασίας και σαφείς ελεγκτικές αρμοδιότητες.
- Ενίσχυση της διαδικασίας συμμετοχής των πολιτών στην εκπόνηση των σχεδίων διαχείρισης αποβλήτων και των προγραμμάτων για την πρόληψη της δημιουργίας αποβλήτων, η οποία θεωρείται βασική εγγύηση της κοινωνικής αποδοχής των παρεμβάσεων στον χώρο.
- Ολοκλήρωση του νομοθετικού πλαισίου με την έκδοση, αφενός των προβλεπόμενων αποφάσεων για την επαναχρησιμοποίηση προϊόντων, καθώς και για τις δραστηριότητες προετοιμασίας προς επαναχρησιμοποίηση, και αφετέρου των προτύπων επεξεργασίας προσαρμοσμένων στα νέα επιστημονικά δεδομένα.
- Προώθηση της περιβαλλοντικής παιδείας, ενημέρωση και ευαισθητοποίηση των πολιτών για τα ζητήματα διαχείρισης των αποβλήτων. Αναγκαία είναι, επίσης, η παροχή συγκεκριμένων πληροφοριών στους πολίτες για τους τρόπους επίτευξης ορθής ανακύκλωσης στην πηγή.

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

ΑΕΚΚ	Απόβλητα Εκσκαφών, Κατασκευών & Κατεδαφίσεων
ΑΕΠΟ	Απόφαση Έγκρισης Περιβαλλοντικών Όρων
ΑΗΗΕ	Απόβλητα Ηλεκτρονικού & Ηλεκτρολογικού Εξοπλισμού
ΑΣΑ	Αστικά στερεά απόβλητα
ΒΑ	Βιοαπόβλητα
ΒΑΑ	Βιοαποδομήσιμα Αστικά Απόβλητα
ΔΕΕ	Δικαστήριο Ευρωπαϊκής Ένωσης
ΔΕΣΔΙΤ	Διυπουργική Επιτροπής Συμπράξεων Δημοσίου και Ιδιωτικού Τομέα
ΔΣΑ	Διαχείριση Στερεών Αποβλήτων
ΕΑΚΑ	Επιχειρήσεις Αφαίρεσης Κατεδάφισης Αμιάντου
ΕΜΑΚ	Εργοστάσιο Μηχανικής Διαλογής & Ανακλύκλωσης
ΕΟΑ	Ειδική Οικολογική Αξιολόγηση
ΕΟΑΝ	Ελληνικός Οργανισμός Ανακύκλωσης
ΕΠΜ	Ειδικές Περιβαλλοντικές Μελέτες
ΕΣΔΑ	Εθνικό Σχέδιο Διαχείρισης Αποβλήτων
ΕΣΔΕΑ	Εθνικό Σχέδιο Διαχείρισης Επικίνδυνων Αποβλήτων
ΕΥΕΠ	Ειδική Υπηρεσία Επιθεωρητών Περιβάλλοντος
ΗΜΠ	Ηλεκτρονικό Περιβαλλοντικό Μητρώο
ΚΔΑΥ	Κέντρα Διαλογής Ανακυκλώσιμων Υλικών
ΚΕΠΠΕ	Κλιμάκια Ελέγχου Ποιότητας Περιβάλλοντος
ΚΥΑ	Κοινή Υπουργική Απόφαση
ΚΥΕ	Καταστήματα Υγειονομικού Ενδιαφέροντος
ΚΥΣΟΙΠ	Κυβερνητικό Συμβούλιο Οικονομικής Πολιτικής
ΜΕΑ	Μονάδα Επεξεργασίας Αποβλήτων
ΟΕΔΑ	Ολοκληρωμένη εγκατάσταση Διαχείρισης Αποβλήτων
ΠΔ	Προεδρικό Διάταγμα
ΠΕ	Περιφερειακή Ενότητα
ΠΕΣΔΑ	Περιφερειακό Σχέδιο Διαχείρισης Στερεών Αποβλήτων

ΠΟ	Περιβαλλοντικοί Όροι
ΣΒΑ	Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης
ΣΔΑ	Στοιχεία Διαχείρισης των Αποβλήτων
ΣΔΙΤ	Σύμπραξη Δημοσίου και Ιδιωτικού Τομέα
ΣΕΔ	Συστήματα Εναλλακτικής Διαχείρισης
ΣΜΑ	Σταθμοί Μεταφόρτωσης Απορριμμάτων
ΣΣΕΔ	Συλλογικά Συστήματα Εναλλακτικής Διαχείρισης
ΣτΕ	Συμβούλιο της Επικρατείας
ΣτΠ	Συνήγορος του Πολίτη
ΤΣΔΑ	Τοπικά Σχέδια Διαχείρισης Αποβλήτων
ΦοΔΣΑ	Φορείς Διαχείρισης Στερεών Αποβλήτων
Φ.Υ.	Φάκελος/οι Υποθέσεως/ν
ΥΑ	Υπουργική Απόφαση
ΥΠΕΝ	Υπουργείο Περιβάλλοντος & Ενέργειας
ΧΑΔΑ	Χώροι ανεξέλεγκτης διάθεσης αποβλήτων
ΧΥΤΑ	Χώροι Υγειονομικής Ταφής Αποβλήτων
ΧΥΤΕΑ	Χώροι Υγειονομικής Ταφής Επικίνδυνων Αποβλήτων
ΧΥΤΥ	Χώροι Υγειονομικής Ταφής Υπολειμμάτων

ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ
ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ
ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΗ ΑΡΧΗ

ISBN: 978-960-6762-18-5 - Δ.Λ.Ο.Σ.Ε.Λ.Υ. - Γ.Γ.Π.Σ.

Χαλκοκονδύλη 17, Τ.Κ. 104 32 Αθήνα, Τηλ.: 213 1306 600, Fax.: 213 1306 800, 210 7292 129
e-mail: press@synigoros.gr www.synigoros.gr